

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

EIGILĖ STRUI

GYVENAMŪJŲ VIETŲVIŲ (SENIŪNAITIJŲ)
BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMOS ZARASŲ
MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ
RAJONO SAVIVALDYBĖJE LYGINAMOJI ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas:

prof. dr. *Algirdas Astrauskas*

VILNIUS

2017

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

GYVENAMŲJŲ VIETŲ (SENIŪNAITIJŲ)
BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMOS ZARASŲ
MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ
RAJONO SAVIVALDYBĖJE LYGINAMOJI ANALIZĖ

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621N71001

Vadovas

prof. dr. *Algirdas Astrauskas*

2017-04-05

Recenzentas

Atliko

stud. E. Strui

2017

2017-04-05

VILNIUS

2017

TURINYS

LENTELĖS	5
PAVEIKSLAI	6
PRIEDAI	7
ĮVADAS	8
1. GYVENAMŪJŲ VIETŲVIŲ BENDRUOMENIŲ VEIKLOS FORMOS: TEORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI	12
1.1. BENDRUOMENIŲ IR SENIŪNAITIJŲ SAMPRATA IR VAIDMUO VIETOS SAVIVALDOJE	12
1.1.1. Bendruomenės samprata ir pagrindiniai bruožai.....	12
1.1.2. Seniūnijos ir seniūnaitijos samprata bei paskirtis	15
1.1.3. Seniūnaitijos ir bendruomenės vieta vietos savivaldos subjektų sistemoje	18
1.2. BENDRUOMENIŲ TIPAI, VEIKLOS FORMOS IR PRINCIPAI.....	21
1.2.1. Bendruomenių tipologijos ypatumai	21
1.2.2. Bendruomeninė organizacija kaip bendruomenės veiklos forma	25
1.2.3. Bendruomeninė veikla ir piliečių dalyvavimas joje.....	27
1.2.4. Bendruomeninės veiklos principai	30
1.3. BENDRUOMENIŲ IR SENIŪNAITIJŲ VEIKLOS FORMŲ TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE	32
1.3.1. Lietuvos vietos savivaldos sistemos bendras teisinis kontekstas.....	32
1.3.2. Bendruomenių veiklos formų teisinis reglamentavimas	34
1.3.3. Seniūnijų ir seniūnaitijų veiklos teisinis reglamentavimas	37
1.4. TEORINĖS DALIES APIBENDRINIMAS.....	42
2. GYVENAMŪJŲ VIETŲVIŲ (SENIŪNAITIJŲ) BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMŲ ZARASŲ MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS	44
2.1. TYRIMO METODAI	44
2.2. TYRIMO INSTRUMENTAI.....	45
2.3. TYRIMO IMTIS	47
2.4. TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR DUOMENŲ APDOROJIMAS	48
3. GYVENAMŪJŲ VIETŲVIŲ (SENIŪNAITIJŲ) BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMŲ ZARASŲ MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATAI	50

3.1. EKSPERTŲ INTERVIU REZULTATAI	50
3.2. GYVENTOJŲ ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATAI.....	55
3.3. TYRIMO REZULTATŲ LYGINIMAS IR APIBENDRINIMAS MOKSLINIŲ TYRIMŲ KONTEKSTE	62
IŠVADOS	65
PASIŪLYMAI	67
LITERATŪRA	68
ANOTACIJA	75
ANOTACIJA	75
SANTRAUKA	76
SUMMARY	78
PRIEDAI	80

LENTELĖS

<i>1 lentelė.</i> Sąvokos „vietos bendruomenė“ mokslinės interpretacijos.....	14
<i>2 lentelė.</i> Sąvokos „seniūnija“ mokslinės interpretacijos.....	15
<i>3 lentelė.</i> Sąvokos „seniūnaitija“ mokslinės interpretacijos.....	17
<i>4 lentelė.</i> Termino „vietos savivalda“ mokslinės interpretacijos.....	19
<i>5 lentelė.</i> Teritorinė bendruomenė, gyvenamosios vietovės bendruomenė, kaimo (miesto) bendruomenė: panašumai ir skirtumai.....	24
<i>6 lentelė.</i> Bendruomenės veiklos formų teisinis reglamentavimas.....	36
<i>7 lentelė.</i> Kiekybinio tyrimo kintamųjų vertinimo kriterijai (ranginės skalės).....	46
<i>8 lentelė.</i> Kiekybinio tyrimo modelį charakterizuojantys duomenys: Zarasų miesto atvejis....	48
<i>9 lentelė.</i> Kiekybinio tyrimo modelį charakterizuojantys duomenys: Imbrado miestelio atvejis.....	48
<i>10 lentelė.</i> Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formos.....	50
<i>11 lentelė.</i> Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos.....	52
<i>12 lentelė.</i> Zarasų miesto, Imbrado miestelio gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	53

PAVEIKSLAI

<i>1 pav.</i> Bendruomenių skirstymo kriterijai.....	22
<i>2 pav.</i> Vietos savivaldybės, seniūnaitijos bendruomenės ir seniūnaitijos gyventojų bendruomeninės organizacijos (SGBŪ) sąveiką.....	26
<i>3 pav.</i> Piliečių dalyvavimo pakopos pagal S. R. Arnstein.....	28
<i>4 pav.</i> Gyvenamosios vietovės bendruomenės bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos.....	29
<i>5 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės veiklos vertinimas, balais.....	56
<i>6 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemų vertinimas, balais.....	57
<i>7 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formų vertinimas, balais.....	58
<i>8 pav.</i> Imbrado miestelio, Zarasų miesto gyventojų dalyvavimo bendruomenės veikloje motyvai.....	58
<i>9 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės dalyvavimo vietos valdyme stadijų vertinimas, proc.....	59
<i>10 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimo su kitais subjektais vertinimas, balais.....	60
<i>11 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formų vertinimas, balais.....	60
<i>12 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės seniūnaičių veiklos kokybės vertinimas, balais.....	61
<i>13 pav.</i> Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės seniūnaičių veiklos vertinimas, balais.....	61

PRIEDAI

<i>1 priedas.</i> Sąvokos „bendruomenė“ mokslinės interpretacijos.....	81
<i>2 priedas.</i> Seniūnaičio veiklos, atliekamos aktyvinant vietos bendruomenę ir jai atstovaujant.....	82
<i>3 priedas.</i> Vietos savivalda kaip vietos savivaldos subjektų veikla.....	83
<i>4 priedas.</i> Gyvenamųjų vietovių vystymo veikėjų dalyvavimo valdant tipai ir jų charakteristikos.....	84
<i>5 priedas.</i> Modernios vietos gyventojų dalyvavimo, bendruomenės ir atstovaujamosios valdžios sąveikos gerinimo formos.....	85
<i>6 priedas.</i> Bendruomenės atstovo ir seniūnaičio skirtumai.....	86
<i>7 priedas.</i> Seniūnijos tarybos ir seniūnaičių sueigos skirtumai.....	87
<i>8 priedas.</i> Interviu klausimynas.....	88
<i>9 priedas.</i> Anketa.....	89
<i>10 priedas.</i> Interviu klausimų ir atsakymų suvestinė.....	92
<i>11 priedas.</i> Interviu kategorijos, subkategorijos ir teiginiai (N=5).....	99
<i>12 priedas.</i> Anketos klausimų ir atsakymų suvestinė (N=170).....	105
<i>13 priedas.</i> Bendruomenės veiklos problemos.....	109
<i>14 priedas.</i> Gyventojų motyvacija dalyvauti bendruomenės veikloje.....	110
<i>15 priedas.</i> Bendruomenės bendradarbiavimas su savivaldybe.....	111
<i>16 priedas.</i> Seniūnaičio veikla skatinant bendruomeniškumą.....	112
<i>17 priedas.</i> Bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai.....	113

IVADAS

Aktualumas. Šiandieninėje išsivysčiusioje, tačiau skubančioje, išsilavinusioje ir užsiėmusioje visuomenėje piliečiai vis tolsta vienas nuo kito, todėl vis dažniau kalbama apie bendruomenę, bendruomeniškumą, jo ugdymą ir svarbą. Keičiantis laikams, vis didesnis dėmesys skiriamas bendruomenėms, siekiant, kad gyventojai būtų bendruomeniškesni, dalyvautų vietos bendruomenių veikloje, būtų įtraukti į tiesioginį vietos sprendimų priėmimo procesą, sprendžiant vietos veiklos klausimus. Reikšmingu tampa bendruomenės aktyvumas, kurį mokslininkai traktuoja kaip pilietinę vertybę (Guogis, Šilinskytė, 2013). Bendruomenės svarba vietos savivaldoje yra labai didelė. A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011, p. 7) cituoja E. Durkheim (1991), kuris pažymi, kad, „tauta gali išlikti tikrai tuomet, jeigu tarp valstybės ir tarp individo dar įsiterpia tam tikras skaičius šalutinių grupių, kurios, būdamos pakankamai arti individų, sugeba įtraukti juos į savo veikimo sritį ir tokiu būdu nukreipia juos pagrindine socialinio gyvenimo kryptimi“. A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011) daro išvadą, kad organizuotos bendruomenės yra tarpininkas tarp individo ir valstybės instituto. Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose laikomas bendruomeniškumo ugdymo, bendruomenės, kaip savivaldaus vieneto, stiprinimo instrumentu (Valackienė, Žalnierūnienė, 2015). Nuo vietos bendruomenės veiklos aktyvumo priklauso bendruomenės gebėjimas spręsti vietos savivaldoje kylančias problemas. Gyvenamosiose vietovėse bendruomenės skiriasi savo dydžiu, teritorijos, kuriai atstovauja, plotu, aktyvumu. Pagal minėtus kriterijus galima išskirti dvi esmines gyvenamąsias vietoves – miestus ir kaimus, miestelius. Bendruomenių veiklos formų šiose gyvenamosiose vietovėse lyginamoji analizė yra aktuali, siekiant nustatyti specifinius bendruomenių veiklos formų bruožus. Tema pasirinkta, siekiant identifikuoti gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formų tobulinimo galimybes.

Temos naujumas. Iki šiol nebuvo atliktas tyrimas, kuriame būtų lyginamos gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenės ir jų veiklos formos Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje Zarasų rajono savivaldybėje. Moksliniame lygmenyje stokojama tyrimų, kuriais būtų analizuojamos, lyginamos ir vertinamos miesto ir miestelio/kaimo bendruomenių veiklos formos. Todėl tema yra nauja, o tai aktualizuoja sisteminio vertinimo, tyrimų ir lyginamosios analizės poreikį.

Temos mokslinis kontekstas, ištirtumas Lietuvoje ir užsienyje. Bendruomenių veikla ir jų veiklų formų, lyginant gyvenamųjų vietovių bendruomenes, tema Lietuvos mokslininkų yra mažai nagrinėta. Mokslinės literatūros šia tema nėra daug. Vertingas šaltinis yra seniūnaitijų organizavimo ir veiklos probleminių aspektų analizė, kurią pateikė A. Patapas ir J. Maculevič (2011). Išskirtina S. Nefo (2008) atlikta Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiančių veiksmų analizė. Šiai problemai spręsti autorius paskyrė disertaciją (Nefas, 2007a). Pasigendama

funktionalumo skirtumų akcentavimo platesniame kontekste – taip kaimų (ir/ar miestelių) ir miestų bendruomenių, nes kaimai ir miesteliai darbe akcentuojami, kaip mažai besiskiriantis teritorinis darinys (dėl nedidelio gyventojų skaičiaus, mažo teritorijos ploto ir pan.). Lyginant su miesto bendruomenėmis, miestelių ir kaimų bendruomenės „dažniausiai yra mažos, neturi <...> veiklos patirties, todėl vienos negali išspręsti problemų, <...> pakeisti situaciją“ (Ališauskas ir kt., 2009, p. 30). Todėl būtina išryškinti skirtumus, slypinčius tarp mažos (miesto) ir didelės (kaimo/miestelio) gyvenamosios vietovės bendruomenių.

Daugiau dėmesio, kaip probleminei sričiai, skiriama kaimo bendruomenių veiklai analizuoti ir jų problemoms išryškinti. A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011) tyrė kaimo bendruomenių raidą ir analizavo jų veiklos tikslus. Autoriai neatliko lyginamosios analizės tarp kaimo ir miesto bendruomenių veiklos tikslų, išskiriant jų panašumus ir skirtumus, tačiau tai ir nebuvo jų tyrimo tikslas. Aiškia skiriamąją liniją tarp kaimo ir miesto bendruomenių veiklos tikslų, pasitelkdami dokumentų turinio ir atvejo analizę, savo darbe išskyrė A. Guogis ir A. Šilinskytė (2013). V. Pilipavičiaus ir J. Vilkevičiūtės (2008) tyrimo objektas buvo bendruomeninės veiklos strategiškumas kaimo plėtros kontekste. Čia apsiribota tik kaimo bendruomenių strateginės veiklos analize. K. Ališauskas ir kt. (2009) tyrė bendruomeninių dalyvavimą kaimo plėtroje. A. Baležentis (2008) atliko seniūnijos vystymo problemų analizę. S. Nefas (2007b) vertino seniūnijos įtaką skatinant bendruomeniškumą, bet tai nebuvo pagrindinis tyrimo tikslas. Tyrimų atlikta ir platesniuose kontekstuose, neapsiribojant vien ar tik kaimo bendruomenių veikla. V. Pilipavičius (2007) skyrė dėmesį bendruomeninės veiklos prielaidų analizei. I. Leliūgienė ir J. Sadauskas (2011) apibūdino bendruomenių tipus, teigdami, kad norint dirbti, kurti, organizuoti, vystyti bei plėtoti bendruomenes, panaudoti jų išteklius įvairioms problemoms spręsti ir poreikiams patenkinti, svarbu pažinti skirtingus bendruomenių tipus. Panašios pozicijos laikėsi R. Pahl et al. (2004), išskirdami bendruomenių skirstymo kriterijus ir pateikdami bendruomenių tipologijas. Šias tipologijas galima pritaikyti, analizuojant miesto ir kaimo bendruomenių veiklos specifiškumą ir skirtumus. Informacijos apie gyvenamųjų vietovių – seniūnaitijų – veiklos formas bei skirtumus tarp miesto ir kaimo stokojama ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Čia galima išskirti tik dalinai šiam darbui tinkamus tyrimus (Fulbright-Anderson, Auspos, 2006; Rondo-Brovett, Saliterer, 2007).

Tyrimo objektas. Zarasų rajono savivaldybės Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijos ir jų bendruomenės. Ištyrus šį objektą, galima įvertinti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formas, nustatyti jų skirtumus.

Tyrimo problema formuluojama šiuo probleminiu klausimu: kuo panaši ir kuo skiriasi seniūnaitijų ir bendruomenių veiklos raiška mieste ir kaime?

Hipotezė. Bendruomenių miesto ir kaimo vietovėse veiklos formos skiriasi. Kaimo gyvenamųjų vietovių bendruomenės yra aktyvesnės, jų veiklos formos „glaudesnės“, lyginant su miesto gyvenamosiomis vietovėmis.

Darbo tikslas. Atlikti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijų ir bendruomenių veiklų formų lyginamąją analizę Zarasų rajono savivaldybėje ir įvertinti bendruomenių miesto ir kaimo vietovėse veiklos formų skirtumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibendrinti bendruomenių ir seniūnaitijų sąvokas bei pagrįsti jų svarbą vietos savivaldoje.
2. Išnagrinėti bendruomenių tipus, bendruomenių veiklos formas ir principus.
3. Išanalizuoti bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų įstatyminę bazę Lietuvoje.
4. Atlikti tyrimą, analizuojant bei lyginant Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas.
5. Pateikti siūlymus, kaip tobulinti Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių seniūnaitijų veiklos formas.

Tyrimo metodai:

- **Mokslinės literatūros lyginamoji ir sisteminė analizė**, naudota, siekiant išanalizuoti, susisteminti, palyginti mokslinius šaltinius, kuriuose pateikiamos bendruomenės, seniūnaitijos sampratos, nagrinėjami bendruomenių tipai, veiklos formos ir principai.
- **Dokumentų turinio** (teisės aktų, strateginių dokumentų ir kt.) **analizė** leidžia įvertinti bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų įstatyminę bazę, sudaro sąlygas nustatyti, kokios bendruomenės veiklos formos egzistuoja tiriamose gyvenamosiose vietovėse.
- **Lyginamoji analizė** – lyginamos Zarasų rajono savivaldybės Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formos pagal pasirinktus kriterijus, siekiant identifikuoti specifinius Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formų bruožus.
- **Interviu (kokybinis tyrimas):** siekiant įvertinti, kaip skirtingi suinteresuotieji asmenys (Zarasų rajono savivaldybės darbuotojas, Zarasų miesto seniūnas, Imbrado miestelio seniūnaitis, Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių lyderiai) suvokia vietos bendruomenių veiklos formas, specifiką ir ypatumus, naudotas struktūrizuotas interviu.
- **Anketinė apklausa (kiekybinis tyrimas):** siekiant išsiaiškinti, kaip Zarasų miesto ir Imbrado miestelio gyventojai vertina vietos bendruomenių veiklos formas, atlikta anketinė apklausa. Anketinės apklausos duomenims apdoroti ir išanalizuoti naudotas aprašomosios statistikos metodas.

Tyrimo strategija. Pasirinkta mišriųjų metodų taikymo strategija, siekiant surinkti įvairesnę empirinio tyrimo medžiagą. Dėl šios priežasties darbe naudojama dokumentų ir mokslinės

literatūros analizė, atliekamas tyrimas, taikant kokybinius ir kiekybinius metodus, taikomas tyrimo rezultatų analizavimas, sisteminimas, vertinimas. Įvairių tyrimų derinimas leidžia gauti patikimesnius duomenis, o tai užtikrina didesnę šio darbo teorinę ir mokslinę vertę, didina praktinį reikšmingumą, t.y. rezultatų realų pritaikomumą tirtų objektų praktinėse situacijose.

Praktinis reikšmingumas. Miesto ir miestelio/kaimo bendruomenių veiklos formos yra mažai tyrinėta sritis. Lyginamoji analizė gali atskleisti miesto ir miestelio, kaimo bendruomenių veiklos panašumus ir skirtumus, identifikuoti tobulintinas sritis. Dar niekuomet nebuvo atliktas tyrimas, kuriuo būtų lyginamos gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenės ir jų veiklos formos Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje Zarasų rajono savivaldybėje. Įvertinus tyrimo rezultatus, galima parinkti bendruomenių veiklos formų tobulinimo sprendimus, kurie leistų tikėtis didesnio bendruomenės aktyvumo ir veiksmingo bendradarbiavimo su vietos savivaldos subjektais.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys pagrindinės (fundamentalios) dalys. Pirmoje dalyje analizuojama bendruomenių ir seniūnaitijų samprata ir atskleidžiamas jų vaidmuo vietos savivaldoje, nagrinėjami vietos bendruomenių tipai, veiklos formos ir principai. Pirmo skyriaus pabaigoje apžvelgiamas bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų teisinis reguliavimas Lietuvoje. Antroje dalyje konstruojama tyrimo metodologija, apibūdinama tyrimo instrumentų (interviu klausimyno, anketos) struktūra, apibūdinama ir pagrindžiama kokybinio (interviu) ir kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) imtis. Trečioje dalyje atliekama gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenių veiklos formų lyginamoji analizė, taikant interviu ir anketinės apklausos metodus.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

NVO – nevyriausybinės organizacijos.

1. GYVENAMŪJŲ VIETŲVIŲ BENDRUOMENIŲ VEIKLOS FORMOS: TEORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI

1.1. BENDRUOMENIŲ IR SENIŪNAITIJŲ SAMPRATA IR VAIDMUO VIETOS SAVIVALDOJE

1.1.1. Bendruomenės samprata ir pagrindiniai bruožai

Norint išanalizuoti gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formų teorinius ir teisinius aspektus, pirmiausiai reikia išsigtinti į terminologiją, kuri padėtų geriau atskleisti tiriamą reiškinį – gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklą.

Demokratinės santvarkos sąlygomis bendruomenės neišvengiamai funkcionuoja ir veikia socialinį bei viešąjį gyvenimą (Anderson, Milligan, 2006; Rondo-Brovett, Saliterer, 2007; Pierson, 2008). Jos egzistuoja, kaip natūrali gyventojų socialinė jungtis (Nefas, 2007a). Ši sąlyga skatina mokslininkus gilintis į bendruomenių formavimosi, plėtros ir tobulinimo aspektus. Pripažįstama, kad „bendruomenės kiekybinis ir kokybinis augimas priklauso nuo sėkmingos bendrų interesų ir siekių transformacijos į bendruosius tikslus, t. y. rezultatus, kurių tikisi bendruomenės nariai. Ne visada tas pokytis yra sėkmingas ir ne visada <...> bendruomenės perauga į tą teorinį – idealistinį derinį“ (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 67). Bendruomenę atstovauja (sudaro) jos (bendruomenės) nariai – tai žmonės, savo laisvu pasirinkimu susivieniję bendram tikslui (Stasiukynas, 2014). Vienas didžiausių sunkumų bendruomenės plėtroje yra rasti bendrą pagrindą tarp įvairių bendruomenės narių interesų (Čepienė, 2011). Bendruomenės neatsiranda šiaip sau ir neveikia, kaip betikslis socialinis mechanizmas. Žmonės burtis į bendruomenes lemia tam tikras poreikis. Bendruomenės poreikiai – tai „poreikiai, kurie grindžiami visų tos bendruomenės (tam tikros kaimo vietovės) narių asmeniniais poreikiais bei bendromis tam tikros <...> vietovės gyventojų reikmėmis, trūkumais, nepritekliais“ (Atkočiūnienė ir kt., 2014, p. 10). I. Leliūgienė ir J. Sadauskas (2011, p. 1284) nurodo, kad „bendruomenė sudaro sąlygas nuolatinei socialinei raidai ir mažina žmonių bejėgiškumo jausmą susidūrus su problemomis, kurių gausu tiek atskiro asmens, tiek ir įvairių bendruomenių <...> gyvenime“. Neabejojama, kad bendruomenės yra svarbios dėl savo gebėjimo sutelkti išteklius ir siekti bendrų tikslų, pasinaudojant bendruomenės narių organizaciniais gebėjimais ir socialiniais santykiais, susiklosčiusiais tarp bendruomenės narių (Anderson, Milligan, 2006, p. 43).

Esant bendruomenių reikšmingumui, kyla objektyvus poreikis nagrinėti šio reiškinio sampratą. Sąvokos „bendruomenė“ traktavimas sietinas su didžiuliu jos turinio prasminiu krūviu, kuris susikaupė europinėje kultūroje ilgus amžius vartojant bendruomenės terminą (Nefas, 2007b, p. 74). Dažniausiai sąvoka „bendruomenė“, kaip pastebi I. Vidrevičienė ir J. Žukovskis (p. 67), „tapatinama su žmonių grupe, kuri susibūrusi pagal gyvenamąją vietą ir / arba bendrus interesus“.

A. Valantiejaus (2003) bendruomenės sąvokos esmę perteikia, aiškindamas dvi kategorijas – „bendruomenę“ ir „visuomenę“. Autoriaus teigimu, „bendruomenė daugiau sąlyčio taškų turinti su tradicija, papročiais bei įpročiais, artimais „giminystės“ (realios ar tariamos) saitais, jausmais, galbūt netgi moteriškumu, kolektyvinio mąstymo ir elgesio normomis, o visuomenė ar asociacija – su pokyčių ir modernėjimo aspektais, protu, vyriškumu, formaliais saitais, sudėtingu ir specializuotu darbo pasidalijimu, individualizmo idėja, anonimiškumo stiprėjimu“ (Valantiejus, 2003, p. 463). 1 priede pateikiami moksliniai požiūriai į bendruomenės sampratą. Dažniausiai bendruomenė apibrėžiama, kaip tam tikroje vietoje (teritorijoje, erdvėje) gyvenanti visuma žmonių (Blaug et al., 2006; Vanagas, 2008; Blackshaw, 2010; Vidrevičienė, Žukovskis, 2010; Aleksandravičius, Žukovskis, 2011; Survila, Stasiukynas, 2015), kuriuos vienija bendra patirtis (Block, 2008; Vidrevičienė, Žukovskis, 2010; Aleksandravičius, Žukovskis, 2011), bendri interesai (Nefas, 2007b; Vanagas, 2008; Vidrevičienė, Žukovskis, 2010; Aleksandravičius, Žukovskis, 2011), bendri poreikiai¹ (Vanagas, 2008) ir kuri jungiasi, siekdama bendrų tikslų įgyvendinimo (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001; Vidrevičienė, Žukovskis, 2010; Aleksandravičius, Žukovskis, 2011) bei bendrų problemų sprendimo (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001; Leliūgienė, Sadauskas, 2011). Diskutuojant apie bendruomenę, svarbu pabrėžti joje vyraujančią bendruomeniškumo jausmą. Demokratiame pasaulyje bendruomeniškumas pripažįstamas kaip „ypatinga vertybė, nusakanti socialinės organizacijos kokybę, todėl yra visokeriopai skatinamas pilietinės visuomenės kūrimo kontekste“ (Nefas, 2007b, p. 76). Bendruomeniškumas gali reikšti ir stiprų bendruomenės narių prisirišimą, kai žmonės gerai jaučia vienas kitą – pagal tai, kur jie gyvena, dirba, ar eina į mokyklą, palaiko ryšius su kitomis bendruomenėmis (Anderson, Milligan, 2006, p. 32). Be bendruomeniškumo nebūtų ir bendruomenės, todėl bendruomeniškumas yra svarbiausias bendruomenės bruožas, žmonių bendrystės pamatinis aspektas. S. Nefas, V. Smalskys ir V. Šlapkauskas (2011, p. 133) išskiria tokius bendruomenės bruožus: prigimtines kilmės socialinės grupės, besiremiančios bendrais požiūriais, tikslais, vienybe; natūralus darbo pasidalijimas ir specializacija (dažniausiai pagal lytį ir amžių); ypatingos padėties skyrimas asmeniui taip, kad darbas susilieja su soc. gyvenimu; visiškas atsidavimas visuomenei; valdymo paprastumas (valdžia įgyjama paveldint arba renkant seniūnus). Kituose šaltiniuose nurodoma, kad bendruomenę galima apibūdinti pagal tris svarbiausius bruožus: 1) emocinių ryšių, susikryžiuojančių ir vienas kitą papildančių, tinklą; 2) ištikimybę bendroms vertybėms, normoms ir prasmei; 3) gana aukštą atsakomybės lygį (Dendhardt, 2001). Visi šie bruožai rodo, kad bendruomenė yra sudėtingas socialinis darinys, kurį apibūdina visuma išnagrinėtų bendrų bruožų, kurių svarbiausi – bendruomeniškumas, socialiniai ir emociniai ryšiai, ištikimybė bendroms vertybėms, aukštas

---

¹ Bendrą patirtį, bendrus interesus ir bendrus poreikius galima įvardinti vienu pavadinimu – bendryste. Šį terminą naudoja T. Blackshaw (2010).

atsakomybės lygis. Bendruomenės samprata glaudžiai siejasi su vietos kriterijumi. Tai reiškia, kad vieta (teritorija, erdvė) yra labai svarbus bruožas, kuris vienija žmonių grupę, gyvenančią toje vietoje (teritorijoje, erdvėje). Kitaip sakant, ta vieta (teritorija, erdvė) šiems žmonėms yra bendra. Mokslininkai akcentuoja, kad bendruomenė gali formuotis kompaktiškoje, ne didesnėje kaip vietos savivaldybė teritorijoje gyvenančių žmonių grupė. Tai gali būti savivaldybė arba seniūnija, tačiau vienos vietos savivaldos teritorijoje gali būti kelios nepriklausomos bendruomenės (Aleksandravičius, Žukovskis, 2011). Vietos kriterijaus kontekste naudotinas „vietos bendruomenės“ terminas, kuris, kaip ir „bendruomenės“ sąvoka, apibūdinamas gana įvairiai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Sąvokos „vietos bendruomenė“ mokslinės interpretacijos

Metai	Šaltiniai	Sąvokos apibūdinimas	Pagrindinė idėja
2006	Nefas, p. 83	Vietos bendruomenė – tai grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, kad jie priklauso tai žmonių grupei.	Grupė žmonių, veikiančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu.
2007a	Nefas, p. 41		
2009	Bučaitė-Vilkė, p. 24	Šiuolaikinė vietos bendruomenė suvokiama ne tik kaip socialinių paslaugų teikėjas, bet ji gali tapti viešąja erdve, skatinančia pilietinį dalyvavimą , siekiant bendruomenės gyvenamojoje vietoje įgyvendinti viešuosius interesus.	Viešoji erdvė, skatinanti pilietinį dalyvavimą.
2010	Petukienė, p. 16	Vietos bendruomenė – seniūnijos bendruomenė, kurią sudaro visi seniūnijos nuolatiniai gyventojai susieti bendraisiais poreikiais bei interesais.	Seniūnijos gyventojai susieti bendraisiais poreikiais.
2011	Leliūgienė, Sadauskas, p. 1289	Vietos bendruomenė įvardijama, kaip grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Apibrėžiant vietos bendruomenę nurodomos šios pagrindinės charakteristikos: teritorinė priklausomybė ir tarpusavio ryšys.	Grupė žmonių, veikiančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu.
2013	Фиглин, p. 102	Vietos bendruomenė – tai išplėstas „namas“ (kaip grupės žmonių gyvenamoji vieta) su aukštu teritorinės identifikacijos laipsniu .	Gyvenamoji vieta su aukštu teritorinės identifikacijos laipsniu.
2015	Уздимаева, p. 2	Vietos bendruomenė – tai žmonių bendruomenė, kuri gyvena tam tikrame plote ir kurią vienija bendri interesai , sprendžiant klausimus dėl gyvenimo ir veiklos, tam panaudojant ir vystant vietos materialinius ir socialinius išteklius pagal savivaldos principus.	Žmonių bendruomenė, kuri gyvena tam tikrame plote ir kurią vienija bendri interesai

Sudaryta darbo autorės pagal lentelėje nurodytus šaltinius.

Kaip matyti, vietos bendruomenė suvokiama, kaip grupė žmonių, kuriuos vienija bendri poreikiai (Petukienė, 2010) ir bendri interesai (Nefas, 2006; Petukienė, 2010; Leliūgienė, Sadauskas, 2011; Уздимаева, 2015), tačiau labiau akcentuojamas vietos kriterijus, nurodant, kad ši vieta – tai seniūnijos (Petukienė, 2010) ar savivaldybės teritorija (Уздимаева, 2015).

Kalbant apie vietos bendruomenę, dažnai naudojamas „gyvenamųjų vietovių bendruomenių“ terminas. Tai aiškinama tuo, kad „visose gyvenamosiose vietovėse natūraliai susidaro vietos bendruomenės“ (Nefas, 2006, p. 87). Vadovaujantis *LR vietos savivaldos įstatymo* (Žin., 2008, Nr. 113-4290) 3 straipsnio 12 dalimi, gyvenamosios vietovės bendruomenė – tai „savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir (tenkindami šiuos poreikius, interesus) veikiantys tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo

atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.)“.

Taigi ir šiame apibūdinime pabrėžiamas bendruomenės narių poreikių ir interesų bendrumas. Tyrėjai pažymi, kad gyvenamosios vietovės bendruomenė nėra tik tam tikros teritorijos gyventojų kiekybinė gausa – tai atskiras, savarankiškas socialinis darinys (Astrauskas, 2010, p. 49): kurį sudaro apibrėžtoje teritorijoje gyvenantys žmonės; tarp šių žmonių vyksta nuolatinis tęstinis socialinis bendravimas; bendrieji poreikiai ir interesai tenkinami, vykdant bendrą veiklą bei įstatyme nurodytomis tiesioginio dalyvavimo formomis. A. Astrausko (2011a) požiūriu, gyvenamosios vietovės bendruomenė – tai seniūnaitijos gyventojų, susijusių kaimynystės ryšiais, bendruomenė. Funkciniu požiūriu gyvenamųjų vietovių bendruomenė – „tam tikras socialinis sąveikos procesas, išplečiantis tarpusavio bendruomenės narių priklausomybę. Bendruomenė egzistuoja pati savaime – tai apibrėžtoje teritorijoje gyvenantys žmonės, todėl <...> bendruomenei reikia tik iniciatyvos, noro įsteigti ją atstovaujančią instituciją, <...> bendruomeninę organizaciją“ (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 69).

Taigi apibendrinant galima teigti, kad bendruomenę galima interpretuoti, kaip tam tikroje apibrėžtoje vietoje (teritorijoje, erdvėje) gyvenančią visumą žmonių, kuriuos vienija bendra patirtis, bendri viešieji interesai, bendri poreikiai ir kuri jungiasi, siekdama bendrų tikslų įgyvendinimo bei bendrų problemų sprendimo. Gyvenamosios vietovės bendruomenė yra atskiras, savarankiškas ir sudėtingas dėl tarpusavio žmonių ryšių gausos socialinis darinys, kuriam, kaip bet kokiai bendruomenei, būdingi tokie bruožai, kaip bendruomeniškumas, socialiniai ir emociniai ryšiai, ištikimybė bendroms vertybėms, aukštas atsakomybės lygis. Vietos bendruomenė yra terminas, kuris bendruomenę apibūdina labiausiai akcentuodamas vietos kriterijų ir teritorinį principą. Vietos bendruomenės pavyzdžiai gali būti seniūnijos bendruomenė, savivaldybės bendruomenė ir pan.

1.1.2. Seniūnijos ir seniūnaitijos samprata bei paskirtis

Seniūnija, kaip įsitikinęs A. Baležentis, yra „teritorija, kurioje turi būti konkrečiais darbais įgyvendinama „didžioji“ politika. Socialinių sistemų, viešojo administravimo iššūkiai, socialinių įtampų laukai <...> visų pirma reiškiasi seniūnijose“ (Baležentis, 2008, p. 74). Seniūnija moksliniuose šaltiniuose apibūdinama įvairiai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Sąvokos „seniūnija“ mokslinės interpretacijos

Metai	Šaltiniai	Sąvokos apibūdinimas	Pagrindinė idėja
2008	Baležentis, p. 74	Seniūnija yra svarbi jungiamoji žmonių ir kitų viešojo administravimo pakopų grandis .	Jungiamoji žmonių ir viešojo administravimo pakopų grandis.
2008	Jurevičienė, Astrauskas, p. 12	Seniūnija, nuo 2000 m. yra savivaldybės „įrankis“ tiesiogiai pasiekti savivaldybės bendruomenės narius, dirbti ir bendradarbiauti su jais .	Savivaldybės „įrankis“ tiesiogiai pasiekti savivaldybės bendruomenės narius.
2012	Urmonienė, p. 103	Seniūnijos yra savivaldybės administraciniai teritoriniai padaliniai , esantys arčiausiai gyventojų.	Savivaldybės administraciniai teritoriniai padaliniai.
2013	Paulikas, p. 207	Seniūnijos yra viso labo tik aukštesnės hierarchinės pakopos rajono savivaldybės administraciniai padaliniai , nes jos neturi teisės rinkti nuosavų tarybų.	Aukštesnės hierarchinės pakopos rajono savivaldybės administraciniai padaliniai.

Sudaryta darbo autorės pagal lentelėje nurodytus šaltinius.

Svarbus seniūnijos požymis – buvimas arti žmonių (Baležentis, 2008; Jurevičienė, Astrauskas, 2008; Urmonienė, 2012; Paulikas, 2013), dėl ko didėja geresnis vietinių problemų supratimo ir sprendimo mastas. Seniūnija „visuomenės socialinio valdymo sistemoje yra mezolygmens, tai yra tarpinė pakopa tarp įmonės (individo) ir valstybės lygmenų. Todėl jų vystymuisi įtakos turi viešoji politika, o jo rezultatai – įmonių (individo) veiklai“,- rašo A. Baležentis (2008, p. 77). Iš šio požiūrio aiškėja seniūnijos, kaip tarpininkės tarp bendruomenės ir savivaldybės, vaidmuo. Jeigu nebūtų seniūnijų, didelis darbo krūvis tektų savivaldybėms (Grinys, 2007).

D. Urmonienė taip apibūdina seniūnijos veiklos paskirtį: „Lietuvoje seniūnijos yra savivaldybės administraciniai teritoriniai padaliniai, esantys arčiausiai gyventojų, kurie vis daugiau patiria pokyčių: turėdamos ribotą finansinį savarankiškumą, turi įgyvendinti savivaldybės deleguotas funkcijas...“ (Urmonienė, 2012, p. 103). Praktika rodo, kad seniūnijos dažniausiai atlieka tam tikras gyventojų aptarnavimo funkcijas (Marcinkevičiūtė, Petrauskienė, 2007). Seniūnijos yra ne tik funkcinė, bet ir tikslinė vietinio valdymo grandis. Tai reiškia, kad seniūnijos atlieka ne tik konkrečias funkcijas, bet ir siekia tam tikrų tikslų gyvendinimo. Seniūnijų tikslas yra „plėtoti vietos savivaldą kaip demokratinės valstybės raidos pagrindą joms priskirtose teritorijose bei įgyvendinti joms pavestas viešojo administravimo funkcijas“ (Žukovskis ir kt., 2013, p. 86). Mokslininkai pripažįsta, kad svarbiausieji seniūnijų uždaviniai (stiprinti bendruomeninius ryšius, skatinti gyventojus dalyvauti vietos savivaldos procese, siekti užtikrinti gyventojų socialinę ir ekonominę gerovę) atitinka daugumos bendruomenių siekius. Todėl šių dviejų socialinių derinių bendradarbiavimas yra neišvengiamas (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 71).

Seniūnijai vadovauja seniūnas. M. Duobaitė seniūno veiklą vertina per vietovių pokyčių inicijavimo kriterijų ir teigia, kad „seniūnas – vienas iš pagrindinių pokyčių valdymo veikėjų. Jo funkcijos iš vienos pusės yra apibrėžtos įstatymais, iš kitos – seniūnas yra vietos bendruomenės lyderis, pokyčių iniciatorius. Jo vaidmuo atitinka tarpininko vaidmenį tarp vietos bendruomenės ir valstybės tarnautojų“ (Duobaitė, 2010, p. 20). Pagal D. Petrulienę, „seniūnas – tai seniūnijos vadovas, turintis gerai pažinti vietovę, jos išteklius, vietovės problemas bei ateities perspektyvas. <...> Siekiant valdyti seniūniją <...>, seniūnas turėtų atlikti ne vien administracinį vietovių valdymą, o veikti kaip vietos antreprenieris“ (Petrulienė, 2010, p. 46). Antreprenieris pirmiausiai suprantamas, kaip naujų galimybių, inovatyvių sprendimų, modernių alternatyvų ieškotojas, generuotojas ir įgyvendintojas (Rondo-Brovett, Saliterer, 2007; Pierson, 2008). Seniūno vaidmuo neapsiriboja vien lyderystės įtvirtinimu bendruomenėje, bet reikalauja platesnio veiklos baro – pavyzdžiui, imtis vietos antreprenerystės veiklos, kurios efektyvumą gali sustiprinti seniūno kaip lyderio pripažinimas bendruomenėje. I. Vidrevičienė ir J. Žukovskis (2010) neabejoja, kad seniūnija ir jai vadovaujantis seniūnas yra arčiausiai žmonių ir geriausiai žino jų rūpesčius.

Pastaruoju metu Lietuvoje daug diskutuojama apie vietos savivaldos plėtrą, suteikiant daugiau galių seniūnijoms bei „atrandant“ naują teritorinės savivaldos darinį – seniūnaitijas (Paulikas, 2013, p. 207), kurios įtvirtintos *LR vietos savivaldos įstatymu* (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Pripažįstama, kad „seniūnaitijos yra viso labo tik aukštesnės hierarchinės pakopos rajono savivaldybės administraciniai padaliniai, nes jos neturi teisės rinkti nuosavų tarybų, kuriose būtų priimami sprendimai dėl <...> seniūnaitijos bendruomenėms aktualių vietos klausimų sprendimų“ (Paulikas, 2013, p. 207). A. Kulakausko (2010) pastebėjimu, bendruomeninės savivaldos idėjos požiūriu tokiam padaliniui kaip seniūnaitija vadinti labiau tiktų *kaimynijos* vardas. Seniūnaitijų įsteigimą ir seniūnaičio pareigų įkūrimą minėtas autorius laiko puse žingsnio link Lietuvos bendruomeninės teritorinės savivaldos.

Seniūnaitijų steigimo tikslas – „plėtoti šalyje demokratiją, skatinti gyventojus patiems imtis iniciatyvos sprendžiant aktualiausius bendruomenės gyvenimo klausimus nelaukiant nurodymų „iš viršaus“ (Paulauskas, 2008). Kitaip sakant, seniūnaitijos turi skatinti gyvenamosios vietovės bendruomenės iniciatyvas, palaikyti su bendruomene glaudų kontaktą. Mokslininkų teigimu, seniūnaitijos ir bendruomenės yra ne konkuruojančios, bet viena kitą papildančios, viena kitos galimybes išplečiančios bendruomeniškumo raiškos ir didinimo formos (Jurevičienė, Astrauskas, 2008; Žukovskis ir kt., 2013). Siekiant detalesnės analizės, pateikiamos sąvokos „seniūnaitija“ mokslinės interpretacijos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Sąvokos „seniūnaitija“ mokslinės interpretacijos

Metai	Šaltiniai	Sąvokos apibūdinimas	Pagrindinė idėja
2010	Kulakauskas, p. 29-30	Seniūnaitija – tai atskiras, smulkesnis seniūnijos teritorinis padalinys . Seniūnaitiją galima interpretuoti ir kaip seniūnaičio, gyventojų išrinkto atstovo, instituciją, laikytiną integralia vietos savivaldos sistemos dalimi.	Smulkesnis seniūnijos teritorinis padalinys.
2012	Staponienė, Žilinskas, p. 120	Seniūnaitijos yra teritoriniai padaliniai, sudaromi iš seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių.	Teritoriniai padaliniai, sudaromi iš seniūnijos aptarnaujamos teritorijos.
2013	Paulikas, p. 207	Seniūnaitija – tai naujas teritorinės savivaldos darinys . Seniūnaitijos yra viso labo tik aukštesnės hierarchinės pakopos rajono savivaldybės administraciniai padaliniai , nes jos neturi teisės rinkti nuosavų tarybų.	Teritorinės savivaldos darinys. Aukštesnės hierarchinės pakopos rajono savivaldybės administraciniai padaliniai.
2015	Strelčiūnas, p. 19	Seniūnaitijos yra esminis savivaldos elementas , kuris gina viešąjį interesą.	Esminis savivaldos elementas.

Sudaryta darbo autorės pagal lentelėje nurodytus šaltinius.

Paprastai seniūnaitija laikomas smulkesnis seniūnijos teritorinis padalinys (Kulakauskas, 2010; Staponienė, Žilinskas, 2012; Paulikas, 2013), kuris yra vietos savivaldos sistemos dalis (Strelčiūnas, 2015; Kulakauskas, 2010), esanti arčiausiai bendruomenės (arčiau nei seniūnija). Iš seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių yra sudaromos seniūnaitijos, kurių gyventojai renka gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovus – seniūnaičius (Staponienė, Žilinskas, 2012). Seniūnaitijų pagalba siekiama, kad vietinė valdžia labiau „priartėtų“ prie gyventojų. I. Vidrevičienė ir J. Žukovskis pastebi, kad „kai kuriose savivaldybių teritorijose vietinės

atstovaujamosios ir vykdomosios institucijos, taip pat vietinės viešojo administravimo įstaigos yra toli nuo gyventojų, todėl nepajėgia užtikrinti greito ir tinkamo viešųjų vietos reikalų tvarkymo ir viešųjų paslaugų teikimo. Tokiais atvejais didesnė atsakomybė ir įgaliojimai veikti turėtų būti suteikti <...> seniūnaičiams. Tačiau dėl įgaliojimų ribotumo, finansavimo netolygumo, savarankiškumo stokos <...> seniūnijos ne visada gali laiku ir tinkamai spręsti iškylančias vietos problemas“ (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 70). Seniūnaičiai dirba, įsitraukia į vietos savivaldos procesus, dalyvauja priimant sprendimus. Taigi seniūnaičiai yra arčiausiai piliečių esanti valdymo grandis. Be to, seniūnaičių vaidmuo stiprėja: jie praddami girdėti savivaldybėse, veikia ir steigiasi naujos seniūnaičių asociacijos (Strelčiūnas, 2015, p. 19).

Leidinyje „Seniūnaičio žinynas“ (2015) nurodoma, kad seniūnaičio veiklą būtų galima suskirstyti į du elementus: 1) veiklą, nukreiptą vietos bendruomenės aktyvinimui; 2) veiklą, nukreiptą gyventojų atstovavimui vietos valdžios institucijose. Tame pačiame šaltinyje nurodoma, kad aktyvindamas vietos bendruomenę ir jai atstovaudamas, seniūnaitis atlieka daug veiklos formų. Jų priskaičiuota bent 11 ir jos plačiau pristatomos 2 priede. Tyrimo, kurį atliko A. Patapas ir J. Maculevič, duomenimis, seniūnaitijos organizavimo pagrindumas ir seniūnaičių veiklos naudingumas išryškėja tik esant didelėms seniūnijų teritorijoms. Kuo didesnė teritorija ir kuo pasyvesnis seniūnas, tuo reikalingesnis seniūnaitis (Patapas, Maculevič, 2011, p. 410).

Apibendrinant galima teigti, kad seniūnaitijos yra teritoriniai dariniai, sudaromi iš seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių teritorijų, tose teritorijose gyvenančių gyventojų (susietų kaimynystės ryšiais) ir seniūnaičių kaip tų gyventojų išrinktų atstovų, kurie padeda vietinei valdžiai palaikyti ryšį su bendruomene. Seniūnaitijos (tiksliau – seniūnaičiai) veikia, kaip jungiamoji grandis tarp bendruomenės ir viešojo administravimo administracinių padalinių (seniūnijų, savivaldybės).

1.1.3. Seniūnaitijos ir bendruomenės vieta vietos savivaldos subjektų sistemoje

Tiek seniūnaitija (tiksliau – seniūnaitis), tiek bendruomenė yra prie vietos savivaldos teisės įgyvendinimo prisidedantys subjektai. Todėl tikslinga išanalizuoti vietos savivaldos subjektų sistemą. Prieš atliekant šią analizę, reikia išnagrinėti vietos savivaldos koncepciją, kuri padėtų geriau suprasti vietos savivaldos paskirtį ir ryšius su seniūnaitijos bei bendruomenės institutais.

Bene plačiausiai „vietos savivaldos“ terminą yra išnagrinėjęs A. Astrauskas (2002, 2013a). Mokslininko teigimu, terminas „vietos savivalda“ turi keletą reikšmių (Astrauskas, 2002, p. 26): tai viena iš teritorinio valdymo formų, kuri taikoma valstybės teritorijos administraciniame vienetė; tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteikta teisė savarankiškai (nustatytose ribose) tvarkyti dalį jai priskirtų visuomenės bendrųjų reikalų; tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei)

suteiktos teisės savarankiškai (nustatytose ribose) tvarkyti dalį įstatymais jai priskirtų visuomenės bendrijų reikalų realizavimas, pasireiškiantis įvairialypę vietos savivaldos subjektų veikla.

Daugiau termino „vietos savivalda“ apibūdinimų pateikiama 4 lentelėje.

4 lentelė. Termino „vietos savivalda“ mokslinės interpretacijos

Metai	Šaltiniai	Termino apibūdinimas	Pagrindinė idėja
2007	Novikovas, p. 62	Vietos savivalda yra tarpininkė tarp valstybės ir piliečių , per kurią piliečiai gali kontroliuoti, kaip valstybė gina jų interesus.	Tarpininkė tarp valstybės ir piliečių.
2012	Al-Hossienie et al., p. 82	Vietos savivalda reiškia valstybės valdymo lygmens vieneta , kuris užsiima vietos reikalų tvarkymu, kurį administruoja vietos valdžios institucijos, sudarytos iš asmenų, renkamų pagal įstatymą ir deleguotų įgyvendinti vietinio valdymo funkcijas.	Valstybės valdymo lygmens vienetas.
2013	Žukovskis ir kt., p. 86	Vietos savivaldą plačiąja prasme galima traktuoti kaip teritoriją, kurioje konkrečiais darbais yra įgyvendinama valstybės politika .	Teritorija, kurioje įgyvendinama valstybės politika.
2014	Pilipavičius, Vidrevičienė, p. 939	Vietos savivalda – tai teritorinė savitvarka, grindžiama įsipareigojimu ir atsakomybe už šeimos, giminės, gyventojų bendruomenės ir tautos gerovę bei ateitį .	Teritorinė savitvarka, grindžiama įsipareigojimu už bendruomenės ateitį.
2015	Valackienė, Žalnierūnienė, p. 25	Vietos savivalda apibrėžiama kaip savivaldybės bendruomenės ir jos išrinktų atstovų bei jų suformuotų ir kontroliuojamų viešojo administravimo institucijų teisė bei galia savarankiškai tvarkyti ir valdyti bendruomenės viešuosius reikalus.	Savivaldybės bendruomenės ir jos išrinktų atstovų bei jų suformuotų institucijų teisė.
2016	Urvikis, p. 7	Siauruoju požiūriu vietos savivalda – tai viešosios valdžios sudėtinis elementas, taikoma teritorinio valdymo forma, savarankiška vietos (teritorinio) lygmens viešojo administravimo sistema .	Savarankiška vietos (teritorinio) lygmens viešojo administravimo sistema.

Sudaryta darbo autorės pagal lentelėje nurodytus šaltinius.

Vietos savivalda yra arčiausiai bendruomenės esantis viešojo valdymo lygmuo. Pagrindinis vietos savivaldos institucijų tikslas yra „skatinti ir plėtoti vietos savivaldą kaip demokratinės valstybės raidos pagrindą, t. y. plėtoti šalyje demokratiją, skatinti gyventojus patiems imtis iniciatyvos sprendžiant aktualiausias bendruomenės gyvenimo klausimus, nelaukiant nurodymų „iš viršaus“. <...> Savivaldos institucijų tikslas – prisidėti prie valstybės politikos formavimo įtraukiant gyventojus į sprendimų priėmimo procesą ir taip užtikrinti gyventojų socialinę ir ekonominę gerovę“ (Žukovskis ir kt., 2013, p. 86). Visose demokratinėse valstybėse vietos savivalda vykdo šias dvi svarbiausias funkcijas (Paulikas, 2013, p. 208): dalyvauja politikos formavimo, sprendimų priėmimo bei jų įgyvendinimo procese dėl vietos bendruomenėms aktualių problemų; organizuoja valstybės numatytų viešųjų paslaugų teikimą vietos bendruomenių nariams.

Vietos savivaldą galima traktuoti ir kaip sisteminę erdvę, kurioje veikia vietos valdymo subjektai (savivaldybės institucijos, seniūnijos, seniūnaitijos (tiksliau – seniūnaičiai), vietos bendruomenė ir pan.). Savivalda, kaip rašo S. Nefas, „priklauso nuo to, kur priimamas sprendimas (savivaldybės, vietos bendruomenės teritorijoje), kas priima sprendimą (savivaldybės tarnautojai, vietos politikai) ir koku būdu priimamas sprendimas (tariantis su gyventojais, vietos bendruomene)“ (Nefas, 2007a, p. 93).

Labai svarbi savivaldos institucijų pagalba bendruomenėms/bendruomenių organizacijoms vykdančioms ir įgyvendinančioms savo veiklas. Kaip teigia R. Žiliukaitė (2007, p. 21-22), „savivaldybės yra vienas organizacijų veiklos finansavimo šaltinių. <...> Jos taip pat yra informacijos, svarbios

organizacijos veiklai, šaltinis. <...> Savivaldybės gali padėti organizacijoms išspręsti viešųjų patalpų, reikalingų jų veiklai, įsigijimo problemas. <...> Jos yra ar gali būti pagrindinis partneris organizacijų veiklose, orientuotose į socialinių paslaugų teikimą gyventojams, gyvenviečių infrastruktūros gerinimą, ekonominę plėtrą, aktualių bendruomenėms socialinių problemų sprendimą“. Visgi savivaldybių problema ta, kad jos (ypač didelės savivaldybės) valdžios institucijos yra pernelyg nutolusios nuo bendruomenių (Anderson, Milligan, 2006; Rondo-Brovett, Saliterer, 2007; Pierson, 2008), o tai gali mažinti kontaktų palaikymo su vietinės bendruomenės nariais aktyvumo, viešųjų problemų sprendimo efektyvumą. Dėl to yra steigiamos seniūnijos, kurios palengvina savivaldybių darbą, padeda užmegzti artimesnius ryšius su gyventojais.

Seniūnija, kaip administracinis vietos valdžios padalinys, gali suvaidinti didelį vaidmenį joje esančių gyvenamųjų vietovių bendruomenių funkcionavime (Nefas, 2009, p. 105). Vertinant iš viešųjų paslaugų teikimo perspektyvos, seniūnijos yra arčiau vartotojo, nei savivaldybės, tačiau vertinant savarankiškumo kontekste, jos yra visiškai priklausomos nuo savivaldybių, o pastarosios – nuo centrinės valdžios (Marcinkevičiūtė, Petrauskienė, 2007). Seniūnaitijos yra dar arčiau vartotojų (piliečių) negu seniūnijos, tačiau jos yra priklausomos nuo seniūnijų ir savivaldybių pagalbos. Seniūnaitijų steigimosi praktika sudaro sąlygas veiksmingiau įgyvendinti „valdžios buvimo arčiau gyventojų“ principą – juk „vietos valdžios stiprybė ir patikimumas pasireiškia tuo, kad ji yra arti vietos gyventojų, kad ji yra jų pačių išsirkta ir su ja galima tiesiogiai palaikyti ryšius bei tokiu būdu patiems bendruomenės nariams dalyvauti politikos formavimo, sprendimų priėmimo bei jų įgyvendinimo procesuose“ (Paulikas, 2013, p. 199). Vietos bendruomenė reiškia tam tikrą tarp žmonių organizuojamą bendradarbiavimą. Žmonės vienijasi, siekdami įgyvendinti tam tikras savo užduotis ir pasiekti bendrų tikslų. Visgi atskiri žmonės dažniausiai vietos savivaldos požiūriu yra traktuojami pasyviu elementu, todėl tik per bendruomenės institutą jie gali daryti aktyvų poveikį vietos valdžios institucijų veiklai (Уздимаева, 2015, p. 3).

Vietos savivalda, kaip vietos savivaldos subjektų veiklos erdvė, parodyta 3 priede. Vietos savivaldos subjektų bendra veikla yra visuma veiklų, priskiriamų pagal atsakomybę ir gebėjimus atskiriems vietos savivaldos subjektams. Svarbu, kad į vietos savivaldos sistemą būtų kuo efektyviau įtraukiama bendruomenė, kuri galėtų dalyvauti, priimant svarbius vietos valdymo sprendimus. Dalyvavimą galima apibrėžti, kaip priemonę šviesti piliečius ir didinti jų kompetenciją. Tai yra instrumentas, naudojamas daryti įtaką sprendimams, kurie turi įtakos bendruomenės gyvenimui. Be to, dalyvavimas gali reikšti ir procesą, kurio metu piliečiai reaguoja į bendruomenės problemas, išsako savo nuomonę apie sprendimus, kurie turi įtakos bendruomenės problemų eliminavimui, ir prisiima tam tikrą atsakomybę už vietos valdymo pokyčius (Islam, 2015, p. 32).

Aktyviai veikiančios bendruomenės yra svarbios vietos savivaldai, nes skatina gyvenamųjų vietovių plėtros procesą (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 69): sudarydamos sąlygas naujoms

institucijoms gyvenamosiose vietovėse kurtis; silpnesnių gyvenamųjų vietovių gyventojų grupių įtraukimui į sprendimų priėmimą; sukurdamos papildomą pridėtinę vertę gyvenamosiose vietovėse; skatina partnerystę tarp vietos plėtros veikėjų; skatina vietos gyventojų iniciatyvas.

Apibendrinant galima teigti, kad vietos savivaldą galima traktuoti kaip sisteminę erdvę, kurioje veikia vietos valdymo subjektai (savivaldybės institucijos, seniūnijos, seniūnaičiai, bendruomenė ir kt.). Vietos savivaldos subjektų sistemoje piliečiai yra žemiausia, tačiau skaitlingiausia grandis, į kurią orientuotas viešųjų paslaugų teikimas. Kad ši grandis galėtų daryti efektyvesnę įtaką aukštesnėms vietos valdymo grandims, ji turi rasti savo lyderius, burtis į bendruomenes, kurti bendruomenines organizacijas. Bendruomenės interesams atstovauja seniūnaičiai, kurie palaiko glaudų kontaktą su bendruomenės nariais. Per seniūnaičius bendruomenė gali daryti poveikį vietos valdymo institucijoms (seniūnijoms, savivaldybės institucijoms), nors gali į jas kreiptis ir tiesiogiai. Aktyvi bendruomenės dalis, įtraukta į vietos savivaldos tobulinimo procesus, aktyvūs seniūnaičiai yra labai svarbios vietos savivaldos subjektų sistemos grandys.

1.2. BENDRUOMENIŲ TIPAI, VEIKLOS FORMOS IR PRINCIPAI

1.2.1. Bendruomenių tipologijos ypatumai

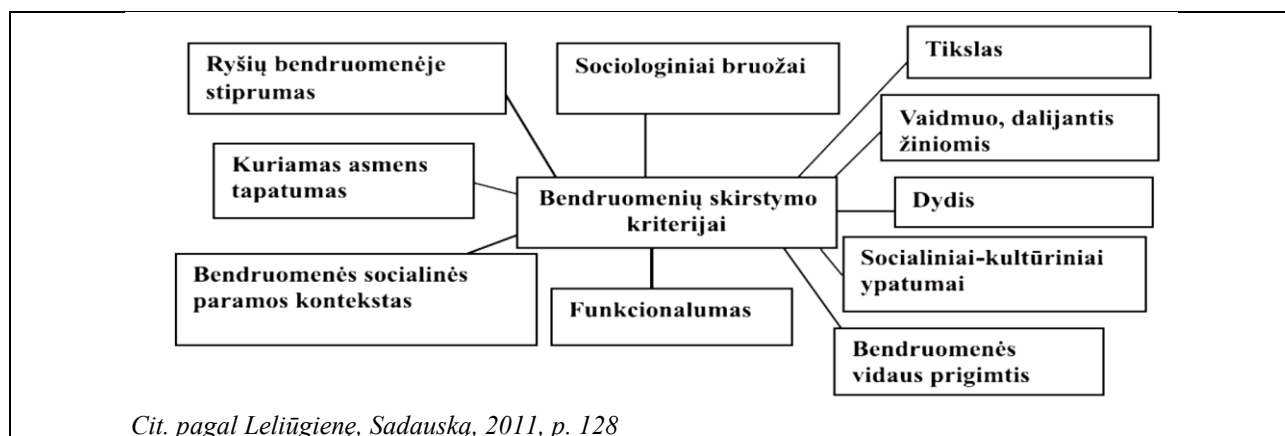
Vienas iš bendruomenės teorijos analizės objektų yra bendruomenių skirstymas į tipus. Bendruomenė gali turėti daug skirtingų reikšmių nuo mažo, homogeniško kultūrinio ar socialinio susijimo vienetų iki didelių bendrijų, kaip Europos Sąjunga. Todėl, kalbant apie bendruomenę, dažnai vartojamas pažymynys, nusakantis bendruomenės tipą, pvz.: kaimo bendruomenė, miesto bendruomenė, įsivaizduojama bendruomenė, geografinė bendruomenė ir t. t. (Leliūgienė, Sadauskas, 2011, p. 1284). Šiuo metu plačiai polemizuojama, pavyzdžiui, apie miesto, kaimo, kaimyninės, teritorinės, tradicinės, šiuolaikinės bendruomenių tipus (Nefas, 2007b, p. 74).

J. Figueira-McDonough (2001) į bendruomenes žvelgia iš chronologinių jų formavimosi pozicijų ir išskiria bendruomenių formavimosi etapus, kurie atspindi bendruomenių tipologinius požymius. Pirmasis etapas apima „natūralią“ socialinę tvarką, sutampančią su žmogaus prigimtimi. Antrame etape atsiskleidžia didesnės asmeninės laisvės bei lengvesnės komunikacijos priemonės. Šioms bendruomenėms priskiriamos asociacijų, politinių organizacijų, profesinių sąjungų kūrimasis. Trečio etapo pagrindinis bruožas – bendruomenių telkimas pagal turimą/priskirtą socialinį statusą. S. Nefas ir kt. (2011) istoriniu požiūriu skiria klasikinę ir modernią (šiuolaikinę) bendruomenes, nes remiasi bendruomeniškumo įžvalga, pagal kurią klasikinė (žemdirbių) bendruomenė natūraliai transformavosi į modernią (miestelėnų) bendruomenę.

Bendruomenių tipologinius požymius atspindi mokslinėje praktikoje naudojami tipologizavimo kriterijai. Mokslininkai nurodo, kad bendruomenėms įtakos turi jų dydis (didmiestis, mažas miestas, kaimas; narių skaičius), vidaus prigimtis (sąveikos tarp bendruomenės narių),

socialiniai-kultūriniai ypatumai (stipriosios ir silpnosios bendruomenės pusės, sprendimų priėmimo būdai, funkcijų atlikimas) (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001; Leliūgienė, Sadauskas, 2011). Pagal I. Jonutybę (2007), įmanomas toks bendruomenių tipų skirstymas: kaimynystės bendruomenės; solidarumo bendruomenės; socialinės klasės bendruomenės; socialinių tinklų bendruomenės; interesų bendruomenės. V. Pilipavičiaus (2007) požiūriu, bendruomenės gali būti skirstomos pagal jų organizacijos tipą, kurį lemia: bendruomeniškumo branduolys (tikėjimas, ideologija, pažinimas); bendruomeniškumą organizuojanti funkcija (religija, partija); institucinė forma (Bažnyčia, valstybė, profesinė gildija). Tokiu būdu gali būti skiriami konfesinės, profesinės, mokslinės, politinės, teritorinės ir vietos bendruomenės tipai. Neretai bendruomenės skirstomos į vietas ir interesų (Pahl, Spencer, 2004; Jonutybė, 2007; Leliūgienė, Sadauskas, 2011). Interesų bendruomenės pagrįstos bendrais interesais ar tipinėmis charakteristikomis, kurios jungia jų narius ir leidžia jiems save identifikuoti šioje bendruomenėje (Pahl, Spencer, 2004).

Bendruomenės gali būti skirstomos pagal darnos (Skinner, 2006; Atkočiūnienė ir kt., 2014; Kvieskienė, Bardauskienė, 2014), gebėjimo nuolat mokytis ir keistis (Petri, 2015), apčiuopiamumo (Valantiejus, 2003), funkcionalumo (Nefas, 2006, 2007a ir b., 2008, 2009, 2010; Nefas, Smalskys, Šlapkauskas, 2011), bendruomenės ribų (Valantiejus, 2003; Nefas, 2006, 2008; Leliūgienė, Sadauskas, 2011; Atkočiūnienė ir kt., 2014) ir kitus kriterijus. Bendruomenių skirstymo kriterijų grafinį vaizdą pateikia I. Leliūgienė ir J. Sadauskas (2011) (žr. 1 pav.).

1 pav. Bendruomenių skirstymo kriterijai

Kaip minėta, bendruomenė gali būti skirstoma, remiantis darnos kriterijumi – į darnią ir nedarnią (Skinner, 2006; Atkočiūnienė ir kt., 2014; Kvieskienė, Bardauskienė, 2014). Darni bendruomenė – tai bendruomenė, kuri yra „teisinga, tolerantiška, surišanti stiprią vietos kultūrą, besidalijanti kitomis bendruomeninėmis veiklomis, trykštanti energija – veiksminga, su įtraukiančiu dalyvavimu, atstovavimu ir lyderyste...“ (Atkočiūnienė ir kt., 2014, p. 10). Tyrėjų (Kvieskienė, Bardauskienė, 2014, p. 7) akcentavimu, darnios bendruomenės „atitinka skirtingus esamų ir būsimų gyventojų, jų vaikų ir kitų vartotojų poreikius, prisideda prie aukštos gyvenimo kokybės ir suteikia galimybių bei pasirinkimų“. Darni bendruomenė yra reikšminga darnaus vystymosi politikos

įgyvendinimo grandis, esanti arčiausiai žmonių, tiesiogiai įtraukianti juos į darnumo sprendimų priėmimo procesą. Vienas iš darnios bendruomenės bruožų yra stipri bendruomenė: aktyvi; organizuota; dalyvaujanti; lanksti; jungianti; teisinga (Skinner, 2006).

A. Petri (2015) analizuoja besimokančias ir nesimokančias bendruomenes. Žinių visuomenės sąlygomis perspektyvą turi tik nuolat besimokančios, todėl gebančios keistis bendruomenės, kurios didina bendruomenės narių kompetenciją ir gerina adaptaciją aplinkos kaitos sąlygomis, kas leidžia jiems efektyviau įsitraukti į opių problemų sprendimą. Vienas iš sėkmingos bendruomenės principų yra bendruomenės atvirumas, mokymasis iš patirties (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010). Pagal A. Valantiejų (2003), apčiuopiamumo požiūriu bendruomenės gali būti realios ir įsivaizduojamos (pastarąsias galima vadinti virtualiomis). Autorius rašo: „Naujoji bendruomenės socialinė aplinka dažnai vadinama postmodernizmo vardu, nes kultūros, visuomenės ir politikos komponentai (priešingai negu modernybės) vis labiau nesutampa tarp savęs. Galutinė tokios idėjos versija laikytina „virtualios bendruomenės ar virtualios erdvės“ samprata. Šis idealusis tipas grindžiamas visiškai kitomis socialinėmis ir kultūros struktūromis“ (Valantiejus, 2003, p. 470-471). Virtualioms bendruomenėms būdinga tai, kad jos yra fiziškai neapčiuopiamos.

S. Nefas (2006, 2007a ir b, 2008, 2009, 2010) analizuoja funkcionalias ir nefunkcionalias bendruomenes. Nefunkcionalios vietos bendruomenė yra neaktyvi bendruomenė, neįtraukta į vietos valdymo sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesą. V. Pilipavičius ir J. Vilkevičiūtė (2008) akcentuoja bendruomenės veiklos funkcionalumą, kaip funkcionalios bendruomenės bruožą. Autorių, kurie remiasi R. H. Waterman (1988), teigimu, bendruomeninės veiklos funkcionalumą galima apibrėžti atsinaujinimo veiksniais. Funkcionalumas, kaip nuolatinis atsinaujinimas, atvirumas pokyčiams, vertybių ir vertingumų ryškinimas, pasireiškia strateginio planavimo procese, kurį sudaro komunikacija, motyvacija ir įsipareigojimai, stebėseną ir kriziniai taškai, galimybės ir informacija, kultūra. S. Nefas (2007a) vietos bendruomenę vertina per jos funkcionalumo prizmę: „Funkcionalios vietos bendruomenė yra grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei“ (Nefas, 2007a, p. 42). Funkcionalios vietos bendruomenės kriterijai yra šie (Nefas, 2007a, p. 42; Nefas, 2008, p. 99; Nefas, Smalskys, Šlapkauskas, 2011, p. 153): yra lyderis(-iai); yra aktyvi piliečių grupė, kuri sistemingai renkasi į susirinkimus ir formuluoja bendruomenės poreikius; veikia komunikacinė sistema; yra bent viena NVO; kuriama socialinė tvarka; realizuojami demokratijos principai ir kt.

Pagal geografinį kriterijų vietos bendruomenes galima skirstyti į kaimo ir miesto (Nefas, 2006, 2008; Leliūgienė, Sadauskas, 2011; Atkočiūnienė ir kt., 2014). Bendruomenių skirstymą į miesto ir kaimo lemia kaimo ir miesto teritorinių bendrijų ir bendruomenių ypatumai, kurie sukuria atitinkamus socialinės infrastruktūros plėtros dėsningumus (Atkočiūnienė ir kt., 2014, p. 20).

Provincijos bendruomenėje ryškus bendruomeninis solidarumas, tačiau jis nėra efektyviai išnaudojamas kolektyviniams veiksams įgyvendinti (Žiliukaitė ir kt., 2006, p. 89; Leliūgienė, Sadauskas, 2011, p. 1292). Vietinių bendruomenių gali būti įvairaus dydžio ir net vienu kitose, pavyzdžiui, seniūnijoje kelių kaimų bendruomenės ir pan., o vietos bendruomenėse funkcionuoja interesų ir institucinės bendruomenės (Nefas, 2006, p. 83). Taigi gyventojai vienu ir tuo pačiu metu gali priklausyti kelioms bendruomenėms (Blaug et al., 2006). A. Astrauskas (2011a) analizuoja tris bendruomenės tipus – teritorinę bendruomenę, gyvenamosios vietovės bendruomenės ir kaimo (miesto) bendruomenę, išskirdamas jų panašumus ir skirtumus (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Teritorinė bendruomenė, gyvenamosios vietovės bendruomenė, kaimo (miesto) bendruomenė: panašumai ir skirtumai

Teritorinė bendruomenė (savivaldybė)	Gyvenamosios vietovės bendruomenė	Kaimo (miesto) bendruomenė (bendruomeninė organizacija)
Kuria valstybė	Vietos valdžia sukuria prielaidas rasti ar identifikuoti ir gyvuoti bei bręsti (tobulėti)	Atsiranda aktyvių žmonių iniciatyva, bet reikia teisinio įforminimo
Didelė (daug žmonių), sudėtinga	Maža (mažai žmonių), nesudėtinga	Maža (mažai žmonių), nesudėtinga
Teritorinė, jungia nuolatinius gyventojus, teisiniais santykiais susijusius su vietos valdžia	Teritorinė, jungia kaimynystės ryšiais susijusius seniūnaitijos gyventojus	Teritorinė, jungia aktyviuosius seniūnaitijos gyventojus
Organizuota	Neorganizuota	Organizuota
Turi viešojo juridinio asmens statusą	Neturi viešojo juridinio asmens statuso	Turi viešojo juridinio asmens statusą
Turi valstybės nustatytą kompetenciją (funkcijas)	Neturi valstybės nustatytos kompetencijos, bet yra nustatytos veiklos formos	Įstatuose yra apibrėžtos leistinos veiklos
Vietos savivaldybė (didelė žmonių organizacija)	Seniūnaitijos bendruomenė	Nevyriausybinė maža žmonių organizacija

Cit. pagal Astrauską, 2011a, p. 15

A. Astrauskas (2011a) pabrėžia, kad seniūnaitijos bendruomenei identifikuotis, gyvuoti ir subręsti iki teritorinės „funkcionalios“ bendruomenės reikalingos šios sąlygos: atsakingas seniūnaitijos kaip pačios mažiausios savivaldybės teritorijos dalelės sudarymas (optimalaus seniūnaitijos dydžio parinkimas, tvirtų pamatų suradimas); tinkamas seniūnaitis (tinkamas parinkimo būdas, gebėjimai, atsakingumas, motyvacija ir motyvavimas, klausymas ir įsiklausymas).

Taigi bendruomenių tipų įvairovę lemia skirtingi bendruomenių skirstymo į tipus kriterijai ir prioritetai, tyrimo objektai, teoriniai kontekstai, mokslinės aplinkos ypatumai. Gana dažnai išskiriami du bendruomenių tipai – kaimo ir miesto, kurie sudaro šiuolaikinės bendruomenės pagrindą. Šie bendruomenės tipai konstruoja atitinkamus socialinės infrastruktūros plėtros dėsningumus. Dar gali būti skiriamos teritorinės bendruomenės, kaimo (miesto) bendruomenės ir gyvenamosios vietovės bendruomenės. Teritorinė bendruomenė ir kaimo (miesto) bendruomenė yra

organizacijos tipo socialiniai dariniai, o gyvenamosios vietovės bendruomenė yra bendruomenės tipo socialinis darinys.

1.2.2. Bendruomeninė organizacija kaip bendruomenės veiklos forma

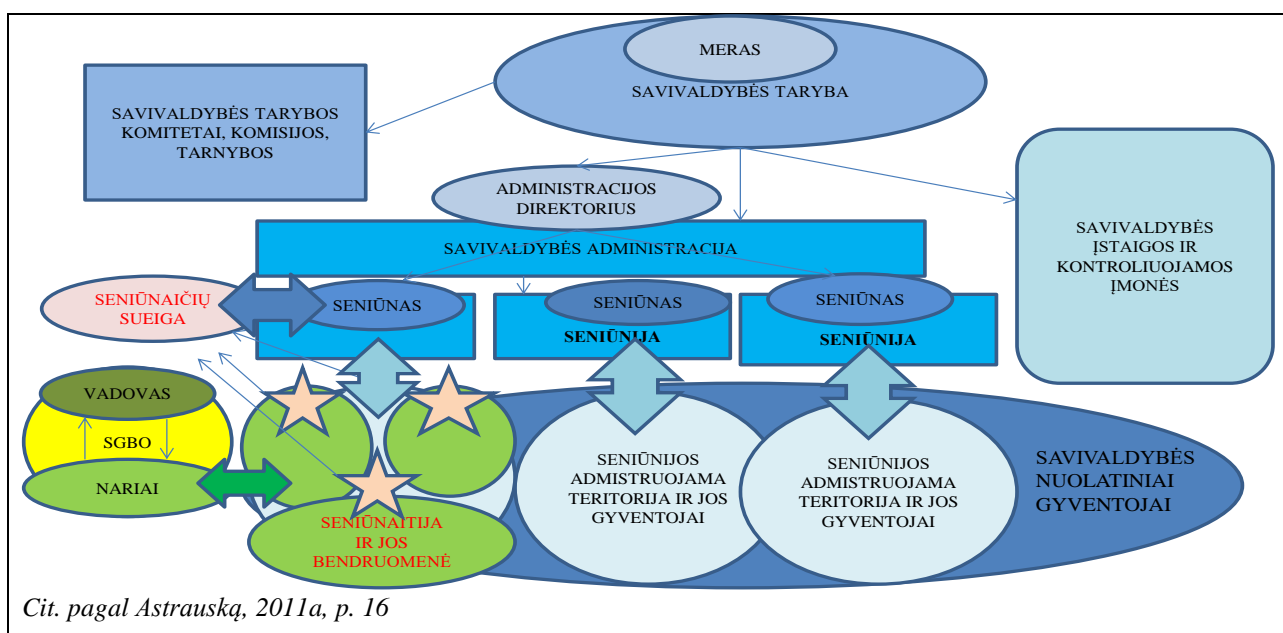
Bendruomenės nariai telkiasi į tam tikras organizacijas, vadinamas bendruomeninėmis, kurios atstovauja jų interesams. Bendruomeninių organizacijų aktyvumas ir įsitraukimas į vietos problemų sprendimą lemia bendruomenės iniciatyvas, vietos problemų sprendimų efektyvumą, bendruomenės ir vietos valdžios bendradarbiavimo glaudumą. Moksliniuose šaltiniuose, skirtuose bendruomenės veiklai ir jos formoms nagrinėti, vyraujanti tema yra bendruomeninių organizacijų veiklos paskirtis ir specifika. Juose pažymima, kad bendruomeninės organizacijos sudaro reikšmingą organizacinį pagrindą gyventojų į(si)traukimui į vietinės savivaldos procesus (Žiliukaitė ir kt., 2006, p. 46; Žiliukaitė, 2007, p. 15; Rondo-Brovett, Saliterer, 2007; Pierson, 2008).

Mokslininkų nuomone, „bendruomenių veiklos efektyvumas pasireiškia ne tik tvarkant vietos reikalus ir tenkinant gyventojų poreikius, bet ir bendruomenėms buriantis į organizacijas, tarpusavyje derinant ir koordinuojant bendrus klausimus, dalijantis gerąja praktika ir plėtojant bendradarbiavimą su to regiono savivaldybėmis, taip įsitraukiant į sprendimų priėmimą ir atstovaujant savo bendruomenės poreikiams“ (Guogis, Šilinskytė, 2013, p. 36). Bendruomeninės organizacijos pasižymi bruožais, išskiriančiais jas iš privataus ir valstybinio sektorių. Šioms organizacijoms būdinga pilietiška veikla (tiek politinė-pilietinė, tiek labdaringa-pilietinė), paremta savanoriškumu ir socialinių ryšių stiprinimu (Stasiukynas, 2014, p. 371). Nuo NVO bendruomeninės organizacijos skiriasi keliais aspektais. Pirmas aspektas – jų tikslinė grupė yra tam tikroje vietovėje gyvenantys žmonės, jos kuriasi vietinių bendruomenių pagrindu. Antras aspektas – šių organizacijų veiklos sritis yra labai plati, apimanti tiek kultūrinių, tiek socialinių, tiek ekonominių vietinių gyventojų poreikių tenkinimą (Žiliukaitė ir kt., 2006, p. 46; Žiliukaitė, 2007, p. 15). „Bendruomeninė organizacija turi visus organizuotai žmonių grupei, vadinamai organizacija, būdingus požymius. Taigi socialinis darinys – bendruomeninė organizacija neturėtų būti vadinama bendruomene. Be to, vienos gyvenamosios vietovės bendruomenės nariai gali sukurti ne vieną, bet kelias bendruomenines organizacijas“ (Astrauskas, 2010, p. 54). P. Tracey et al. (2005) teigia, kad bendruomeninės organizacijos yra naujos (modernios) formos įmonės, šiuolaikinėmis viešojo valdymo ir socialinės ekonomikos kaitos sąlygomis suteikiančios realią alternatyvą atsakingai socialinei elgsenai reikštis. Todėl bendruomeninės organizacijos turi būti formaliai atskirtos nuo trečiojo viešojo administravimo sektoriaus, atsisakant jų kaip „labdaros“ ar „dovanų“ paskirstytojo koncepcijos. Būtina suvokti, kad šiuolaikinės bendruomeninės organizacijos – tai svarbus socialinis partneris, efektyviai sprendžiantis vietos socialines problemas (Pilipavičius, 2011, p. 171). Bendruomeninių organizacijų paskirtis yra „įgyvendinti viešuosius interesus, jos atitinka viešojo

juridinio asmens statusą ir gali būti įregistruojamos keliomis juridinio asmens teisinėmis formomis“ (*Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos...*, 2011, p. 6). Dažniausiai pasikartojantys bendruomenių organizacijų tikslai yra (Žiliukaitė, 2007, p. 16): gyventojų telkimas bendrai veiklai, jų bendruomeniškumo ugdymas; bendruomenės ekonominių, socialinių, aplinkosaugos problemų sprendimas; kultūros ir sporto renginių organizavimas; vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas; gyventojų švietimas, mokymų rengimas, informacijos sklaida.

Dažniausiai bendruomeninių organizacijų vykdomos veiklos formos yra šios (*Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos...*, 2011, p. 34): renginių organizavimas; bendruomenės susirinkimų organizavimas; teritorijos tvarkymas / talkų organizavimas; finansavimo paieška; bendruomenės projektų koordinavimas; bendruomenės narių interesų atstovavimas valstybės institucijose; paslaugų bendruomenės nariams teikimas; strateginis organizacijos vystymo planavimas; bendruomenės apklausos, tyrimai; kita veikla. V. Atkočiūnienė (2012) skiria dėmesį kaimo bendruomeninių organizacijų veiklos formoms ir nurodo, kad pagrindinė tokių organizacijų veiklos forma yra projektinė veikla, o projektai pasižymi kompleksiskumu. Autorė išskiria tokias kaimo bendruomeninių organizacijų projektinės veiklos formas (Atkočiūnienė, 2012, p. 32-33): gyventojų apklausa; vietovės išteklių tyrimas; visuotinių ir reguliarių susirinkimų organizavimas; individualūs pokalbiai; reikalingų finansinių išteklių projektavimas ir racionalus panaudojimas; lėšų iš bendruomenės narių rinkimas; verslininkų įtraukimas; bendruomeninių renginių organizavimas; partnerystės ryšiai su kitomis organizacijomis; jaunimo ir pagyvenusių žmonių bendruomeninė veikla; kaimo gyventojų talka; kiekybinių ir kokybinių rezultatų fiksavimas; mokymo seminarai.

A. Astrauskas (2011a) analizuoja vietos savivaldybės, seniūnaitijos bendruomenės ir seniūnaitijos gyventojų bendruomeninės organizacijos sąveiką (žr. 2 pav.).

2 pav. Vietos savivaldybės, seniūnaitijos bendruomenės ir seniūnaitijos gyventojų bendruomeninės organizacijos (SGBO) sąveiką

A. Astrauskas (2011a) akcentuoja, kad šiai sąveikai būtinas tinkamas seniūnaičio ir seniūnijos gyventojų bendruomeninės organizacijos bendravimas ir bendradarbiavimas (abiejų formų svarbos pripažinimas, savo vaidmens suvokimas ir tinkamas atlikimas, pasitikėjimas ir papildomumas, egzistavimo paskirties supratimas). Galima teigti, kad seniūnijos gyventojų bendruomeninės organizacijos yra svarbi gyvenamosios vietovės bendruomenės interesų atstovavimo institucija, palaikanti glaudžius ryšius su seniūnaitija. Bendruomeninių organizacijų paskirtis ir vykdomų veiklų specifika lemia būtinybę bendradarbiauti su įvairiomis organizacijomis, ypač su vietos valdžios institucijomis. Tyrimai rodo, kad bendruomeninės organizacijos bendradarbiauja su tokiomis vietos valdžios institucijomis kaip savivaldybė, seniūnija ir pan. (*Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų...*, 2011, p. 34).

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomeninė organizacija yra bendruomenių telkimosi organizaciniu principu vienetas, esantis bendruomenės viduje. Jis skirtas tenkinti bendruomenės poreikius, atstovauti bendruomenės interesams. Bendruomeninės organizacijos sudaro reikšmingą organizacinį pagrindą gyventojų į(si)traukimui į vietos savivaldos procesus. Bendradarbiaudamos su įvairiomis organizacijomis bendruomeninės organizacijos plečia savo veiklos lauką, įgyja daugiau patirties, kad galėtų efektyviau spręsti vietines problemas ir inicijuoti pokyčius „iš apačios“. Bendruomeninės organizacijos bendradarbiauja su seniūnaičiu, seniūnija, savivaldybe.

1.2.3. Bendruomeninė veikla ir piliečių dalyvavimas joje

Bendruomeninė veikla nebūtų efektyvi, jeigu joje nedalyvautų iniciatyvūs piliečiai, t.y. aktyvioji vietos bendruomenės dalis. Bendruomeninė veikla yra vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinama jų vidinio saviugdės bei saviraiškos poreikio, naudojantis bendruomenės centrais (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001). Bendruomeniška veikla suprantama „kaip susibūrimas žmonių, kurie susitaria dėl bendrų tikslų ir veiklos, kai veikiama be atlygio sprendžiant vietos problemas arba tiesiog dirbama kartu, ir tai yra akivaizdūs funkcionalumo bruožai“ (Nefas, 2006, p. 84). Taigi bendruomeninė veikla – tai tikslinga veikla, kurioje dalyvauja organizuotai suburta komanda, sudaryta iš bendroje erdvėje gyvenančių žmonių, suinteresuotų bendrų vietinių poreikių tenkinimu, viešųjų interesų užtikrinimu ir problemų sprendimu. Kitaip sakant, ši žmonių grupė užsiima / yra įtraukiama į bendrųjų reikalų tvarkymo procesą. Kaip pažymi V. Paulikas, „piliečių bendruomenės ir pats aktyvaus pilietiškumo reiškinyje valstybėse gali formuotis tik bendrų reikalų tvarkymo pagrindai. Jeigu piliečiai yra nutolinami arba visiškai nušalinami nuo dalyvavimo sprendimų priėmimo procese dėl savo bendruomenės reikalų tvarkymo – nebelieka galimybių formuotis piliečių aktyvumui ir pilietinei visuomenei valstybėje“ (Paulikas, 2013, p. 199).

Gyvenamųjų vietovių plėtra pagrįsta bendruomenės narių, kurie gyvena toje vietovėje, susidomėjimu ir dalyvavimu (Matekonienė, Navackaitė, Dumbauskaitė, 2002, p. 134), nes: jie

geriausiai žino, su kokiomis problemomis ir poreikiais jie susiduria; jie valdo daugelį išteklių – žemę, pastatus, vietos gaminius, kuriais remiama plėtra; jų įgūdžiai, tradicijos, žinios ir energija yra pagrindiniai plėtros šaltiniai; jų atsidavimas yra gyvybiškai svarbus. Bendruomenės dalyvavimas vietos savivaldoje gali būti suvokiamas, kaip „tam tikrų dalyvavimo formų kontinuumas, kai dalyvavimas kinta nuo minimalaus link maksimalaus“ (Riekašius, Stumbraitė-Vilkišienė, 2016, p. 139). Dalyvavimas vietos savivaldoje – tai ne tik savivaldybės (vietos valdžios) organų ir juose pareigybes užimančių asmenų užduotis, bet ir pačių piliečių tikslas (Еремин, 2011, p. 90). Todėl „aktyvus dalyvavimas bendruomenės socialinėje veikloje laikomas pačiu svarbiausiu pilietiškumo ugdymo rezultatu, nes tai iš esmės yra asmens – piliečio elgesio indikatorius“ (Čepienė, 2011, p. 127). Skiriamos tokios pilietinio dalyvavimo raiškos sritys (Zaleckienė, 2008): 1) kognityvinė veikla: domėjimasis socialinėmis problemomis, gebėjimas išsakyti savo nuomonę, identifikuoti priežastis, pasekmes, numatyti perspektyvas, įvertinti sąlygas; 2) afektinė veikla: nusiteikimas padėti kitam; motyvacija būti aktyviam; savo poreikių ir interesų identifikavimas; 3) praktinis elgesys: dalyvavimo soc. veikloje kompetencija; gebėjimas dirbti kartu su kitais. A. Survila ir A. Stasiukynas (2015) remiasi S. R. Arnstein (1969) pasiūlyta „piliečių dalyvavimo pakopų“ klasifikacija, kuri pateikia 8 laiptus (nuo manipuliavimo iki piliečių kontrolės), skirstomus į tris laipsnius – nedalyvavimą, simbolinį dalyvavimą ir piliečių valdžią (žr. 3 pav.).

Piliečių valdžia	<ul style="list-style-type: none"> • Piliečių kontrolė - viešosios politikos formavimo ir tvirtinimo insitucijose piliečiams turint absoliučią daugumą balsų priimant sprendimus. • Galios delegavimas - piliečiai turi lemiamą balsų skaičių priimant sprendimus lyginant su oficialios valdžios atstovais. • Partnerystė - valdžios galios yra derybiškai padalintos tarp piliečių ir oficialiosios valdžios atstovų, kurie bendradarbiauja planavimo ir sprendimų priėmimo srityse.
Simbolinis dalyvavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Nuteikimas savo naudai - įtraukiami keli "patogesni" piliečiai į įvairias patariamąsias tarybas, komisijas ir pan., suteikiant balso galią, tačiau paliekant galutinio sprendimo teisę valdžios atstovams. • Konsultavimas - siekiama sužinoti bendruomenės nuomonę. Dažniausi šios pakopos įrankiai: nuomonių apklausos, susitikimai su bendruomenėmis, viešieji klausymai. • Informavimas - piliečių informavimas apie jų teises, pareigas, pasirinkimo galimybes be grįžtamojo ryšio iš piliečių.
Nedalyvavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Terapija - siekiama adaptuoti piliečius prie esamos situacijos, "gydant" jų nesugebėjimą prisitaikyti, vietoj to, kad daryti įtaką piliečiams nepalankiai aplinkai. • Manipuliavimas visuomene (bendruomene) - piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaiškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti.

Cit. pagal Survilą, Stasiukyną, 2015, p. 596

3 pav. Piliečių dalyvavimo pakopos pagal S. R. Arnstein

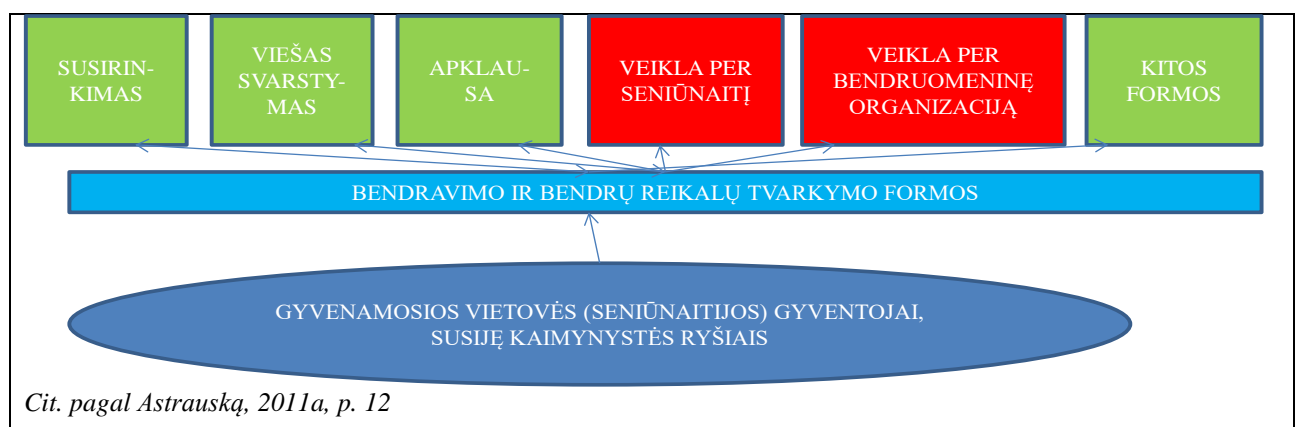
Siektinas idealas vietos savivaldos sistemoje yra piliečių valdžia, pasireiškianti bendruomenės kontrole, galios delegavimu bendruomenei, partneryste su vietos savivaldos subjektais.

Gyventojų dalyvavimas vietos savivaldoje skirstomas į skirtingo į(si)traukimo ir aktyvumo reikalaujančias veiklas – informavimo, konsultavimo(si), partnerystės (arba bendradarbiavimo), delegavimo ir kontroliavimo (arba įgalinimo) (Bishop, Davis, 2002). Tokiai klasifikavimo nuostatai

pritaria R. Riekašius ir E. Stumbraitė-Vilkišienė (2016), kurie, besiremami Tarptautinės visuomenės dalyvavimo asociacijos duomenimis, apibūdina piliečių dalyvavimo veiklas (Riekašius, Stumbraitė-Vilkišienė, 2016, p. 139): *informuojant* siekiama pateikti bendruomenei suderintą ir objektyvią informaciją, kad piliečiai suvoktų problemą, kokios yra alternatyvos ir sprendimai; *konsultuojantis* siekiama iš bendruomenės narių grįžtamojo ryšio, kaip jie suprato ir įvertino analizę, alternatyvas bei sprendimus; *įtraukiant* siekiama dirbti tiesiogiai su piliečiais, taip užtikrinant, kad bendruomenės rūpesčiai ir siekiai suprasti ir įvertinti; *bendradarbiaujant* siekiama dirbti kartu su piliečiais kiekvienu sprendimo aspektu, įtraukiant ir alternatyvų formulavimą bei sprendimų generavimą; *įgalinimas* reiškia galutinio sprendimo priėmimo perdavimą piliečiams. Pagal V. Atkočiūniene (2004), R. Vaišnoraitę (2011), R. Pakeltienę (2015) ypatingai svarbi yra gyvenamųjų vietovių vystymo veikėjų veikla. Šie autoriai išskiria tokius gyvenamųjų vietovių vystymo veikėjų dalyvavimo valdant tipus, kaip pasyvus dalyvavimas, dalyvavimas suteikiant informaciją, dalyvavimas konsultuojantis, dalyvavimas iš materialinių paskatų, funkcinis dalyvavimas, sąveikaujantis dalyvavimas, savęs mobilizacija. Šių tipų charakteristikos, motyvai, privalumai/trūkumai detalizuojami 4 priede.

A. Gutauskas ir kt. (2005, p. 52–54), kaip svarbią vietos bendruomenės narių dalyvavimo vietos savivaldoje formą, akcentuoja vietinius referendumus. Autorių teigimu, vietiniai referendumai, kaip „klasikinis“ konsultavimosi su gyventojais mechanizmas, laikomi tinkamomis tiesioginės demokratijos priemonėmis, tačiau yra daug modernių dalyvavimo formų bei vietos gyventojų ir atstovaujamosios valdžios sąveikos gerinimo formų – tokių, kaip gyventojų forumai, pasitenkinimo tyrimai, besinaudojančių paslaugomis kontrolė, gyventojų žiuri, prisiekusieji gyventojų patarėjai, kooptacija (darbas savivaldybės tarybos komitete), interaktyvus tinklalapis, populiarusis pasiūlymas, vietos gyventojų nuomonių apklausos (žr. 5 priedą).

A. Astrauskas (2011a) išskiria tokias gyvenamosios vietovės bendruomenės bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas, kaip susirinkimai, vieši svarstymai, apklausos, veikla per seniūnaitį, veikla per bendruomeninę organizaciją, kitos formos (žr. 4 pav.).

4 pav. Gyvenamosios vietovės bendruomenės bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos

Reikšmingiausia bendruomenės dalyvavimo vietos savivaldoje forma yra bendradarbiavimas, o dar reikšmingesnė – partnerystė, kaip aukščiausia bendradarbiavimo forma. Tai reiškia, kad bendruomenės nariai (aktyvioji jos dalis) turi būti pripažinti lygiaverčiais kitiems vietos savivaldos subjektams partneriais. A. G. Raišienės (2006), nuomone, bendradarbiavimui svarbus tinkamas interesų grupių atstovavimas. Efektyviai bendradarbiaujant kuriami partneriški santykiai tarp bendruomenės ir kitų vietos savivaldos subjektų. Partnerystė – tai vienybės santykių sistemos vietovėje formavimas, o jos pagrindinis tikslas – geriau plėtoti vietos galimybes ir papildyti veiklą diskusijomis tarp atskirų veikėjų (Bagdonienė, 2005). J. Bučaitės-Vilkės (2009, p. 24) manymu, pagrindiniu motyvu formuojant partnerystės tinklus vietos bendruomenėje tampa bendras viešojo intereso suvokimas ir siekis jį įgyvendinti. Gyventojų dalyvavimas strateginių sprendimų priėmimo yra skirtingas, todėl labai svarbus aspektas tampa gyventojų įtraukimas ir skatinimo metodai įsitraukti į strateginių sprendimų priėmimą (Pakelienė, 2015, p. 23), spręsti bendruomenei rūpimas problemas. Tyrėjai išskiria vyraujančias bendruomenių problemas (Johnson, 2003): stokojama reikiamų išteklių ir paslaugų; trūksta paslaugų koordinavimo; bendruomenės įtaka organizacijai ar šeimai trukdo patenkinti jų poreikius. Piliečių įtraukimu į vietos savivaldos sprendimų priėmimą, jų dalyvavimo skatinimu labiausiai turi rūpintis tos valdymo grandys, kurios yra arčiausiai žmonių.

Apibendrinant galima teigti, kad gyventojų dalyvavimas bendruomeninėje veikloje, jų įtraukimas į vietos valdymo sprendimų formavimo ir priėmimo procesus yra labai svarbus veiksnys, siekiant efektyvios vietos savivaldos. Dalyvavimu siekiama, kad kuo daugiau gyventojų būtų suinteresuoti ir imtųsi iniciatyvos rūpintis vietos valdymo tobulinimu, bendrų poreikių tenkinimu. Reikšmingiausios dalyvavimo formos – gyventojų bendradarbiavimas su vietos savivaldos subjektais ir partnerystė (kaip aukščiausia bendradarbiavimo pakopa). Bendruomeninė veikla gyvenamosiose vietovėse gali reikštis veikla per seniūnaitį, per bendruomeninę organizaciją, rengiant susirinkimus, viešus svarstymus, apklausas ir kt.

1.2.4. Bendruomeninės veiklos principai

Bendruomeninė veikla, siekiant jos veiksmingumo, organizuojama, remiantis principais. Valstybė yra pripažinusi vietos bendruomenių konstitucinę teisę savarankiškai tvarkytis, remiantis subsidiarumo principu (valdžios galių skirtinguose lygmenyse išskaidymu) (Kondratienė, 2011). Taigi šis principas leidžia reikšti įvairioms bendruomenių veiklos formoms. S. Nefas apibūdina subsidiarumo (savaveiksmiškumo, papildomumo) principą, reiškiantį, kad „tai, ką geriau gali padaryti bendruomenė, neturi daryti valstybė. Tačiau ten, kur atskiro žmogaus ar bendruomenės jėgų nepakanka, pagal išgales jų pastangas turi paremti visuomenė ir valstybė. Pagal klasikinių

subsidiarumo suvokimą tai, ką individas gali pasiekti savo iniciatyva ir jėgomis, negali būti atimta iš jo ir priskirta visuomenei, nes taip nusižengiama teisingumui“ (Nefas, 2009, p. 104).

Vienas iš sėkmingos gyvenamųjų vietovių bendruomenės veiklos principų turėtų būti tas, kad „bendruomenės turėtų būti atviros, mokytis iš patirties, pajėgios prisitaikyti prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų, lanksčios bei imlios naujovėms. O tai lengviausiai pasiekama, kai bendruomenės narius sieja tos pačios vertybės, nariai vieni kitais pasitiki ir aiškiai supranta vietos bendruomenės veiklos tikslus“ (Vidrevičienė, Žukovskis, 2010, p. 69). Taigi svarbus bendruomeninės veiklos principas yra bendruomenės atvirumas ir gebėjimas mokytis iš patirties (nuolatinis mokymasis).]

Kiti tyrėjai pažymi, kad gyvenamosios vietovės bendruomenės problemų sprendimas sėkmingesnis, kai darbas vyksta komandoje ir kai dalyvauja kuo daugiau bendruomenės narių. Jei poreikius analizuoja visos tikslinės gyventojų grupės, tikėtina, kad problemos bus tinkamai išspręstos. Svarbus abipusis suinteresuotųjų šalių kontaktas sėkmingai jų sąveikai reikštis (Čepienė, 2011, p. 129). Bendruomeninė veikla yra komandinis darbas, nes dirbant komandoje galima gauti gerų rezultatų. Bendruomenėms „priklauso savivaldos teisė, kuri turi būti įgyvendinama kuo efektyviau ir atsižvelgiant į vietos gyventojų poreikius, todėl bendruomenių veikla turėtų būti dar aktyvesnė siekiant bendro tikslo“ (Guogis, Šilinskytė, 2013, p. 35). *Lietuvos Respublikos vietos bendruomenių savivaldos politikos pagrindų įstatymo* (2013) projekte nurodomi vietos bendruomenių savivaldos politikos pamatiniai principai (3 str.): „Subsidiarumo – kai vietos bendruomenė pati gali ir nori priimti bei įgyvendinti tam tikrus sprendimus, tai tie sprendimai neturi būti priimami bei įgyvendinami aukštesnių valdžios institucijų. Atsakingumo – kiekvienas bendruomenės narys yra atsakingas už savo poelgius. Informatyvumo – vietos bendruomenės taryba, seniūnas ir seniūnaičiai privalo viešinti visus planuojamus priimti ir priimtus sprendimus, lėšų panaudojimą bei teikti visą informaciją, aktualią vietos gyventojams. Nešališkumo – vietos bendruomenės nariai, kuriems suteikta kompetencija priimti sprendimus bendruomenės vardu, turi vengti viešų ir privačių interesų konflikto. Sąžiningumo – analizuojant galimas sprendimo alternatyvas, tiesiogiai susijusias su vietos gyventojais, bei priimant sprendimus turi būti išsakomos visos būsimo sprendimo galimybės ir pasekmės vietos bendruomenei. Solidarumo – įgyvendindama savivaldą vietos bendruomenė vieningai, solidariai prisiima teises ir pareigas“. Sąžiningumo, savanoriškumo, atsakomybės principų svarbą akcentuoja S. Nefas, V. Smalskys ir V. Šlapkauskas (2011). Komentuodami savanoriškumo principą, jie pažymi, kad „moraliskai vertindami žmonių elgesį, darome prielaidą, kad veikiantis asmuo yra atsakingas už savo poelgius. Jis pats nusprendė veikti ir veikti kaip tik taip“ (Nefas ir kt., 2011, p. 140). Apie atsakomybę autoriai rašo: „Atsakomybė implikuoja atsakymą. Laikyti žmogų atsakingu už savo poelgius, reiškia tikėtis iš jo gauti protingą atsakymą į klausimą, kodėl jis pasielgė būtent taip (Nefas ir kt., 2011, p. 141).

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomeninė veikla – tai bendruomenės narių veikla, kuri įgyvendinama, laikantis tokių svarbiausių principų, kaip subsidiarumas (valdžios galių skirtinguose lygmenyse išskaidymas), atsakingumas, informatyvumas, nešališkumas, sąžiningumas, solidarumas, savanoriškumas, atvirumas ir gebėjimas mokytis iš patirties, komandinis darbas. Visų šių principų naudojimas bendruomeninėje veikloje sudaro galimybes įgyvendinti vieną iš reikšmingiausių vietos savivaldos principų – „inicijuoti viešojo valdymo pokyčius iš apačios“. Kitaip sakant, tai sudaro sąlygas „valdžiai būti kuo arčiau žmogaus“.

1.3. BENDRUOMENIŲ IR SENIŪNAITIJŲ VEIKLOS FORMŲ TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE

1.3.1. Lietuvos vietos savivaldos sistemos bendras teisinis kontekstas

Lietuva turi konstitucinius vietos savivaldos pagrindus. Vietos savivaldai yra skirtas šalies Konstitucijos X skirsnis (1992). Vietos savivaldos teisė įstatymo nustatytą valstybės teritorijos administracinių vienetų nuolatinių gyventojų bendruomenėms Lietuvoje yra laiduota būtent šiuo teisės aktu (Astrauskas, 2011b). *Lietuvos Respublikos Konstitucijoje* (1992) apibrėžta tik viena vietos savivaldos institucija – savivaldybės taryba (119 str. 4 d.). Joje nurodyta, kad:

- savivaldos institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato įstatymas (119 str. 3 d.);
- savivaldybės taryba sudaro jai atskaitingus vykdomuosius organus (119 str. 4 d.)

Europoje susiformavusią vietos savivaldos sampratą atspindi *Europos vietos savivaldos chartija*, kurios 3 straipsnyje teigiama „vietos savivalda – tai vietos valdžios organų teisė ir gebėjimas tvarkyti ir valdyti įstatymų nustatytose ribose pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimant visą atsakomybę ir vadovaujantis vietos savivaldos interesais“ (Žin., 1999, Nr. 82-2418). Lietuvos Respublikos Seimas Europos vietos savivaldos chartiją ratifikavo 1999 m. gegužės mėnesį.

Pagrindinis Lietuvos vietos savivaldos sistemą reglamentuojantis nacionalinis teisinis dokumentas yra *Vietos savivaldos įstatymas* (1994) ir po jo sekusios naujesnės redakcijos. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo* (1994) I skyriuje nurodoma, kad vietos savivalda – tai „Lietuvos Respublikos teritorijos administracinio vieneto gyventojų išrinktos vietos valdžios institucijų teisė ir reali galia pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus laisvai ir savarankiškai savo atsakomybe reguliuoti bei tvarkyti visuomenės reikalus ir tenkinti vietos gyventojų poreikius“. 2000 m. įsigaliojusiame *Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatyme* vietos savivalda apibrėžiama, kaip „valstybės teritorijos administracinio vieneto – savivaldybės teisė laisvai ir savarankiškai tvarkytis pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus per gyventojų tiesiogiai išrinktų atstovų savivaldybės tarybą bei jos sudarytas vykdomąsias institucijas“ (*Vietos savivaldos įstatymas*, 2000). V. Pilipavičius ir I. Vidrevičienė (2014) nurodo, kad 2000 m.

įsigaliojusiam *Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatyme* žemiausias vietos savivaldos subjektų (vietos bendruomenių) lygmuo taip ir liko nereglamentuotas.

Vienu reikšmingiausių vietos bendruomenių veiklai teisiniu dokumentu galime laikyti *LR Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymo* (2008) priėmimą, kuriuo buvo pakeista vietos savivaldos sąvoka. Naujos *LR Vietos savivaldos įstatymo* (2008) redakcijos 3 straipsnyje pateikiama tokia vietos savivaldos samprata – tai „įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją“. Be to, įstatyme atsirado naujos atstovavimo gyvenamųjų vietovių bendruomenėms normos, įtvirtinančios seniūnaičio statusą, jo teises ir pareigas bei veiklos formas. Minėti įstatymo pakeitimai gali būti laikomi nauju vietos bendruomenių ir vietos valdžios veiklos etapu (Pilipavičius, Vidrevičienė, 2014, p. 941). Svarbu, kad naujame įstatyme „apibrėžiamos sąvokos, kurios leidžia aiškiau ir tiksliau nustatyti, kas yra gyvenamosios vietos bendruomenė, bendruomeninė organizacija, atskirti šių skirtingų tipų socialinių junginių vietą ir vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos teisę ir sprendžiant vietos gyventojams rūpimus klausimus“ (Aleksandravičius, Žukovskis, 2008, p. 14).

A. Astrauskas, sistemiškai išanalizavęs vietos savivaldos raidą Lietuvoje nuo 1990 iki šių dienų, daro išvadą, kad „Lietuvoje nuo 1995 metų savivaldos teisė yra laiduota tik valstybės teritorijos administracinių vienetų – savivaldybių – žmonių bendruomenėms. Tuo Lietuva skiriasi nuo daugumos Europos Sąjungos valstybių narių, kuriose sukurtos ir veikia dviejų ar net trijų lygių vietos savivaldos sistemos. Tai rodo palyginti neaukštą politinio decentralizavimo Lietuvoje lygį...“ (Astrauskas, 2013b, p. 269). Kiti autoriai akcentuoja, kad „Lietuvoje funkcionuojanti vieno lygmens savivaldos sistema poindustrinės visuomenės poreikių patenkinti negali. Mūsų savivaldybės yra per didelės ir atitrūkusios nuo bendruomenių“ (Jasaitis, 2011, p. 334). A. Kulakauskas (2010) pastebi, kad vargu, ar yra nors viena šalis Europoje ar Vakarų pasaulyje, kurioje būtų tik vieno lygmens (pakopos) teritorinė savivalda. Kaip teigia V. Staponienė ir G. Žilinskas (2012, p. 118), 1990–1995 m. Lietuvoje seniūnijų nebuvo. Pagal teritorijos dydį ir skaičių sąlyginai joms galima prilyginti tuo metu veikusias 423 apylinkes. Tačiau nuo dabartinių seniūnijų jos iš esmės skyrėsi tuo, kad to laikotarpio apylinkėms buvo garantuota vietos savivaldos teisė. Nors 1999 m. savivaldybių padaugėjo iki 60, tačiau seniūnijų skaičius išliko ilgą laiką nepakitęs. Registrų centro duomenimis, 2015 metais Lietuvoje veikė 548 seniūnijos ir 3187 seniūnaitijos.

J. Jasaičio (2011, p. 338) teigimu, būtina atkurti seniūnijos, kaip savivaldos juridinio asmens statusą, atitinkamai pakeičiant *Vietos savivaldos įstatymą*. Autorius remiasi tyrimais, kurie rodo, kad optimaliausia Lietuvoje būtų trijų lygmenų savivaldos sistema: seniūnija – savivaldybė (dabartinis rajonas arba miestas) ir regionas. Konstatuojama, kad „pagal trijų lygių modelį seniūnija vietoje jai primesto dabartinio – savivaldybės administracijos padalinio – statuso taptų savarankišku

juridiniu asmeniu, vykdančiu jai deleguotas viešojo administravimo funkcijas“ (Jasaitis, 2011, p. 336). S. Nefo įsitikinimu, „būtina didinti seniūnijos funkcionalumą, t. y. seniūnija turi būti ne struktūrinis teritorinis padalinys, o filialas, turintis savivaldybės tarybos perduotas juridinio asmens funkcijas ir galintis savarankiškai priimti savarankiškus sprendimus, reikalingus vietos bendruomenei, kartu perduoti tam tikras funkcijas vietos bendruomenių organizuotoms struktūroms, pvz., bendruomenių centrams“ (Nefas, 2009, p. 105). Pagal *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatymą* įtvirtinta nuostata, kad seniūnija gali būti dviejų formų: savivaldybės administracijos filialas ir biudžetinė įstaiga. Šiame įstatyme nustatyti kriterijai ir sąlygos, steigti seniūniją kaip biudžetinę įstaigą. Sprendimų dėl seniūnijų steigimo, panaikinimo ir jų skaičiaus nustatymo, dėl pavadinimų seniūnijoms suteikimo ir jų keitimo, dėl teritorijų priskyrimo seniūnijoms, dėl seniūnijų aptarnaujamų teritorijų ribų nustatymo ir keitimo, įvertinus gyventojų nuomonę, priėmimo teisė priklauso savivaldybės tarybai. Įstatyme nurodoma, kad seniūniją steigiant kaip biudžetinę įstaigą, privalu jai pavesti vykdyti viešųjų paslaugų teikimo funkcijas (TAR, 2016, Nr. 19345).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos vietos savivalda yra įtvirtinta konstituciniu, nacionaliniu teisiniu ir tarptautiniu teisiniu (chartijomis ir pan.) aspektais. Vietos savivaldos teisinis apibūdinimas (*Vietos savivaldos įstatymo* redakcijose) nuolat keitėsi, kaip keitėsi ir Lietuvos administracinių vienetų sistema. Tai rodo, kad mūsų šalyje buvo stokojama nuoseklumo reformuojant vietos savivaldos sistemą. Viena vertus, tai aiškinama posovietine patirtimi. Kita vertus, to priežastis yra ir politinės valios stoka, aiškios vizijos nebuvimas, neatsižvelgimas į mokslininkų kritiką. Dabartinė vietos savivaldos sistema traktuojama kaip vienapakopė (dvi pakopos – savivaldybė ir seniūnijos teisiniu požiūriu sudaro tą patį lygmenį), o tai mažina vietos savivaldos efektyvumą, deleguojant vietos savivaldos subjektams viešojo administravimo funkcijas.

1.3.2. Bendruomenių veiklos formų teisinis reglamentavimas

Bendruomenė savo veikloje vadovaujasi *LR Konstitucija* (Žin., 1992, Nr. 33-1014), *LR Vietos savivaldos įstatymu* (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290), kitais įstatymais, LR Vyriausybės nutarimais, savivaldybės tarybos sprendimais, savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais, Pavyzdiniu gyvenamosios vietovės bendruomenės statutu ir seniūnaičių sueigos sprendimais.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, pradėti įgyvendinti viešosios politikos decentralizavimo ir subsidiarumo principai, jų dėka atsiskleidžia vietos bendruomenės funkcionavimo apraiškos savivaldos sistemoje (Nefas, 2007a, p. 84), įtvirtinama vietos bendruomenės įstatymiška samprata.

Bendruomenės samprata teisiniu požiūriu atsikleidžia, analizuojant vietos savivaldą reguliuojančius įstatymus. Seniausios laidos *LR Vietos savivaldos įstatyme* (1994) naudojama „savivaldybės gyventojų bendruomenės“ sąvoka. 1 str. nurodoma, kad savivaldybės gyventojų bendruomenė – tai „konkrečios savivaldybės gyventojai, susiję savivaldos teisiniais santykiais“ (Žin., 1994, Nr. 55-1049). Tai labai abstraktus apibūdinimas, akcentuojantis teisinį santykių pobūdį. 2008 m. laidos įstatyme savivaldybės bendruomenė traktuojama, kaip savivaldybės nuolatiniai gyventojai, kurie bendrais viešaisiais poreikiais, interesais ir savivaldos teisiniais santykiais susieti su savivaldybės taryba ir kitais savivaldybės subjektais (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Anot A. Stasiukyno (2014, p. 372), ši koncepcija apima žmones, viešąsias institucijas ir atsirandančius santykius, siekiant patenkinti poreikius ir spręsti problemas. *LR Vietos savivaldos įstatyme* (2008) 3 str. įtraukta ir gyvenamosios vietovės bendruomenės samprata – tai „savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.)“ (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Tokia pati gyvenamosios vietovės bendruomenės samprata įtvirtinta *Pavyzdiniame gyvenamosios vietovės bendruomenės statute* (2009). *LR religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme* (1995) pateikiamas religinės bendruomenės apibūdinimas: „Religinė bendruomenė yra asmenų grupė, siekianti įgyvendinti tos pačios religijos tikslus“ (4 str.), pagal kurią, remiantis analogijos metodu, galima teigti, kad bendruomenė įstatymiškai gali būti suvokiama ir kaip asmenų grupė, siekianti įgyvendinti tuos pačius tikslus. 2013 metais buvo parengtas *LR vietos bendruomenių savivaldos politikos pagrindų įstatymo* (2013) projektas. Jame nurodoma, kad vietos bendruomenė – tai „visi toje teritorijoje (gyvenamojoje vietovėje) gyvenantys žmonės, susieti kaimynystės ryšiais bei turintys bendrą interesą“ (2 str.). Deja, minėtas įstatymas ir liko tik projektinėje stadijoje. Mokslininkai kritikuoja, kad tai, kas vadinama Lietuvoje vietos bendruomene, tėra „tam tikroje administraciškai apibrėžtoje teritorijoje gyvenančių asmenų ir šeimų mechaniška sanauka. Ši sanauka vietos politikos lygmenyje jokia bendruomene nesijaučia. Išrinkusi vietos valdžią, tampa šios valdžios <...> pagal savo nuožiūrą vykdomos politikos objektu“ (Kulakauskas, 2010, p. 29).

Vadybinės veikos požiūriu nagrinėti bendruomenę tinkamesnis yra „bendruomeninės organizacijos“ terminas. LR teisės aktuose bendruomeninės organizacijos sąvokos bendro apibrėžimo nėra, tačiau bendruomeninės organizacijos sąvoka siaurinama, siejant ją prie konkrečios gyvenamosios vietovės (*Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos...*, 2011, p. 5). *LR Vietos savivaldos įstatyme* (1994) teigiama, kad bendruomeninė organizacija – tai „asociacija, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietovės bendruomenės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai (jų atstovai) ir kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti

viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje“ (Žin., 1994, Nr. 55-1049). Tokia pati įstatyminė nuostata, akcentuojanti bendruomeninės organizacijos sampratą, naudojama ir 2008 metų įstatymo redakcijoje. *Bendruomenių socialinės plėtros 2011-2013 m. programoje*, patvirtintoje LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. A1-31, teigiama, kad *bendruomenių organizacijos* – tai „kaimiškose vietovėse, miesteliuose ir miestuose veikiančios vietos bendruomeninės organizacijos, taip pat religinės bendruomenės ir bendrijos“ (Žin., 2011, Nr. 10-455). *LR Vietos bendruomenių savivaldos politikos pagrindų įstatymo* (2013) projekte naudojamas toks apibrėžimas – tai „toje teritorijoje gyvenančių gyventojų grupės įkurta asociacija, kuri veikia konkrečios vietos bendruomenės labui“ (2 str.). *Pavyzdinis gyvenamosios vietovės bendruomenės statutai* (2009) teisiškai reguliuoja bendruomenės veiklos formas (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Bendruomenės veiklos formų teisinis reglamentavimas

Sritis	Bendruomenė gali:
Pilietiškumo ugdymo srityje	<ul style="list-style-type: none"> • spręsti bendruomenei ar jos nariams rūpimus klausimus susirinkimuose; • spręsti bendruomenei ar jos nariams rūpimus klausimus bendruomeninėse organizacijose; • dalyvauti įvairiose apklausose; dalyvauti viešuose svarstymuose; dalyvauti akcijose, judėjimuose; • kurti saugią aplinką bendruomenėje;
Socialinėje srityje	<ul style="list-style-type: none"> • padėti socialiai pažeidžiamiems bendruomenės nariams; • rūpintis socialinės rizikos šeimose augančių vaikų padėtimi; • organizuoti pagalbą neįgaliems bendruomenės nariams; • organizuoti vaikų ir jaunimo užimtumą; • organizuoti šviečiamąsias, socialines akcijas bei iniciatyvas;
Kultūros ir sporto srityje	<ul style="list-style-type: none"> • rengti bendruomenės kultūros renginius; • organizuoti bendruomenės sporto varžybas; • organizuoti bendruomenės laisvalaikio renginius; • organizuoti vietos gyventojų švietimą bendruomenei aktualiomis temomis; • rūpintis paveldo išsaugojimu; • puoselėti vietos papročius, tradicijas ir etnokultūrą; • puoselėti tradicinius amatus; • kurti savo bendruomenės tradicijas;
Aplinkos apsaugos srityje	<ul style="list-style-type: none"> • rengti gyvenamosios aplinkos ir gyvenamosios vietovės viešųjų erdvių aplinkos tvarkymo talkas; • tvarkyti kapines; rūpintis vietinių gamtos išteklių apsauga; rūpintis naminių gyvulių laikymu; • tvarkyti vandens telkinius, rekreacinės paskirties teritorijas, esančius šalia gyvenamųjų vietovių; • organizuoti gyvenamosios vietovės viešųjų erdvių apželdinimo darbus.

Sudaryta darbo autorės pagal Pavyzdinį gyvenamosios vietovės bendruomenės statutą, 2009.

6 lentelėje nurodytos gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formos tėra pavyzdinio pobūdžio, nes vėliau tame pačiame statute nurodoma, kad „bendruomenė savo poreikius ir interesus gali įgyvendinti ir kitomis formomis“ (*Pavyzdinis gyvenamosios vietovės...*, 2009, 5 str.).

Vienu iš poįstatyminių aktų, grindžiančių vietos bendruomenių svarbą, galima įvardyti LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimą Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“. Nutarimo 2 prioritete – „Veikli ir solidari visuomenė“, vienu iš tikslų įvardinta – „didinti bendruomenių ir nevyriausybinį organizacijų vaidmenį“. Dokumente pripažįstama, jog atsižvelgiant ne tik į Lietuvos, bet ir į kitų šalių patirtį, vietos bendruomenės socialines ir kultūrinės problemas sprendžia daug efektyviau nei valstybės institucijos (Pilipavičius, Vidrevičienė, 2014, p. 941). Tyrimai rodo, kad Lietuvos bendruomenių organizacijų keliami tikslai,

viena vertus, leidžia tikėtis, kad jos telks vietinius gyventojus kolektyvinei veiklai, skirtai bendroms socialinėms ir ekonominėms bendruomenės problemoms spręsti. Kita vertus, gyventojų pasyvumas ir abejingumas tokiai veiklai yra rimta kliūtis. Beveik visų bendruomenių organizacijų veikla remiasi vos kelių aktyvistų pastangomis keisti gyvenimo sąlygas bendruomenėje (Žiliukaitė, 2007, p. 25). Kiti tyrimai rodo, kad gyvenamųjų vietovių (kaimo) bendruomenėms trūksta finansinių ir materialinių išteklių net patiems paprasčiausiems darbams atlikti, infrastruktūros plėtrai ir aplinkos tvarkymui, todėl dažnai gyventojų grupių, kurios nesugeba ar neturi galimybių pasirūpinti savo ar kitų socialiniais poreikiais, problemos lieka antroje vietoje (Guogis, Šilinskytė, 2013, p. 31). Vietos bendruomenių finansinių išteklių, patirties ir laiko trūkumas joms yra kliūtis plėsti veiklą ir dalyvauti projektuose, kurie leistų spręsti vietinės bendruomenės problemas (Daugirdas, Mačiulytė, 2006).

Apibendrinant galima teigti, kad nėra aiškiai nusistovėjusios vietos bendruomenės sampratos, kurios būtų nuosekliai laikomasi visoje šalies įstatyminėje bazėje. Vyrauja vietos bendruomenės koncepcija, kuri apima žmones (vietos gyventojus), viešąsias (savivaldos) institucijas ir tarp jų atsirandančius santykius, siekiant patenkinti viešuosius poreikius ir spręsti vietines problemas. Bendruomenės nariai buriasi į organizacijas, kad galėtų efektyviau siekti viešųjų poreikių patenkinimo ir savo interesų užtikrinimo, daryti poveikį savivaldos institucijoms. Nacionaliniuose teisės aktuose bendro bendruomeninės organizacijos sąvokos apibrėžimo nėra, tačiau pastebima tendencija šią sąvoką siaurinti, siejant ją su konkrečia gyvenamąja vietoje. Bendruomenės veiklos formos nėra griežtai teisiškai apibrėžtos.

1.3.3. Seniūnijų ir seniūnaitijų veiklos teisinis reglamentavimas

Seniūnijų organizavimo ir veiklos tvarką Lietuvoje reglamentuoja Europos vietos savivaldos chartija, nacionaliniai vietos savivaldos įstatymai, savivaldybės tarybos ir savivaldybės administracijos direktorius teisės aktai (pvz., savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtinti seniūnijos veiklos nuostatai).

LR Vietos savivaldos įstatyme (1994) seniūnijų veikla nėra teisiškai apibrėžiama, tik 12 straipsnyje apibūdinama seniūno pareigybė, kur teigiama, kad „seniūnas yra administracijos pareigūnas seniūnijoje. Jį skiria ir iš pareigų atleidžia meras“ (Žin., 1994, Nr. 55-1049). 2000 m. *Vietos savivaldos įstatymo* redakcijoje pateikiamos seniūnijos ir seniūno sąvokos, nurodytos jų funkcijos (Žin., 2000, Nr. 91-2832). G. Žilinskas (2007, p. 204-205) konstatuoja, kad seniūnijos – tai praktiškai buvusios žemesnės pakopos savivaldybės (apylinkės, gyvenvietės, rajonų miestai), praradusios pagal 1994 m. *LR Vietos savivaldos įstatymą* savivaldos teises. Naujesnės *LR Vietos savivaldos įstatymo* (2008) redakcijos 31 straipsnyje seniūnija traktuojama, kaip „savivaldybės administracinis filialas, veikiantis savivaldybės teritorijos dalyje“. Šiame įstatyme nurodoma, kad

„seniūnijų skaičių, kiekvienos seniūnijos pavadinimą, aptarnaujamos teritorijos ribas ir seniūnijai perduodamas juridinio asmens (savivaldybės administracijos) funkcijas sprendimu nustato savivaldybės taryba“ (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Kaip minėta, pagal *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatymą* seniūnija gali būti dviejų formų: savivaldybės administracijos filialas ir biudžetinė įstaiga (TAR, 2016, Nr. 19345). *LR Vietos bendruomenių savivaldos politikos pagrindų įstatymo* (2013) projekte seniūnija laikomas „juridinis asmuo su savo savarankišku biudžetu, kuris kartu yra ir dalis savivaldybės biudžeto pagal savivaldybės tarybos nustatytas proporcijas“ (8 str.). Atsižvelgdami į teisinius seniūnijos apibūdinimus, tyrėjai konstatuoja, kad seniūnija gali būti traktuojama kaip „savivaldybės administracijos struktūrinis teritorinis padalinys, jos filialas, atliekantis tarpininko vaidmenį tarp seniūnijos gyventojų ir savivaldybės“ (Žukovskis ir kt., 2013, p. 85). *LR vietos savivaldos įstatymas* (2008) nenumato jokio seniūnijos savarankiškumo ir gyventojų galimybių įtakoti seniūnijos veiklą (Jasaitis, 2011). Seniūnijos neturi visiško savarankiškumo, nes seniūnijos veikla finansuojama iš savivaldybės biudžeto. Kiekvienais metais savivaldybės taryba tvirtina seniūnijų veiklos programas ir skiria joms įgyvendinti reikalingas lėšas, pati nustatydamą seniūnijų veiklos programų sudarymo tvarką ir asignavimų paskirstymo kriterijus, seniūnijos veiklą (Urmonienė, 2012, p. 104).

Seniūniją galima traktuoti, kaip savivaldybės administracijos struktūrinis teritorinį padalinį, filialą, kuriam vadovauja seniūnas (Staponienė, Žilinskas, 2012). *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme* teigiama: „Seniūnas yra seniūnijos vadovas, seniūnijai skirtų asignavimų valdytojas“ (TAR, 2016, Nr. 19345). *LR Vietos savivaldos įstatymo* (2008) redakcijoje teigiama, kad seniūnijų vadovus seniūnus į pareigas skiria ir atleidžia rajono savivaldybės administracijos direktorius (ankstesnės laidos redakcijose, pvz., 1994 m., buvo meras). Nuo 1994 m. seniūno vaidmuo didėjo, jo kompetencijos sritys buvo plečiamos. Kito ir seniūno statusas, jo įgaliojimai, atsakomybės sritys ir atskaitomybės tvarka. Šiuo metu seniūnas atlieka įvairias funkcijas, kurios daugiausia susijusios su administravimu, sprendimų priėmimu, teisės aktų analize, sutarčių, leidimų, pažymų išdavimu ir kt. (Staponienė, Žilinskas, 2012, p. 124). Be to, seniūnas ne tik formaliai atlieka administracinį kaimo vietovių valdymą. Seniūnas turi platesnių ir svarbesnių vietovių pokyčių valdymo funkcijų – tokių, kaip gyventojų iniciatyvų skatinimas, jų motyvavimas dalyvauti vietinio valdymo procese ir pan. (Duobaitė, 2010). Atlikta analizė rodo, kad 2000–2012 m. seniūnijoms priskirtų funkcijų skaičius beveik padvigubėjo, t. y. seniūnijoms suteikiama vis daugiau įgaliojimų. Kita vertus, šių institucijų veiklos ir finansinis savarankiškumas nedidėja. Dažnai seniūnijos negali efektyviai atlikti joms pavestų funkcijų (Staponienė, Žilinskas, 2012).

LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme nustatytos seniūnijų pagal įstatymus ir pagal seniūnijos veiklos nuostatus vykdomos funkcijos (14 pozicijų; 15-oji pozicija nustato, kad seniūnijai gali būti pavestos vykdyti ir kitos funkcijos) (TAR, 2016, Nr. 19345).

LR Vietos savivaldos įstatymo 2008 metų redakcijoje (33 str.) įtvirtinta gyvenamosios vietovės seniūnaitijos institucija, numatanti skirstyti seniūnijos prižiūrimą teritoriją į seniūnaitijas ir rinkti seniūnaičius (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Seniūnaitijos organizavimas ir seniūnaičių veikla turi kilnų tikslą – užtikrinti seniūnaitijos gyventojų interesų atstovavimą vietos savivaldos sistemoje. Tačiau neigiama seniūnaitijos skiriamoji ypatybė yra ta, kad visuomeniniais pagrindais veikianti institucija kuriama priverstinai, neatsižvelgiant į bendruomenės narių nuomonę ir poreikius“ (Patapas, Maculevič, 2011, p. 410). *LR Vietos savivaldos įstatymo 2008 metų redakcijoje (33 str.)* numatyta, kad seniūnaitis dirbs visuomeniniais pagrindais, seniūnaitijų sudarymo projektą rengs seniūnas ir teiks savivaldybės administracijos direktoriui. Gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovus – seniūnaičius – nustatyta tvarka rinks seniūnaitijų gyventojai. Kandidatus į seniūnaičius galės siūlyti gyventojai, NVO, asociacijos, įstaigų ir organizacijų kolektyvai, veikiantys seniūnaitijoje (Žin., 2008, Nr. 113-4290). *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme* teigiama, kad „iš gyvenamųjų vietovių ar jų dalių yra sudaromos seniūnaitijos. Seniūnaitijos sudaromos nepriklausomai nuo to, ar steigiamos seniūnijos, ar nesteigiamos. Seniūnaitijų sudarymo projektą tvirtina meras savivaldybės administracijos direktoriaus teikimu. Seniūnaitijų gyventojai, turintys teisę rinkti šios savivaldybės tarybą, šio įstatymo ir savivaldybės tarybos nustatyta tvarka renka gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovus – seniūnaičius. Seniūnaitis renkamas 3 metams. Seniūnaitis dirba visuomeniniais pagrindais“ (TAR, 2016, Nr. 19345). Seniūnaičių veikla yra viena iš gyvenamosios vietovės gyventojų tiesioginio dalyvavimo tvarkant vietos reikalus formų (Patapas, Maculevič, 2011). Seniūnaitija nėra visiška naujovė Lietuvos vietos savivaldos sistemoje. 2000 metų *LR Vietos savivaldos įstatymo* redakcijoje buvo įtvirtinta galimybė rinkti gyvenamosios vietos bendruomenės atstovus ir sudaryti seniūnijų tarybas. 32 str. teisiškai apibūdinamas gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovo statusas: „Pagrindinis gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovo uždavinys – rūpintis bendruomenės interesais ir atstovauti bendruomenei seniūnijoje, prireikus – ir savivaldybės institucijose bei savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose, taip pat supažindinti seniūnijos, kuriai priskirta bendruomenės teritorija, seniūną apie viešus bendruomenės reikalus....“ (Žin., 2000, Nr. 91-2832). Palyginus abi šio teisės akto redakcijas (2000 ir 2008 metų), išryškėja esminiai bendruomenės atstovo ir seniūnaičio panašumai: 1) dirba visuomeniniais pagrindais – už pareigų atlikimą

nemokama; 2) pagrindinis uždavinys – atstovauti gyventojų interesams; 3) identiškios teisės ir pareigos (Patapas, Maculevič, 2011, p. 404). Nežiūrint to, nustatyta skirtumų (žr. 6 priedą), kurių pagrindinis yra tas, kad seniūnaitį rinkti yra privaloma. Be to, numatomas specifinis rinkimų būdas (33 str.): „seniūnaitijose, kuriose gyvena ne daugiau kaip 500 gyventojų, seniūnaičiai paprastai renkami gyventojų susirinkime, kurį organizuoja seniūnas. Seniūnaitis renkamas atviru balsavimu. <...> Seniūnaitijose, kuriose gyvena daugiau kaip 500 gyventojų, seniūnaičiai paprastai renkami apklausiant gyventojus. Rinkimus ir apklausą organizuoja ir sprendimus priima savivaldybės administracijos direktoriaus sudaryta komisija“ (Žin., 2008, Nr. 113-4290). Esminės seniūnaičio rinkimo nuostatos paliktos *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme* (TAR, 2016, Nr. 19345).

A. Astrauskas (2011a) pažymi, kad seniūnaitis yra seniūnaitijos gyventojų, susijusių kaimynystės ryšiais, dėl jiems žinomų šio asmens savybių ir gebėjimų tam tikram laikotarpiui pasirinktas autoritetingas žmogus, kuriam gyventojai yra linkę paklusti, iš jo tikisi protingų iniciatyvų ir rezultatyvaus veiklumo, tinkamo atstovavimo ir interesų gynimo santykiuose su vietos valdžia, per kurį vietos valdžiai yra išsakoma gyventojų bendra nuomonė, sužinoma svarbi informacija, iš kurio sulaukiama ir gerų patarimų, ir, esant reikalui, kritikos bei tam tikro poveikio ir kuris, bendradarbiaudamas su kitais seniūnaitijos „aktyvistais“, susibūrusiais į seniūnaitijos bendruomeninę organizaciją, ir padedamas vietos valdžios (visų pirma, seniūno), turi įnešti savo indėlį į funkcionalios seniūnaitijos bendruomenės susiformavimą ir tokiu būdu geresnio gyvenimo seniūnaitijoje kūrimą.

LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme nurodomos seniūnaičio teisės ir pareigos: „Seniūnaitis, atstovaudamas seniūnaitijos gyventojų interesams seniūnijoje, savivaldybės institucijose ir savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose: 1) turi teisę tiesiogiai dalyvauti rengiant ir svarstant savivaldybės institucijų sprendimų projektus, kai sprendžiami klausimai yra susiję su jo atstovaujamos gyvenamosios vietovės bendruomenės viešaisiais reikalais; 2) dalyvauja svarstant klausimus dėl piniginės socialinės paramos skyrimo savivaldybės tarybos nustatyta tvarka; 3) dalyvauja pretendentų į seniūno pareigas konkurso komisijoje; 4) dalyvauja organizuojant gyventojų apklausas ir gyventojų susitikimus su savivaldybės tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi arba šio įgaliotu atstovu, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų ir įstaigų atstovais; 5) dalyvauja seniūnaičių sueigoje; 6) <...> seniūnaitijos gyventojams pateikia praėjusių kalendorinių metų veiklos ataskaitą ir veiklos kryptis kitiems kalendoriniams metams. Seniūnaitis skatina gyventojus: prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją, rūpintis aplinkos apsauga; rūpintis labiausiai pažeidžiamais

bendruomenės nariais <...>; organizuoti sveikatinimo, kultūros ir sporto renginius ir juose dalyvauti; organizuoti bendruomenės saugumo užtikrinimo priemonės ir jose dalyvauti; puoselėti savo gyvenamosios vietovės materialųjį ir nematerialųjį paveldą“ (TAR, 2016, Nr. 19345). 2000 metų *Vietos savivaldos įstatymo* redakcijoje sudaryta galimybė rengti seniūnijų tarybas (Žin., 2000, Nr. 91-2832). Seniūnijos tarybos tikslas – „vietos bendruomenei aktyviau reikštis, todėl naudojantis šiuo vietos savivaldą leidžiančiu plėsti mechanizmu ir daryti įtaką vietos savivaldybei, galima priimti efektyvesnius sprendimus, liečiančius vienos ar kitos seniūnijos gyvenimą“ (Nefas, 2009, p. 104). Seniūnijos taryba yra patariamoji seniūnijos institucija. Ji dirba visuomeniniais pagrindais. Seniūnijos taryba sudaroma iš seniūnijai priskirtose gyvenamosiose vietovėse išrinktų bendruomenės atstovų jų sprendimu, priimtu bendruomenės atstovų susirinkime (*Pavyzdiniai seniūnijos tarybos nuostatai*, 2002).

2008 metų *Vietos savivaldos įstatymo* redakcijoje reglamentuojama seniūnaičių sueigos organizavimo tvarka (35 str.): „Seniūnaičiai seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių bendruomenėms rūpimus klausimus svarsto ir sprendimus priima seniūnaičių sueigoje. <...> Seniūnaičiai į sueigą renkasi savo iniciatyva arba seniūno kvietimu. Seniūnaičių sueiga teisėta, jeigu joje dalyvauja daugiau kaip pusė seniūnaičių. <...> Sueigoje seniūnaičiai aptaria ir priima sprendimus dėl seniūnijos veiklos programų, metinės seniūno veiklos ataskaitos įvertinimo ir svarsto kitus jiems svarbius klausimus. Seniūnaičių sueigos sprendimai yra rekomendaciniai. Sueigoje seniūnaičiai sprendžia dėl projektų (kaimo plėtros programų ir kt.), kuriuos teikia seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje esančios bendruomeninės organizacijos, įgyvendinimo tikslingumo“ (Žin., 2008, Nr. 113-4290). *LR Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatyme* nurodoma, kad sprendžiant klausimus, susijusius su seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių (seniūnaitijų) bendruomenių viešųjų poreikių ir iniciatyvų finansavimo tikslingumu ir su kitais visiems tos teritorijos gyventojams svarbiais reikalais, organizuojama išplėstinė seniūnaičių sueiga (TAR, 2016, Nr. 19345). *Pavyzdinis gyvenamosios vietovės bendruomenės statutas* (2009) išskiria seniūnaičių sueigos uždavinius: „svarsto ir priima sprendimus teikti pasiūlymus seniūnijai: dėl seniūnijos veiklos programų (kaimo plėtros, gyventojų užimtumo ir kt.); dėl projektų <...>, kuriuos teikia seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje esančios bendruomeninės organizacijos, įgyvendinimo tikslingumo; dėl seniūnijai paskirtų asignavimų naudojimo; dėl metinės seniūno veiklos ataskaitos įvertinimo; dėl atskirų šeimų (asmenų) gyvenimo sąlygų ir poreikių įvertinimo, dėl socialinės paramos toms šeimoms (asmenims) reikalingumo ir paramos būdų; dėl probleminių šeimų ir vaikų teisių apsaugos prevencijos; dėl seniūnijos teritorijos gyventojų <...> laisvalaikio ir poilsio organizavimo; dėl viešųjų paslaugų teikimo seniūnijos gyventojams tvarkos ir kokybės“.

Palyginus seniūnijos tarybą su seniūnaičių sueiga, išryškėja šie panašumai: 1) abi institucijos dirba visuomeniniais pagrindais; 2) jų priimami sprendimai yra rekomendacinio pobūdžio; 3) posėdis yra teisėtas, jeigu jame dalyvauja daugiau kaip pusė seniūnijos tarybos narių (seniūnaičių); 4) posėdyje privalo dalyvauti seniūnas; 5) seniūnas už savo veiklą šiai institucijai atsiskaito bent kartą per metus (Patapas, Maculevič, 2011, p. 405). Seniūnijų tarybos ir seniūnaičių sueigos skirtumai akcentuojami 7 priede. Pagrindinis skirtumas tarp seniūnijos tarybos ir seniūnaičių sueigos yra būtina prievolė rinkti seniūnaičius, taip pat menkesnis jų funkcijų apibrėžtumo lygis (Patapas, Maculevič, 2011, p. 405). Nuo 2014 m. įsigaliojo *Vietos savivaldos įstatymo* pakeitimas, kuriuo seniūnaičiams numatomas apmokėjimas už jų kanceliarines, ryšio ir transporto išlaidas. Šias išmokas ir jų dydį gali skirti savivaldybės taryba. Taigi seniūnaičiai įgijo daugiau teisių ir pareigų, kurios užtikrina jų dalyvavimą vietos savivaldoje ir suteikia neginčijamas teises (Strelčiūnas, 2015, p. 19).

Apibendrinant galima teigti, kad seniūnijų veiklą siekiama teisiškai reglamentuoti ir sureguliuoti taip, kad ši institucija būtų kuo labiau priartinta prie žmonių. Visgi neigiama tai, kad seniūnijos lieka per daug priklausomos („pririštos“) nuo savivaldybių. Pati seniūnaitijų steigimo idėja yra gera ir atitinka principą „valdžia kuo arčiau žmonių“. Tačiau įstatyminių nuostatų dėl seniūnaičių veiklos įgyvendinimas yra dažnai formalus, per daug pasyvus. Įkuriant seniūnaitiją, liko neįvertintas tas faktas, kad pati bendruomenė nėra visiškai pasiruošusi įsitraukti į bendrą darbą su seniūnaitijomis. Juolab, kad šis procesas tampa privalomu (t.y. nekyla natūraliai iš bendruomenės).

1.4. TEORINĖS DALIES APIBENDRINIMAS

Vietos savivaldą reikėtų laikyti sisteminė erdve, kurioje funkcionuoja atitinkami vietos valdymo subjektai (savivaldybė, seniūnijos, seniūnaičiai, vietos bendruomenė). Bendruomenė – tai apibrėžtoje vietoje gyvenanti visuma žmonių, kuriuos vienija bendra patirtis, bendri viešieji interesai, bendri poreikiai ir kuri jungiasi, siekdama bendrų tikslų įgyvendinimo, organizuoja bendruomeninę veiklą, remiantis tokiais principais, kaip subsidiarumas, atsakingumas, informatyvumas, nešališkumas, sąžiningumas, solidarumas, savanoriškumas, atvirumas ir gebėjimas mokytis iš patirties, komandinis darbas. Dominuoja du bendruomenių tipai – kaimo ir miesto, kurie skiriasi socialinės infrastruktūros plėtros dėsniniais. Bendruomenės, siekdamos daryti institucinį poveikį kitiems vietos savivaldos subjektams, steigia bendruomenines organizacijas. Bendruomeninė organizacija yra bendruomenių telkimosi organizaciniu principu vienetas, esantis bendruomenės viduje, kurio paskirtis – tenkinti bendruomenės poreikius, atstovauti jos interesams. Aktyvus piliečių dalyvavimas bendruomenėje veikloje ir bendruomeninėse organizacijose yra pilietinės visuomenės pagrindas. Reikšmingiausios dalyvavimo formos – gyventojų bendradarbiavimas ir partnerystė (kaip aukščiausia bendradarbiavimo pakopa) su vietos

savivaldos subjektais. Per seniūnaičius bendruomenė gali daryti poveikį seniūnijoms, savivaldybei, t.y. inspiruoti pokyčius „iš apačios“.

Lietuvos įstatyminėje bazėje vietos bendruomenės koncepcija apima vietos gyventojus, viešąsias (savivaldos) institucijas ir tarp jų atsirandančius santykius, siekiant patenkinti viešuosius poreikius ir spręsti vietinio lygmens problemas. Bendruomenės veiklos formos nėra griežtai teisiškai apibrėžtos. Nuo 2009 metų Lietuvoje atsirado seniūnaitijos. Pati seniūnaitijų steigimo idėja yra gera ir atitinka principą „valdžia kuo arčiau žmonių“, tačiau seniūnaičių veiklos įgyvendinimas yra dažnai formalus, per daug pasyvus, atitrūkęs nuo tikrovės ir pokyčiams nepribrendusios bendruomenės.

2. GYVENAMŪJŲ VIETŪVIŲ (SENIŪNAITIJŲ) BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMŲ ZARASŲ MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS

2.1. TYRIMO METODAI

Siekiant įvertinti, kokios ir kaip gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenėse reiškiasi bendruomenės veiklos formos, buvo atliktas tyrimas. Šiuo tyrimu buvo siekiama palyginti bendruomenės veiklos formas Zarasų rajono savivaldybės esančiose gyvenamosiose vietovėse – Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje. Tyrimo problema formuluojama taip: *kuo panaši ir kuo skiriasi seniūnaitijų ir bendruomenių veiklos raiška mieste ir kaime?*

Tyrimo objektas – Zarasų rajono savivaldybės Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijų veiklos formos. **Tyrimo tikslas** – atlikti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijų ir bendruomenių veiklų formų lyginamąją analizę Zarasų rajono savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti ekspertų (Zarasų rajono savivaldybės darbuotojo, Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės lyderių, seniūno ir seniūnaičio) požiūrį į bendruomenės veiklos formas, naudojant kokybinį tyrimo metodą.
2. Nustatyti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės narių (gyventojų) požiūrį į bendruomenės veiklos formas, naudojant kiekybinį tyrimo metodą.
3. Palyginti ekspertų ir gyventojų nuomones dėl bendruomenės veiklos formų Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje.
4. Pateikti siūlymus, kaip tobulinti gyvenamųjų vietovių seniūnijų veiklos formas Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje.

Tyrimo strategija. Pasirinkta mišrių metodų taikymo strategija, siekiant surinkti kuo įvairesnę ir objektyvesnę empirinio tyrimo medžiagą. Naudotas kokybinis ir kiekybinis tyrimai, lyginamoji analizė. Kokybinis tyrimas yra skirtas gauti kokybinio pobūdžio duomenis ir juos interpretuoti, gilinantis į tiriamųjų nuomonės ar tiriamojo reiškinio priežastis, kontekstus, sąlygas ir pasekmes (Kvale, 2007). Kiekybinis tyrimas yra diametraliai priešingas kokybinio tyrimo prigimčiai, nes skirtas gauti kiekybinio pobūdžio duomenis ir juos interpretuoti, gilinantis į tiriamųjų nuomonės ar tiriamojo reiškinio faktinius duomenis, pasinaudojant skaitinėmis reikšmėmis ir kiekybe (Adams, Lawrence, 2015). Palyginus kokybinio ir kiekybinio tyrimų duomenis, galima gauti duomenų, kurių nebūtų įmanoma gauti naudojant vien tik kokybinį arba vien tik kiekybinį tyrimą. Naudojant lyginamąją analizę, kokybinio ir kiekybinio tyrimų duomenis galima apjungti į loginę visumą ir daryti apibendrinančias išvadas (Adams, Lawrence, 2015).

Tyrimė naudotas kokybinio tyrimo metodas – **struktūrizuotas interviu**. Juo buvo siekiama įvertinti, kaip skirtingi suinteresuotieji asmenys (ekspertai) interpretuoja ir suvokia vietos bendruomenių veiklos formas, specifiką ir ypatumus. Struktūrizuotas interviu reiškia, kad informantams buvo pateikiami aiškiai struktūriškai suskirstyti klausimai ir tyrimo metu laikomasi aiškios jų uždavimo tiriamiesiems sekos (Kvale, 2007). Struktūrizuoto interviu privalumas yra tas, kad galima gauti atsakymus į aiškios struktūros klausimus, kas palengvina jų palyginimą ir suskirstymą į prasmines temas. Tyrimė naudotas kiekybinio tyrimo metodas – **anketinė apklausa**. Juo buvo siekiama išsiaiškinti, kaip Zarasų miesto ir Imbrado miestelio gyventojai vertina vietos bendruomenių veiklos formas. Anketinė apklausa yra vyraujantis tyrimo metodas socialiniuose moksluose dėl savo paprastumo, galimybės greitai surinkti duomenis, pigumo (Adams, Lawrence, 2015). Dėl šių priežasčių tyrimė buvo nutarta naudoti ir kiekybinį tyrimą, t.y. anketinę apklausą. Dar vienas taikytas tyrimas buvo **lyginamoji analizė**. Taikant šį tyrimo metodą, buvo lyginamos Zarasų rajono savivaldybės Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formos pagal pasirinktus kriterijus, siekiant identifikuoti specifinius Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formų bruožus.

2.2. TYRIMO INSTRUMENTAI

Tyrimo instrumentas yra priemonė, kurią pasitelkus atliekami tyrimai. Be gero tyrimo instrumento negalima atlikti gero tyrimo, tai yra būtina sąlyga, kelianti efektyviam tyrimui atlikti (Adams, Lawrence, 2015). Šiame darbe buvo naudoti du tyrimo instrumentai. Kokybinio tyrimo instrumentą reprezentuoja interviu klausimynas (žr. 8 priedą). Kiekybinio tyrimo instrumentą reprezentuoja anketa (žr. 9 priedą). Tiek kokybinio, tiek kiekybinio tyrimų instrumentai buvo sudaromi taip, kad tyrimų rezultatus būtų galima palyginti. Tai reiškia, kad daugeliu atvejų tyrimo instrumentuose buvo naudoti panašūs klausimai ir panašūs išsireiškimai.

Interviu klausimyną sudaro 10 klausimų (žr. 8 priedą). Remiantis prasminiu kriterijumi, šie klausimai skirstytini į tokias klausimų grupes:

1. Bendruomenės veiklos formų, problemų ir bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formų diagnozavimas (1-3 kl.).
2. Gyventojų dalyvavimo bendruomenės veikloje ir vietos valdyme motyvacijos ir aktyvumo identifikavimas (4-5 kl.).
3. Bendruomenės bendradarbiavimo su suinteresuotais subjektais raiška (6-9 kl.).
4. Bendruomenės veiklos formų tobulinimo galimybės (10 kl.).

Anketą sudaro 13 klausimų (žr. 9 priedą). Remiantis prasminiu kriterijumi, šie klausimai skirstytini į tokias klausimų grupes:

1. Bendruomenės veiklos formų, problemų ir bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formų diagnozavimas (1-3 kl.).
2. Gyventojų dalyvavimo bendruomenės veikloje motyvacijos, dalyvavimo bendruomeninėse organizacijose aktyvumo ir dalyvavimo vietos valdyme stadijos identifikavimas (4-6 kl.).
3. Bendruomenės bendradarbiavimo su suinteresuotais subjektais raiška (6-11 kl.).
4. Demografinės respondentų charakteristikos (statusas, gyvenamoji vietovė) (12-13 kl.).

Visi anketiniai klausimai yra uždaro tipo. Tokie klausimai yra geriau respondentų vertinami, nes reikalauja mažesnio atsakymų apgalvojimo sąnaudų ir trukmės, į juos atsakyti yra paprasčiau (Adams, Lawrence, 2015), be to, tokius klausimus geriau vertina ir patys respondentai (paprasti gyventojai). Dėl minėtos priežasties į tyrimą lengviau pritraukti kiekybinio tyrimo dalyvius.

Daugelyje anketos klausimų (1-3, 5, 7-11 kl.; žr. 9 priedą) atsakymams gauti buvo naudota 5 balų vertinimo skalė. Anketos uždarojo tipo klausimams sugrupuoti buvo naudotos nominalinės ir ranginės skalės. Nominalinės skalės atskleidžia tyrimo kintamųjų matuojamąjį požymį, o ranginės skalės taikytos, siekiant įvertinti tyrimo kintamuosius pagal iš anksto nustatytus prioritetus – rangus, kurie atskleidžia matuojamojo požymio intensyvumą. Šiame darbe kiekybinio tyrimo kintamieji buvo nustatomi pagal nustatytus vertinimo kriterijus (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Kiekybinio tyrimo kintamųjų vertinimo kriterijai (ranginės skalės)

Penkiabalės skalės vertinimo kriterijai
1) Labai neigiamai vertina bendruomenės veiklą / neigiamai / nei neigiamai, nei teigiamai / teigiamai / labai teigiamai vertina bendruomenės veiklą;
2) Problema visai nebūdinga bendruomenei / Mažai būdinga / Vidutiniškai būdinga / Būdinga / problema labai būdinga bendruomenei;
3) Bendradarbiavimo forma visai nebūdinga bendruomenei / Mažai būdinga / Vidutiniškai būdinga / Būdinga / bendradarbiavimo forma labai būdinga bendruomenei;
4) Dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose labai pasyvus/ pasyvus / nei pasyvus, nei aktyvus / aktyvus / dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose labai aktyvus;
5) Bendruomenės bendradarbiavimas su suinteresuotais subjektais labai prastas / prastas / nei prastas, nei geras / geras / bendruomenės bendradarbiavimas su suinteresuotais subjektais labai geras;
6) Bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas bendruomenėje visai nenaudojamos / beveik nenaudojamos / nei naudojamos, nei nenaudojamos / dažnai naudojamos / bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas bendruomenėje labai dažnai naudojamos;
7) Seniūnaičio įtaka skatinant bendruomeniškumą - jokios įtakos / maža įtaka / nei maža, nei didelė / didelė / labai didelė įtaka;
8) Seniūnaičio veiklos kokybė bendruomenėje - labai prasta / parasta / nei prasta, nei gera / aukšta / labai aukšta kokybė;
9) Seniūnaičio veikla aktyvinant bendruomenę laibai prastai vertinama / prastai vertinama / nei prastai, nei gerai / gerai vertinama / labai gerai vertinama.

Sudaryta darbo autorės.

Paskutinis klausimų blokas (12-13 kl.) buvo skirtas identifikuoti demografines apklaustųjų charakteristikas pagal jų statusą ir gyvenamąją vietovę (Zarasų miestas ar Imbrado miestelis). Demografinis klausimų blokas leido geriau įsigilinti į statistinį tiriamųjų paveikslą

2.3. TYRIMO IMTIS

Empirinio tyrimo imtį šiame darbe sudaro dviejų rūšių imtys – kokybinio tyrimo imtis ir kiekybinio tyrimo imtis. Kokybinio tyrimo imties dydžiui nėra nustatyta aiškių ir griežtų reikalavimų (Kvale, 2007; Adams, Lawrence, 2015). Taip yra dėl to, kad kokybiniame tyrime svarbu ne tiek kiekybė (kuo didesnis apklaustųjų skaičius), o kokybė (tiriamojo reiškinių priežasčių kokybinis identifikavimas). Šiame darbe nutarta apklausti penkis respondentus (ekspertus), kuriems atrinkti buvo naudota kryptinga atranka pagal šiuos kriterijus:

1. Darbas Zarasų rajono savivaldybėje. Tenkinant šį kriterijų, buvo apklaustas Zarasų rajono savivaldybės darbuotojas, pagal savo atliekamas pareigas turintis informacijos apie bendruomenių veiklą Zarasų rajono savivaldybės teritorijoje (siekiant aiškumo, šiam respondentui klausimai buvo šiek tiek reformuluoti, analizuojant situaciją tiek Zarasų mieste, tiek Imbrado miestelyje).
2. Seniūno/seniūnaičio veiklos atlikimo patirtis. Tenkinant šį kriterijų, buvo apklaustas vienas seniūnas iš Zarasų miesto ir vienas seniūnaitis iš Imbrado miestelio.
3. Bendruomenės lyderio vaidmuo. Tenkinant šį kriterijų, buvo apklausta po vieną bendruomenės lyderį iš Zarasų miesto ir Imbrado miestelio. Interviu bendruomenės lyderiai buvo atrinkti, pasikonsultavus su seniūnu, seniūnaičiu ir Zarasų rajono savivaldybės darbuotoju (kai jie dalyvavo interviu).

Taigi kokybiniame tyrime dalyvavo vienas savivaldybės darbuotojas, seniūnas, seniūnaitis ir du vietos bendruomenių lyderiai. Įvairių ekspertų dalyvavimas interviu leido sukaupti daugiau objektyvių duomenų, kuriuos būtų galima analizuoti įvairiais aspektais. Kiekybinę tyrimo imtį reprezentuoja Zarasų miesto ir Imbrado miestelio gyventojai. Šiai imčiai apskaičiuoti buvo naudojama *Paniotto* formulė (Valackienė, 2004):

$$n = 1 / (\Delta^2 + 1 / N)$$

n – imties dydis – atrankinės visumos dydis (reikiamas apklausti respondentų skaičius);

Δ – leidžiamos paklaidos dydis;

N – tiriamos visumos narių skaičius – generalinės visumos dydis.

Taikant *Paniotto* formulę bei 8 lentelėje pateikiant duomenis, nustatytas optimalus kiekybinio tyrimo imties dydis generalinei visumai Zarasų mieste: $n = 1 / (0,10^2 + 1 / 6736) = 99$

8 lentelė. Kiekybinio tyrimo modelį charakterizuojantys duomenys: Zarasų miesto atvejis

Rodikliai	Zarasų miesto gyventojai
Generalinės visumos dydis, N	6736 (2015 m. duomenys)
Reikalingas imties dydis, n	99
Leidžiamas paklaidos dydis, Δ	0,10 (10 proc.)

Sudaryta darbo autorės.

Siekiant gauti kiekybinius duomenis, reprezentatyvius generalinės visumos dydžiui (N), ir taikant 10 proc. paklaidą (Δ), reikia apklausti ne mažiau kaip 99 Zarasų miesto gyventojus. Nutarta apklausti lygiai 100. Toliau taikant *Paniotto* formulę bei 9 lentelėje nurodant duomenis, nustatytas optimalus kiekybinio tyrimo imties dydis generalinei visumai Imbrado miestelyje:

$$n = 1 / (0,10^2 + 1 / 224) = 69$$

9 lentelė. Kiekybinio tyrimo modelį charakterizuojantys duomenys: Imbrado miestelio atvejais

Rodikliai	Zarasų miesto gyventojai
Generalinės visumos dydis, N	224 (2011 m. surašymo duomenys)
Reikalingas imties dydis, n	69
Leidžiamas paklaidos dydis, Δ	0,10 (10 proc.)

Sudaryta darbo autorės.

Siekiant gauti duomenis, reprezentatyvius generalinės visumos dydžiui, taikant 10 proc. paklaidą, reikia apklausti ne mažiau kaip 69 Imbrado miestelio gyventojus. Nutarta apklausti 70. Bendrą tyrimo imtį sudaro 170 respondentų (100 Zarasų miesto ir 70 Imbrado miestelio gyventojų).

2.4. TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR DUOMENŲ APDOROJIMAS

Tiek kokybinis, tiek kiekybinis tyrimas buvo atliekamas 2017 metų kovo-balandžio mėnesiais.

Kokybinis tyrimas buvo atliekamas tiriamųjų darbo arba jiems patogiose vietose (pvz., namuose, kavinėje), su jais iš anksto susitarus. Interviu duomenys buvo užrašinėjami ranka. Atlikus tyrimą, interviu duomenys buvo suvesti į kompiuterį (žr. 10 priedą) ir sugrupuoti pagal teiginius į kategorijas ir subkategorijas (žr. 11 priedą). Taigi kokybinio tyrimo duomenys buvo apdoroti, pasitelkiant turinio (*content*) analizę. Pagrindinis teiginių grupavimo kriterijus buvo prasminis ir loginis ryšys (Kvale, 2007). Tiriamiesiems, išlaikant anonimiškumą ir konfidencialumą, buvo suteikti kodiniai pavadinimai *Ekspertas 1* (sutrumpintai E1), *Ekspertas 2* (sutrumpintai E2) ir t. t.

Kiekybinis tyrimas buvo atliekamas tose vietose, kur yra didžiausi Zarasų miesto ir Imbrado miestelio gyventojai srautai, t. y. gyvenamųjų vietovių centre, prekybos centruose. Gyventojams buvo paaiškinamas tyrimo tikslas ir prašoma dalyvauti tyrime. Gyventojai turėjo laisvo apsisprendimo teisę dalyvauti tyrime, ar ne. Tokiu būdu buvo išlaikoma tyrimo etika. Anketos būdavo pildomos raštu arba tyrimo rengėjos planšetiniame kompiuteryje. Visi neaiškumai respondentams buvo paaiškinami anketos pildymo metu. Iš apklaustųjų 59 proc. gyvena Zarasų mieste, 41 proc. – Imbrado miestelyje. Pagal statusą 3 proc. tiriamųjų save priskyrė bendruomenės

lyderiams, 18 proc. – bendruomeninių organizacijų nariams, 2 proc. – seniūnaičiams, 5 proc. – savivaldybės darbuotojams, 72 proc. – eiliniams bendruomenės nariams. Apklauso duomenys buvo suvesti į suvestinę (žr. 12 priedą), jiems apdoroti ir išanalizuoti buvo naudojamas aprašomosios statistikos metodas.

3. GYVENAMŲJŲ VIETŲ (SENIŪNAITIJŲ) BENDRUOMENĖS IR JŲ VEIKLOS FORMŲ ZARASŲ MIESTE IR IMBRADO MIESTELYJE ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATAI

3.1. EKSPERTŲ INTERVIU REZULTATAI

Atlikus kokybinį tyrimą, nustatyta, kad tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėse naudojamos panašios veiklos formos – dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, rečiau naudojamos apklausos, neatliekami pasitenkinimo tyrimai (žr. 10 lent.).

10 lentelė. Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių veiklos formos

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto bendruomenės veiklos formos	Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas	1. <...> naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas1
		2. Susirinkimų, viešų svarstymų metu stengiamasi atsizvelgti į bendruomenės reikalavimus, palaikomas grįžtamasis ryšys, todėl tokiu būdu geriau tenkinami bendruomenės narių poreikiai.	Ekspertas1
		3. Zarasų mieste vykdomi įvairūs susirinkimai ir viešus svarstymus, kurių metu gyventojai gali išsakyti savo nuomonę, teikti pasiūlymus. Tokiu būdu jie gali daryti įtaką bendruomenės gyvenimo sutvarkymui ir pagerinimui.	Ekspertas2
		4. Bendruomenė dalyvauja viešuose svarstymuose, susirinkimuose, kur gali išsakyti savo nuogastavimus ir pageidavimus.	Ekspertas4
		5. Gyventojai aktyviai veikia per bendruomenines organizacijas	Ekspertas4
	Rečiau naudojamos apklausos	6. Apklausos vykdomos rečiau.	Ekspertas1
		7. Manau, reikėtų dažniau atlikti apklausas, tačiau jos nemažai kainuoja tiek laiko, tiek finansinių sąnaudų požiūriu.	Ekspertas2
		8. Apklausos kartais atliekamos formaliai, trūksta gilesnių tyrimų, orientuotų į realius bendruomenės problemų sprendimus.	Ekspertas4
		9. Nors savivaldybė kartais atlieka apklausas, kuriomis siekia identifikuoti bendruomenės aktyvumo motyvus ir/ar pasyvumo priežastis, tačiau to per mažai...	Ekspertas4
	Neatliekami pasitenkinimo tyrimai	10. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami.	Ekspertas1
		11. Stokojama pasitenkinimo tyrimų, nes, nesant tokio pobūdžio tyrimams, sunku diagnozuoti, kiek bendruomenės nariai yra patenkinti savo poreikių tenkinimu.	Ekspertas4
Imbrado miestelio bendruomenės veiklos formos	Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, veikla per seniūnaitį	12. <...> naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas1
		13. Imbrado miestelyje tarpusavyje derinamos ganėtinai įvairios bendruomenės veiklos formos. Esminės formos yra susirinkimai ir svarstymai viešojoje erdvėje.	Ekspertas3
		14. Taip pat dažnai naudojama veikla per seniūnaitį, kuris palaiko ryšius su seniūnija ir savivaldybe, gali išsakyti bendruomenės reikalavimus ir norus.	Ekspertas3
		15. Palaikomi aktyvūs santykiai su seniūnaitiu, kuris palaiko ryšį su savivaldos institucijomis.	Ekspertas5
		16. Dažniausiai apsiribojama viešaisiais svarstymais, susirinkimais. Veikla vykdoma ir per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas5
	Rečiau naudojamos apklausos	17. Apklausos vykdomos rečiau.	Ekspertas1
	Neatliekami pasitenkinimo tyrimai	18. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami.	Ekspertas1

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Kaip teigė vienas iš ekspertų (E1), „*susirinkimų, viešų svarstymų metu stengiamasi atsižvelgti į bendruomenės reikalavimus, palaikomas grįžtamasis ryšys, todėl tokiu būdu geriau tenkinami bendruomenės narių poreikiai*“. Viešų svarstymų, susirinkimų privalumas yra tame, kad „*bendruomenė <...> gali išsakyti savo nuogąstavimus ir pageidavimus*“ (E4). Didelė problema yra ta, kad Zarasų miesto savivaldybėse tiriamose bendruomenėse neatlieka gyventojų pasitenkinimo tyrimų: „*stokojama pasitenkinimo tyrimų, nes, nesant tokio pobūdžio tyrimams, sunku diagnozuoti, kiek bendruomenės nariai yra patenkinti savo poreikių tenkinimu*“ (E4).

Interviu pagalba buvo identifikuotos Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės veiklos problemos (žr. 13 priedą). Zarasų miesto bendruomenei būdingi konfliktai tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumas („*bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios*“, E1), bendruomeninių organizacijų finansavimo, materialinio aprūpinimo stygius („*dažniausiai kyla finansinio pobūdžio problemų, kurios yra itin opios bendruomeninėms organizacijoms. Kalba eina apie įrangos veiklai atlikti trūkumą, patalpų stygių*“, E2), bendruomeninių organizacijų veiklos ir valdymo efektyvumo stoka („*paskutiniu metu pastebimos bendruomeninės organizacijos, kurios veikia tik epizodiškai, neaišku, ką atstovauja, neturi ryšio su vietos gyventojais. Tokių organizacijų pirmininkai savo veiklą vykdo tik kai jiems patogu*“, E1). Tos pačios problemos būdingos ir Imbrado miestelio bendruomenei: jai būdingi konfliktai tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumas. Kaip nauja problema buvo pažymėtas nepasitikėjimas seniūnaičiu, seniūnaičio aktyvumo stoka („*santykiai tarp gyventojų ir seniūnaičio kartais stokoja pasitikėjimo vieni kitais. Tarp bendruomenės, seniūnaičio, savivaldybės reikėtų didesnio bendradarbiavimo*“, E5).

Ekspertai išskyrė Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formas (žr. 11 lent.). Pasirodo, abi šios bendruomenės glaudžiai bendradarbiauja viena su kita („*Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius*“, E1). Bendradarbiavimas yra aktyvus ir vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Zarasų miesto bendruomenė organizuoja bendruomenių lyderių susitikimus, rengia bendras talkas, kultūrinius renginius, bendrus susitikimus. Specifinė Imbrado miestelio bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis forma yra bendrų lėšų pritraukimas. Kaip teigė vienas iš ekspertų (E5), „*Imbrado miestelio bendruomenė generuoja bendras pastangas su kitomis Zarasų rajono bendruomenėmis, kai ieško lėšų bendruomenių veiklai finansuoti. Bendras kelių bendruomenių pastangų generavimas ir veiksmų apjungimas leidžia lengviau pritraukti finansines lėšas, todėl iš to naudos gauna iš karto kelios bendruomenės*“.

11 lentelė. Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos	Bendradarbiavimas savo iniciatyva	1. Visas bendradarbiavimo procesas vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Savivaldybė nesiekia šiam procesui daryti jokio poveikio, tai pačių bendruomenių reikalas.	Ekspertas1
	Aktyvus bendradarbiavimas	2. Zarasų miesto bendruomenė aktyviai komunikuoja su Zarasų rajono bendruomenėmis.	Ekspertas2
	Bendruomenių lyderių susitikimai	3. Dažnai susitinka Zarasų rajono bendruomenių lyderiai, kurie diskutuoja bendruomenių gyvenimo gerinimo klausimais.	Ekspertas4
	Glaudžių ryšių palaikymas, keitimasis patirtimi, bendri renginiai	4. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius.	Ekspertas1
		5. Bendradarbiaujame su Zarasų rajono bendruomenėmis, siekdami užtikrinti jaunimui laisvalaikio užimtumą, kartais rengiame bendrus projektus.	Ekspertas4
	Bendros talkos, kultūriniai renginiai, bendri susitikimai	6. Egzistuoja įvairios bendradarbiavimo formos: rengiamos bendros talkos aplinkos tvarkymui atlikti, rengiami kultūriniai renginiai, organizuojami bendri Zarasų rajono gyventojų susitikimai su valdžios atstovais ir politikais.	Ekspertas2
Imbrado miestelio bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos	Bendradarbiavimas savo iniciatyva	7. Visas bendradarbiavimo procesas vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Savivaldybė nesiekia šiam procesui daryti jokio poveikio, tai pačių bendruomenių reikalas.	Ekspertas1
	Aktyvus bendradarbiavimas	8. Vyksta aktyvus bendradarbiavimas su Zarasų miesto gyventojais.	Ekspertas3
	Glaudžių ryšių palaikymas, keitimasis patirtimi, bendri renginiai	9. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius.	Ekspertas1
		10. Rengiame kartu sporto, kultūrinius renginius, keičiamės žiniomis ir patirtimi, vyksta aktyvi informacijos sklaida bendruomenėse. Esame labai patenkinti esama situacija, nes tai padeda mums mokytis vieni iš kitų, leidžia mums augti, tobulėti.	Ekspertas3
	Bendrų lėšų pritraukimas	11. Imbrado miestelio bendruomenė generuoja bendras pastangas su kitomis Zarasų rajono bendruomenėmis, kai ieško lėšų bendruomenių veiklai finansuoti. Bendras kelių bendruomenių pastangų generavimas ir veiksmų apjungimas leidžia lengviau pritraukti finansines lėšas, todėl iš to naudos gauna iš karto kelios bendruomenės.	Ekspertas5

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Gyventojai stokoja motyvacijos dalyvauti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veikloje (žr. 14 priedą). Ekspertai neabejojo dėl gyventojų motyvacijos svarbos dalyvauti bendruomeninėje veikloje, tačiau kartu ir nurodė abiejų bendruomenių motyvacijos stoką. Ekspertas (E4) pažymėjo, kad Zarasų miesto gyventojai „*nera motyvuoti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, aktyviai įsitraukti į viešus svarstymus. Iš dalies tai savivaldybės, bendruomenės lyderių nesugebėjimo motyvuoti gyventojus trūkumas*“. Panašiai teigė kitas informantas: Imbrado miestelio gyventojai „*stokoja motyvacijos dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje*“ (E5). Zarasų miesto gyventojus dalyvauti bendruomeninėje veikloje motyvuoja noras bendrauti, o Imbrado miestelio bendruomenės narius – noras pasidalinti žiniomis, patirtimi, poreikis dalyvauti bendroje veikloje. Ekspertai ypač akcentavo Imbrado miestelio bendruomenės lyderių vaidmenį, motyvuojant gyventojus dalyvauti bendruomeninėje veikloje. Jie

pažymėjo: „Niekas nepsikeis ir niekas neatneš pokyčių iš šalies, jeigu šiuose pokyčiuose nedalyvaus, jų neinicijuos susivokusi vietos bendruomenė. Todėl Imbrado miestelyje esminį motyvacinį vaidmenį atlieka bendruomenės lyderiai, kurie buria aplink save bendraminčius, generuoja bendras visuomenines pastangas ir aktyvina žmonių veiksmus dalyvauti bendruomeninėse akcijose ir veiklose“ (E5). Ekspertai neabejojo ne tik dėl gyventojų motyvacijos svarbos, bet ir dalyvavimo reikšmingumo (žr. 12 lent.).

12 lentelė. Zarasų miesto, Imbrado miestelio gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Dalyvavimo svarba	1. Vietos bendruomenės yra svarbios ne tik dėl plėtojama kultūrinių, švietėjiškų veiklų ar socialinių verslų, tačiau dėl to, kad jos, būdamos apatine valdžios piramidės grandimi, tampa savotiškų tautos nuotaikų transliuotoju	Ekspertas1
		2. Bendruomenės dalyvavimas valstybės ir savivaldybių institucijoms priimant sprendimus ugdo piliečių atsakomybę, spartina pilietinės visuomenės formavimąsi.	Ekspertas1
		3. Svarbus aktyvaus gyventojų dalyvavimo užtikrinimo veiksnys – abipusė konstruktyvi komunikacija tarp gyventojų ir vietos politikų ar savivaldybės administracijos, grįžtamasis ryšys iš vietos valdžios ir <...> rūpinimasis gyventojų problemomis ir tų problemų sprendimas.	Ekspertas2
		4. Bendruomenių stiprinimas yra būtina sąlyga, kad būtų aktyvūs piliečiai.	Ekspertas2
	Teigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	5. Iš principo Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus.	Ekspertas1
		6. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis.	Ekspertas1
	Neigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	7. Iš esmės vyksta manipuliavimas bendruomene - piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaiškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kojų vaidmenį jie turėtų atlikti. Tuo viskas ir pasibaigia.	Ekspertas4
	Vidutinis gyventojų aktyvumas	8. Zarasų miesto gyventojų dalyvavimą vertinčiau kaip vidutiniškai aktyvų.	Ekspertas2
		9. Mūsų bendruomenei dar trūksta didesnio aktyvumo. Taip iš dalies yra dėl to, kad vietos valdžia ignoruoja bendruomenės veiksmus.	Ekspertas4
	Imbrado miestelio gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Teigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	10. Iš principo Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus.
11. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis.			Ekspertas1
Gyventojų aktyvumo stoka		12. Gyventojai bendruomeninėse organizacijose ir vietos valdybe dalyvauja ne itin noriai.	Ekspertas3
		13. Pati bendruomenė yra pakankamai pasyvi. Gyventojams tenka dažnai aiškinti, kad jie turi realių svertų ir galimybių paveikti vietos valdymą, tačiau ne visuomet gyventojai tuo patiki. Žmonės nemano, kad gali kažką realiai pakeisti, todėl stokoja aktyvumo.	Ekspertas3
Bendruomenės lyderių, seniūnaičių aktyvumo stoka		14. O ir pati bendruomenė yra ganėtinai pasyvi.	Ekspertas5
		15. Reikėtų aktyvesnės bendruomenės lyderių veiklos, kad paskui save galėtų „patraukti“ gyventojus ir taip stimuliuoti jų aktyvumą.	Ekspertas3
		16. Nei bendruomenės lyderiai, nei seniūnaičiai dažnai nedaro nieko, kad galėtų didinti bendruomenės aktyvumą. Iš tikrųjų tai atlikti sunku, nes sudėtinga pakeisti „išsisknijusią“ visuomenės nuomonę. Tam reikia laiko.	Ekspertas5

Sudaryta darbo autorės pagal interviu duomenis.

Interviu dalyvavęs savivaldybės darbuotojas akcentavo, kad *„Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis“* (E1). Deja, to neįžvelgė kiti ekspertai. Zarasų miesto bendruomenės lyderis pastebėjo, kad *„vyksta manipuliavimas bendruomene – piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaiškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti. Tuo viskas ir pasibaigia“* (E4).

Vadinasi, savivaldybės vaidmuo skatinant gyventojų dalyvavimą bendruomeninėje veikloje yra daugiau deklaratyvus. Kaip nurodė ekspertas, Zarasų miesto bendruomenei *„dar trūksta didesnio aktyvumo. Taip iš dalies yra dėl to, kad vietos valdžia ignoruoja bendruomenės veiksmus“* (E4). Ekspertai nurodė ir Imbrado miestelio gyventojų aktyvumo stoką: *„Pati bendruomenė yra pakankamai pasyvi. Gyventojams tenka dažnai aiškinti, kad jie turi realių svertų ir galimybių paveikti vietos valdymą, tačiau ne visuomet gyventojai tuo patiki. Žmonės nemano, kad gali kažką realiai pakeisti, todėl stokoja aktyvumo“* (E3). Imbrado miestelio bendruomenės lyderiai, seniūnaitis beveik nesiima veiksmų didinti bendruomenės aktyvumą.

Nustatyti dideli skirtumai tarp to, kaip bendradarbiavimą su tiriamomis bendruomenėmis vertina Zarasų rajono savivaldybė ir kaip vertina pačios bendruomenės (žr. 15 priedą).

Zarasų rajono savivaldybės darbuotojui atrodo, kad savivaldybė *„siekia su bendruomenėmis palaikyti nuolatinį ryšius, įsiklausyti į jų pasiūlymus, nori konstruktyviai bendradarbiauti. <...> aktyvi bendruomenė yra [savivaldybės] siekiamybė“* (E1). Deja, taip neatrodo bendruomenių atstovams. Zarasų miesto bendruomenės seniūnas ir šios bendruomenės lyderis akcentavo partnerystės tarp savivaldybės ir bendruomenės stoką, santykių su savivaldybe formalumą ir fragmentiškumą. Partnerystės nebuvimą ir santykių su savivaldybe formalumą nurodė ir Imbrado miestelio bendruomenės lyderis bei seniūnaitis. Vienas ekspertas paminėjo, kad *„kadangi Zarasų rajono savivaldybė nelaiko Imbrado miestelio bendruomenės lygiaverčiais partneriais, tai nesiima sisteminių sprendimų, kuriais galėtų aktyvinti bendruomenę. Taip savivaldybei netgi geriau, nes aktyvi bendruomenė gali iškelti šios institucijos darbų broką“* (E5).

Galima daryti išvadą, kad Zarasų rajono savivaldybė tik imituoja partneriškus santykius su Zarasų miesto ir Imbrado miestelio, taip pat kitų gyvenamųjų vietovių bendruomenėmis, tačiau realiai ji nelaiko šių bendruomenių narių savo partneriais. Ši problema būdinga nebūtinai tik Zarasų rajono, bet ir daugeliui kitų Lietuvos savivaldybių.

Seniūnaičių veikla skatinant bendruomeniškumą buvo įvertinta įvairiai (žr. 16 priedą). Zarasų rajono savivaldybės darbuotojas pastebėjo, kad *„seniūnaičiai yra iniciatyvūs, kai skatina*

seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją“ (E1). Zarasų miesto seniūnas taip pat gerai vertino seniūnaičių veiklą: „Seniūnaičiai suteikia realią pagalbą seniūnijoms. Dalį sunkaus seniūno darbo krūvio galima perkelti ant seniūnaičių pečių. <...> Kai seniūnaičiai gerai žino savo teritorijų aktualijas, problemas, atsižvelgiant į jų pastebėjimus, nuomones, galima nustatyti konkretesnius darbus“ (E2).

Visgi buvo akcentuota Zarasų miesto bendruomenei atstovaujančio seniūnaičio kompetencijos stoka: „...seniūnaičiui reikėtų gilinti savo kompetenciją, kad galėtų geriau suprasti vietos bendruomenės problemas“ (E4). Savo seniūnaičio žinių, gebėjimų ir kompetencijų stoką nurodė ir Imbrado miestelio bendruomenės lyderis, kuris teigė, kad „gyventojų atstovams – seniūnaičiams – dažnai trūksta pagrindinių žinių, kad jie galėtų tinkamai atstovauti savo bendruomenę“ (E5). Kartu buvo nurodyta ir seniūnaičio tarpininkavimo reikšmė: „Seniūnaitis veikia kaip savotiškas tarpininkas tarp savivaldybės ir Imbrado miestelio“ (E3).

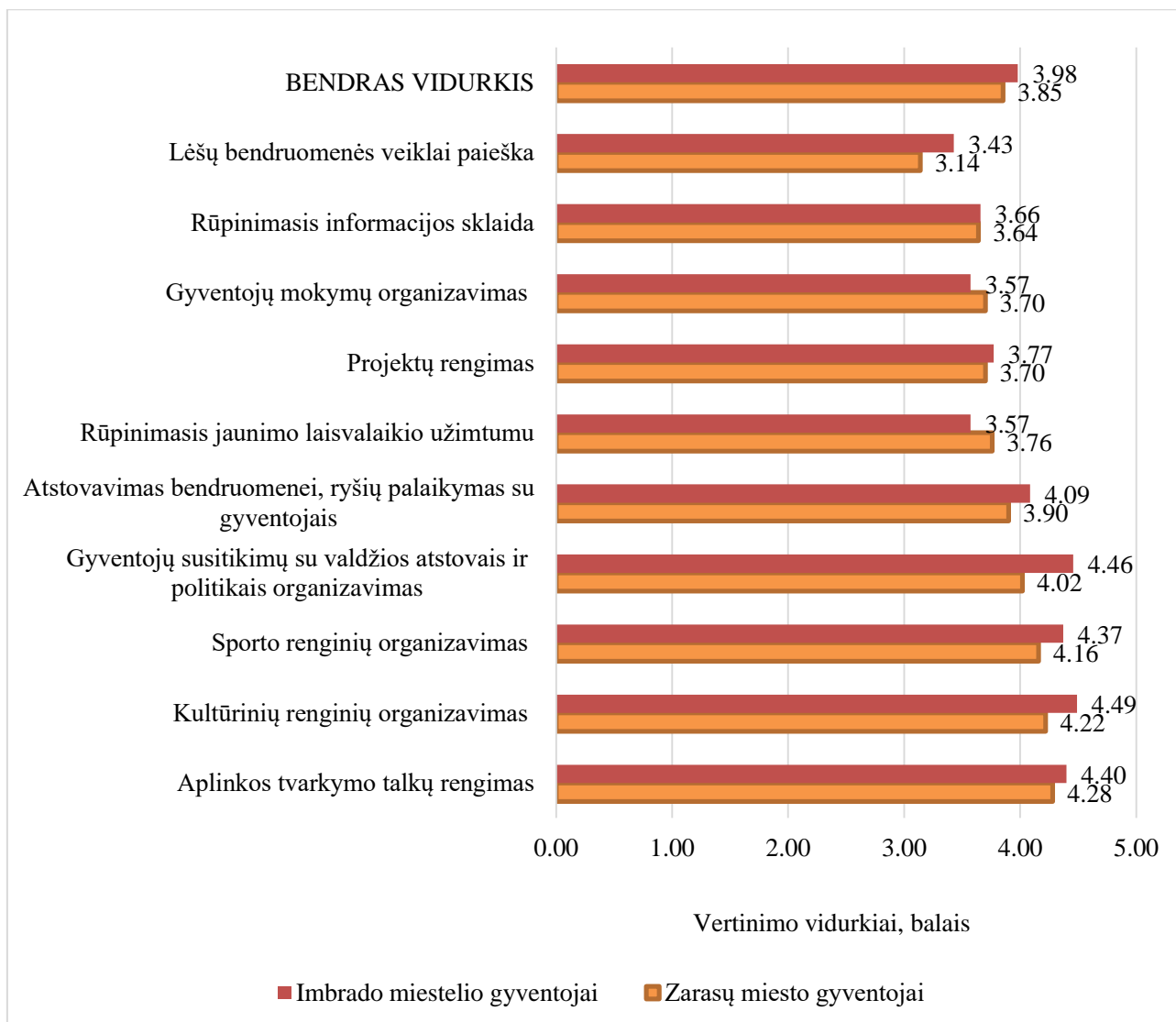
Kokybinio tyrimo pabaigoje ekspertai pateikė Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos gerinimo sprendimus (žr. 17 priedą). Jie akcentavo, kad abejose bendruomenėse reikėtų atlikti dažnesnes apklausas, taip pat pasitenkinimo tyrimus. Buvo pažymėtas Zarasų miesto bendruomenės lyderio didesnio aktyvumo būtinumas (E4). Vienas ekspertas išskyrė būtinybę rengti Zarasų miesto bendruomenės centrų rėmimo fondus. Jis teigė, kad „bendruomenių centrui galėtų pateikti metų veiklos programą, organizacinės – administracinės veiklos sąmatą ir pagal tai būtų skiriamas finansavimas“ (E4).

Kito eksperto manymu, siekiant efektyvesnės Imbrado miestelio seniūnaičio veiklos, „reikėtų didesnio Imbrado seniūnaitijos gyventojų aktyvumo, palaikymo, didesnio gyventojų suinteresuotumo prisidėti prie bendros veiklos. Be to, seniūnaičiams reikėtų suteikti didesnį savarankiškumą ir įgaliojimus veikti“ (E3). Tikėtina, kad įgyvendinus siūlomus ekspertų sprendimus, Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veikla pagerėtų.

3.2. GYVENTOJŲ ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATAI

Anketinės apklausos metu gyventojų buvo prašoma įvertinti bendruomenės veiklą 5 balų skalėje, kai 1 balas – labai neigiamai...5 balai – labai teigiamai vertina veiklą.

Gyventojai geriausiai įvertino tokius bendruomenių veiklos aspektus, kaip aplinkos tvarkymo talkų rengimas (Zarasų miesto bendruomenėje įvertinta 4,28 balo, o Imbrado miestelio bendruomenėje – 4,40 balo), kultūrinių renginių organizavimas (atitinkamai 4,22 ir 4,49), sporto renginių organizavimas (4,16 ir 4,37), gyventojų susitikimų su valdžios atstovais ir politikais organizavimas (4,02 ir 4,46) (žr. 5 pav.).

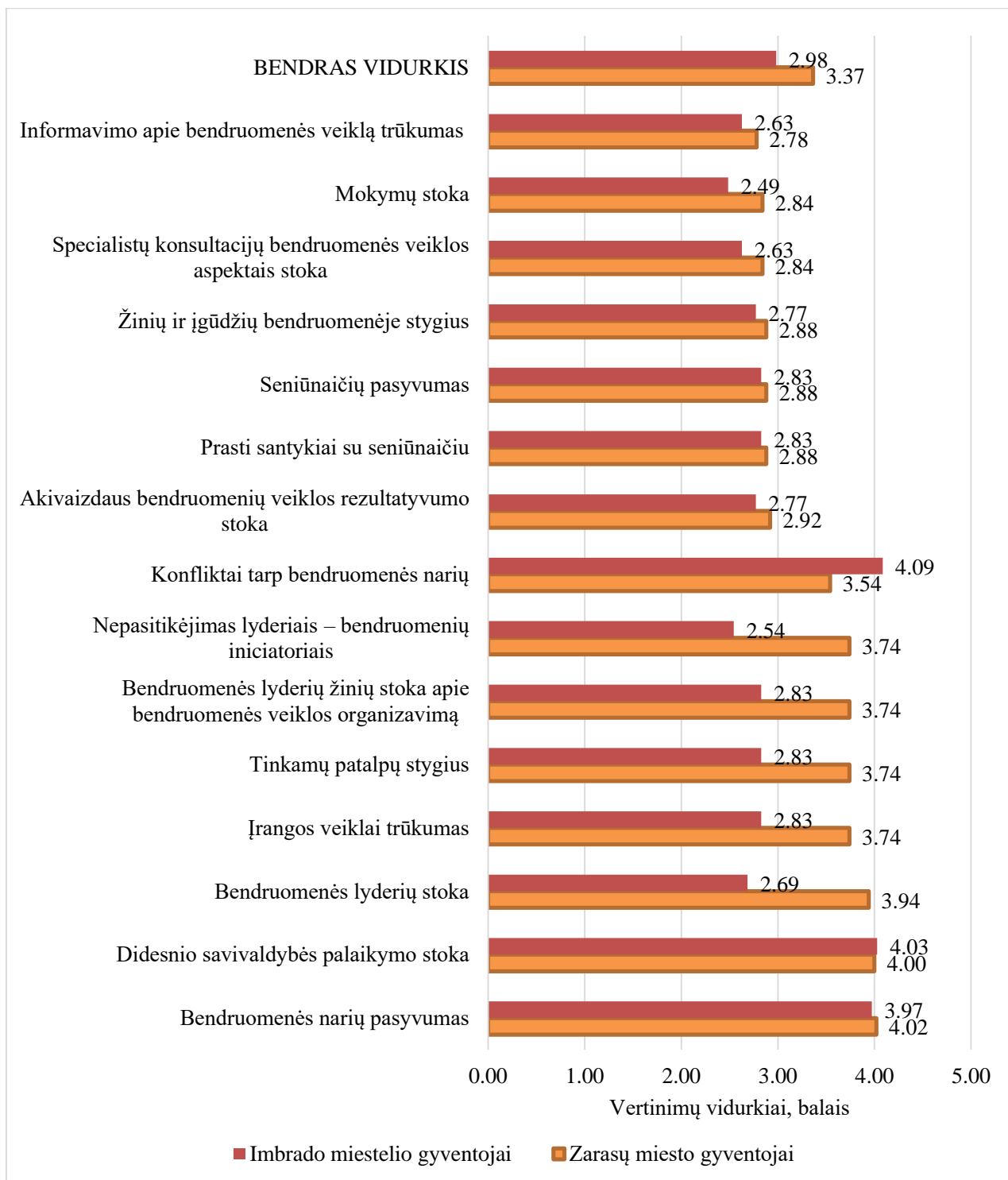
Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

5 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės veiklos vertinimas, balais

Silpniausias abiejų bendruomenių veiklos aspektas yra lėšų bendruomenių veiklai paieška (Zarasų miesto bendruomenėje įvertinta 3,14 balo, o Imbrado miestelio bendruomenėje – 3,43 balo, ir tai yra prasčiausi vertinimai). Finansavimo stygius yra tipiška daugelio Lietuvos bendruomenių veiklos problema, todėl šiame kontekste tiriamų bendruomenių padėtis nėra išskirtinė.

Toliau respondentų buvo prašoma įvertinti bendruomenių veiklos problemas 5 balų skalėje, kai 1 balas – problema visai nebūdinga...5 balai – problema labai būdinga bendruomenei. Didžiausios Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemos yra bendruomenės narių pasyvumas (4,02), didesnio savivaldybės palaikymo stoka (4,00), bendruomenės lyderių stoka (3,94). Didžiausios Imbrado miestelio bendruomenės veiklos problemos yra konfliktai tarp bendruomenės narių (4,09), didesnio savivaldybės palaikymo stoka (4,03), bendruomenės narių pasyvumas (3,97) (žr. 6 pav.). Taigi pastarosios dvi problemos yra labai būdingos abiem tiriamoms bendruomenėms.

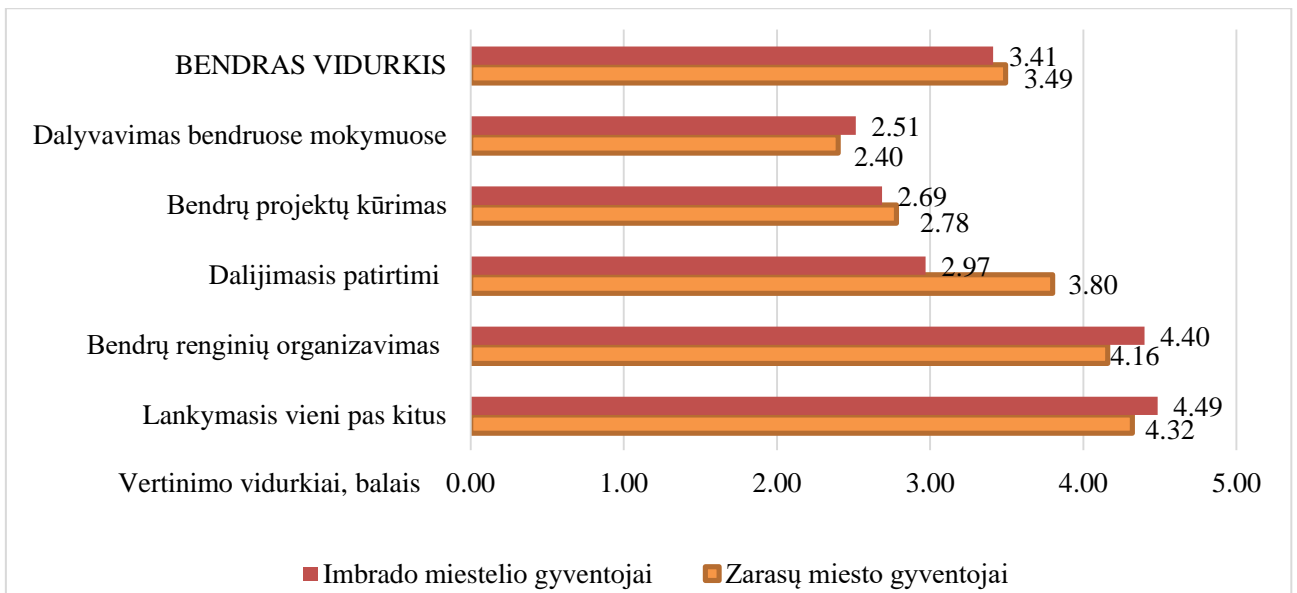

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

6 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemų vertinimas, balais

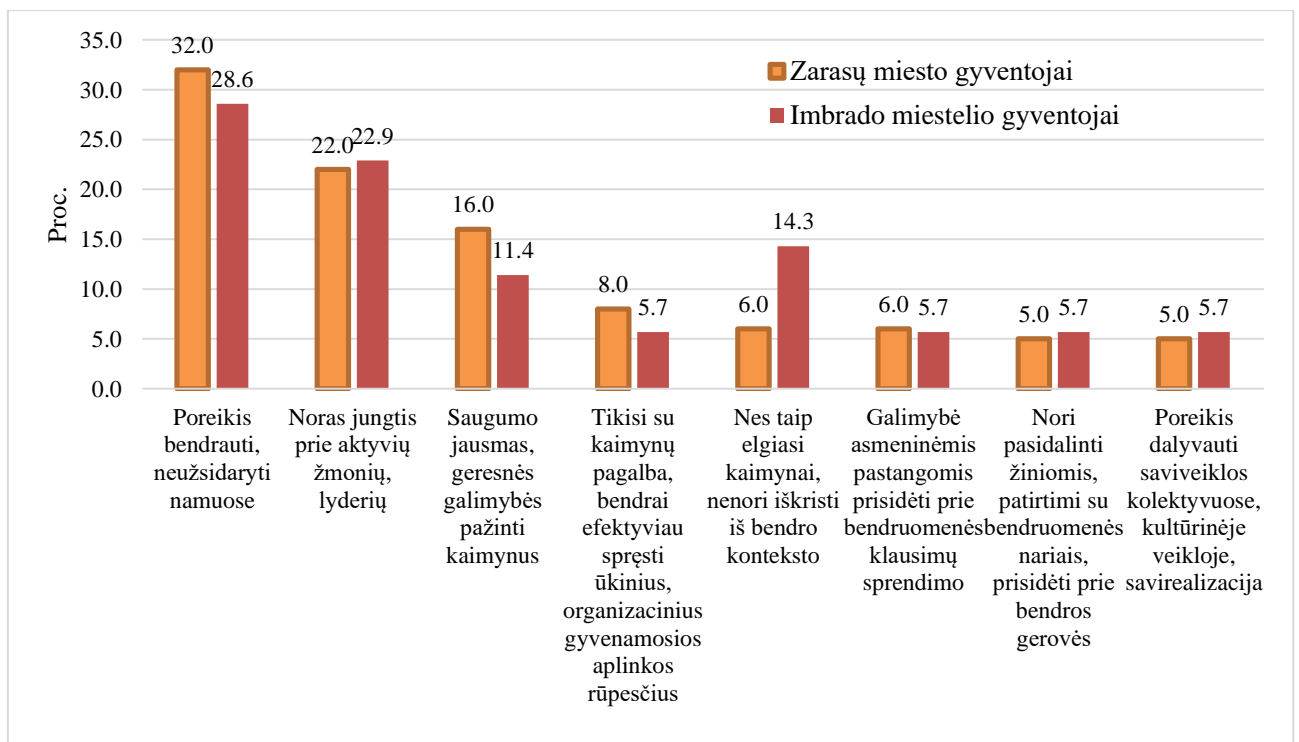
Kitas kiekybinio tyrimo aspektas siejamas su tiriamos bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formų vertinimu 5 balų skalėje, kai 1 balas – bendradarbiavimo forma visai nebūdinga...5 balai – bendradarbiavimo forma labai būdinga bendruomenei. Nustatyta, kad tiek Zarasų miesto bendruomenėje, tiek Imbrado miestelio bendruomenėje dominuoja tos pačios bendradarbiavimo formos: lankymasis vieni pas kitus (atitinkamai 4,32 ir 4,49), bendrų renginių organizavimas (4,16 ir 4,40) (žr. 7 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

7 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formų vertinimas, balais

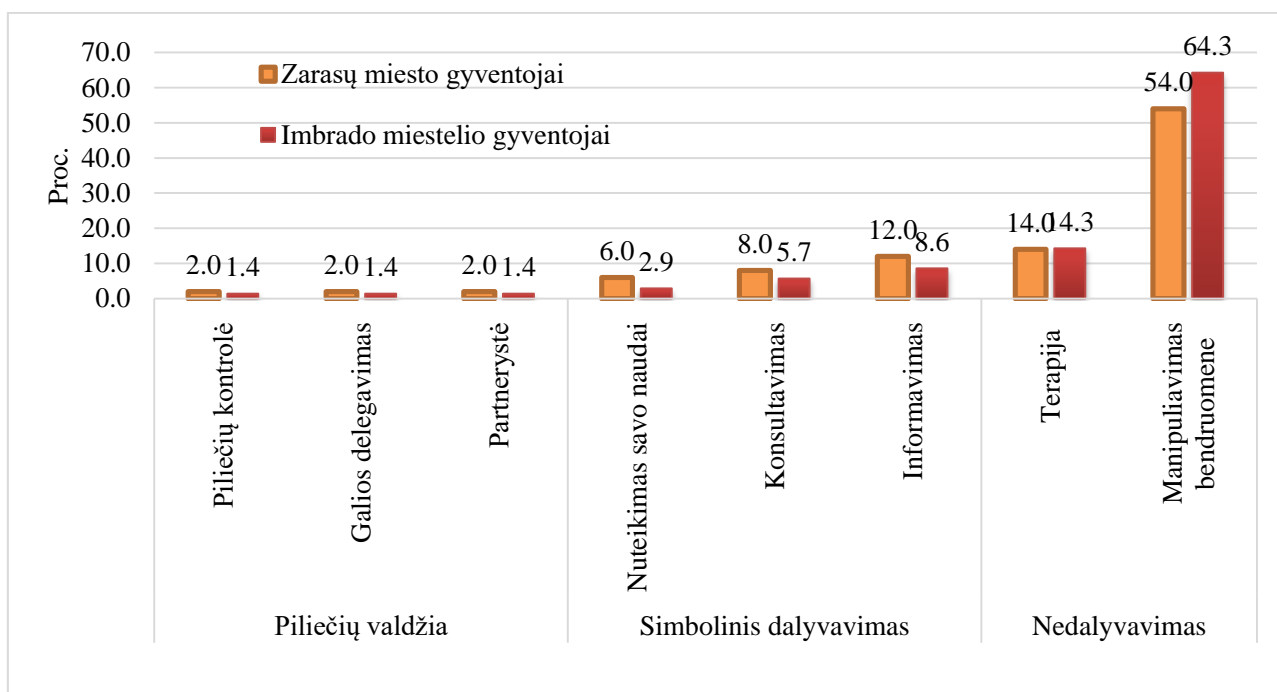
Respondentai įvertino motyvus, dėl kurių gyventojai dalyvauja bendruomeninėje veikloje. Paaaiškėjo, kad Zarasų miesto bendruomenę ir Imbrado miestelio bendruomenę sieja tie patys svarbiausi motyvai, dėl kurių bendruomenių nariai buriasi bendrai veiklai vykdyti: poreikis bendrauti, neužsidaryti namuose (atitinkamai 32 ir 28,6 proc.), noras jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių (22 ir 22,9 proc.), saugumo jausmas, geresnės galimybės pažinti kaimynus (16 ir 11,4 proc.) (žr. 8 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

8 pav. Imbrado miestelio, Zarasų miesto gyventojų dalyvavimo bendruomenės veikloje motyvai

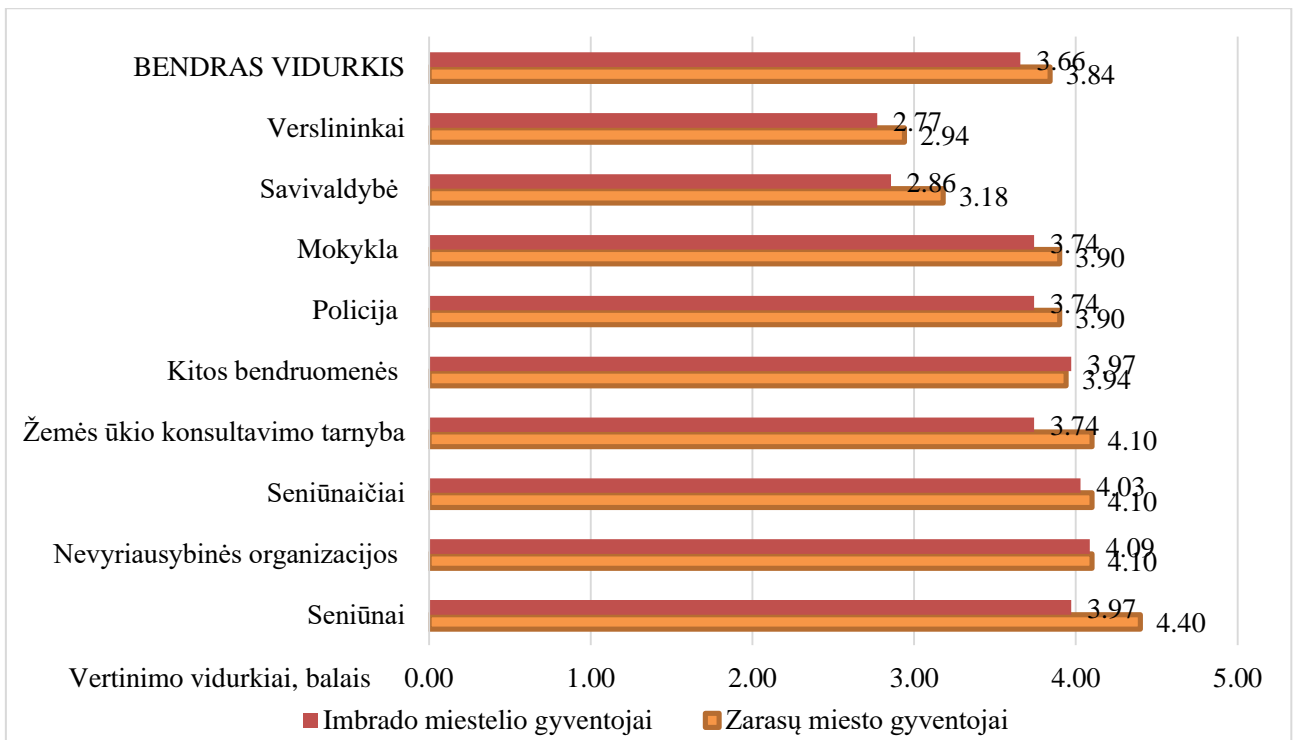
Kitame tyrimo etape respondentų buvo prašoma įvertinti bendruomenės dalyvavimą bendruomeninėse organizacijose 5 balų skalėje, kai 1 balas – dalyvavimas labai pasyvus...5 balai – labai aktyvus. Nustatytas nedidelis aktyvumas gyventojams dalyvaujant tiek Zarasų miesto (2,20), tiek Imbrado miestelio bendruomeninėse organizacijose (2,11). Gyventojų pasyvumą galima aiškinti jų motyvacijos stoka, įsitikinimu, kad piliečiai mažai ką gali pakeisti. Kad šis gyventojų įsitikinimas iš dalies turi pagrindą, parodo tyrimo metu paaiškėjęs faktas, kad Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės dalyvavimas vietos valdyje pasireiškia manipuliavimu bendruomene. Manipuliavimui bendruomene būdinga tai, kad Zarasų rajono savivaldybė gyventojus supažindina su esamomis programomis, paaiškina, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodo, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti (žr. 9 pav.). Iš tikrųjų pagal bendruomenės dalyvavimo vietos valdyje skalę, kurią pateikia S. R. Arnstein (žr. 3 pav.), tai reiškia „piliečių nedalyvavimą“. Taigi ir pati Zarasų rajono savivaldybė ne itin skatina gyventojus dalyvauti vietos valdyje.

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

9 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės dalyvavimo vietos valdyje stadijų vertinimas, proc.

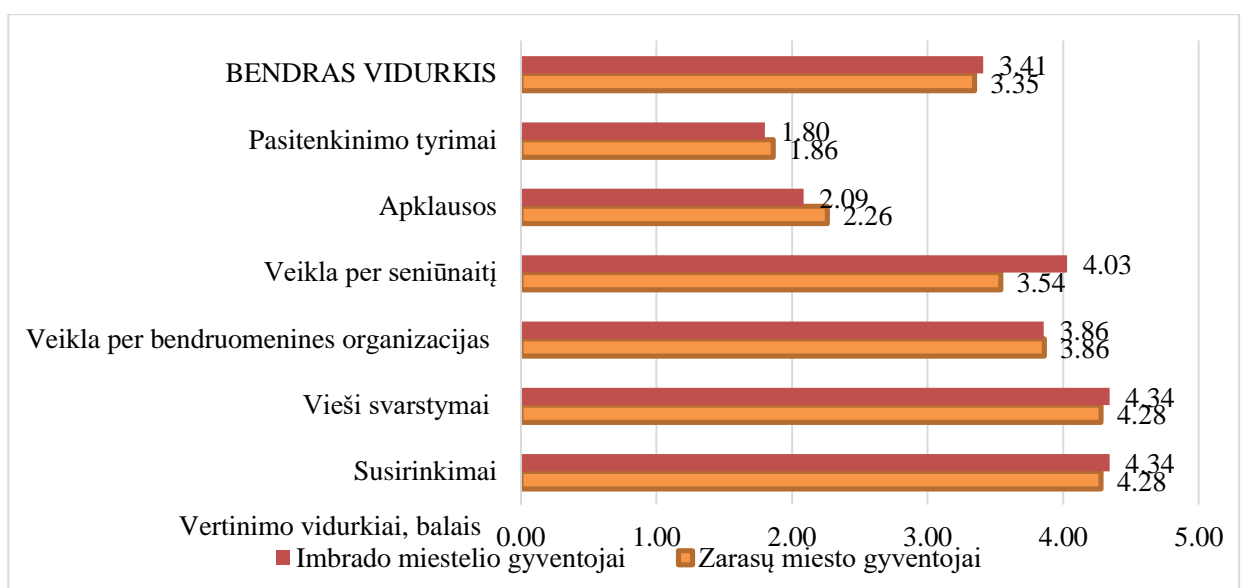
Nustatyta, kad prasčiausias bendradarbiavimas tiriamose bendruomenėse vyksta savivaldybės (Zarasų miesto bendruomenėje įvertinta 3,18 balo, o Imbrado miestelio bendruomenėje – 2,86 balo) ir verslo lygmenyse (atitinkamai 2,94 ir 2,77). Akivaizdu, kad Zarasų rajono savivaldybės indėlis į bendradarbiavimo su bendruomenėmis procesą turėtų būti didesnis, pati savivaldybė turėtų rodyti didesnę iniciatyvą. Tiriamos bendruomenės geriausiai bendradarbiauja su tokiais subjektais, kaip seniūnai, nevyriausybinių organizacijų, seniūnaičiai, žemės ūkio konsultavimo tarnyba, kitos bendruomenės (žr. 10 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

10 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimo su kitais subjektais vertinimas, balais

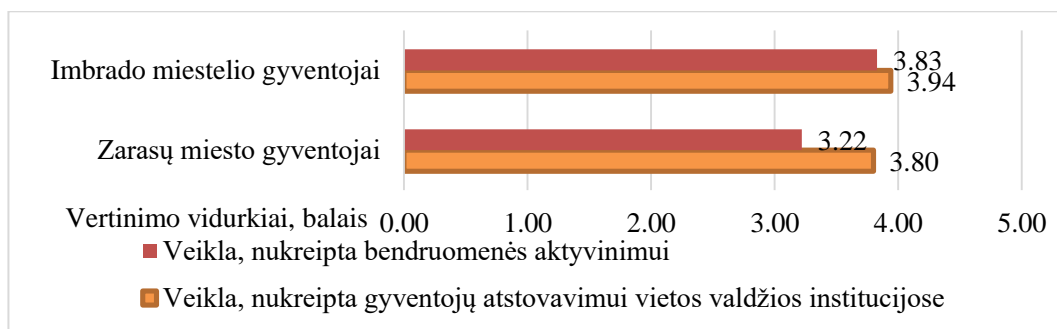
Respondentų buvo prašoma įvertinti bendruomenėse pasitaikančias bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas pagal jų taikymo dažnumą 5 balų skalėje, kai 1 balas – visai nenaudojama...5 balai – labai dažnai naudojama. Dažniausiai naudojamos bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos yra susirinkimai (Zarasų miesto bendruomenėje įvertinta 4,28 balo, o Imbrado miestelio bendruomenėje – 4,34 balo), vieši svarstymai (atitinkamai 4,28 ir 4,34), veikla per bendruomenines organizacijas (3,86 ir 3,86), veikla per seniūnaitį (3,54 ir 4,03) (žr. 11 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

11 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formų vertinimas, balais

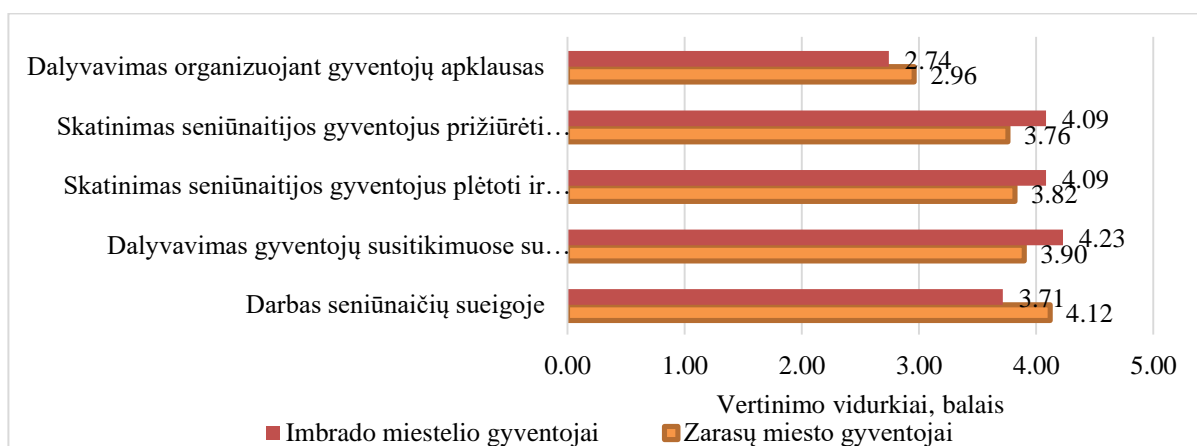
Beveik nenaudojamos bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos yra apklausos (Zarasų miesto bendruomenėje įvertinta 2,26 balo, o Imbrado miestelio bendruomenėje – 2,09 balo), pasitenkinimo tyrimai (atitinkamai 1,86 ir 1,80). Kaip matyti, tiriamose bendruomenėse beveik neatliekami gyventojų nuomonės tyrimai, todėl suinteresuotoms šalims sunku suvokti gyventojų poreikius, reikalavimus, pasitenkinimo lygį. Seniūnaičio įtaka skatinant bendruomeniškumą Imbrado miestelio gyventojų buvo daug geriau įvertinta (3,86), negu Zarasų miesto gyventojų (2,96). Manytina, kad tokius vertinimus lemia bendruomenės dydis. Nedidelėse bendruomenėse, tokiose, kaip Imbrado miestelio gyventojai, su seniūnaičiu palaikomi glaudesni ryšiai, todėl ir jo įtaka skatinant bendruomeniškumą yra didesnė. Toliau respondentai vertino seniūnaičio veiklos kokybę bendruomenėje 5 balų skalėje, kai 1 balas – labai prasta kokybė...5 balai – labai gera kokybė. Pagrindinis aspektas, pastebėtas bendruomenių lyginimo metu, yra tas, kad Zarasų miesto seniūnaičio veikla, nukreipta gyventojų atstovavimui vietos valdžios institucijose (3,80), įvertinta daug geriau negu veikla, nukreipta bendruomenės aktyvinimui (3,22). Imbrado miestelio gyventojai abi seniūnaičio veiklas įvertino daugmaž panašiai (žr. 12 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

12 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės seniūnaičių veiklos kokybės vertinimas, balais

Tyrimo pabaigoje respondentų buvo prašoma detaliau įvertinti seniūnaičio veiklą aktyvinant bendruomenę pagal nurodytus kriterijus 5 balų skalėje, kai 1 balas – labai prastai vertina...5 balai – labai gera vertina (žr. 13 pav.).

Sudaryta darbo autorės pagal apklausos duomenis.

13 pav. Imbrado miestelio ir Zarasų miesto bendruomenės seniūnaičių veiklos vertinimas, balais

Zarasų miesto gyventojai geriausiai įvertino seniūnaičio darbą seniūnaičių sueigoje (3,71), o Imbrado miestelio gyventojai – dalyvavimą gyventojų susitikimuose su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi, kitais savivaldybės atstovais (4,23). Zarasų miesto gyventojai prasčiausiai įvertino seniūnaičio dalyvavimą organizuojant gyventojų apklausas (2,96), o Imbrado miestelio gyventojai – taip pat seniūnaičio dalyvavimą organizuojant gyventojų apklausas (2,74). Kadangi tiriamose bendruomenėse apklaustos beveik neatliekamos, tai ir seniūnaičių veikla šioje srityje įvertinta labai kritiškai.

3.3. TYRIMO REZULTATŲ LYGINIMAS IR APIBENDRINIMAS MOKSLINIŲ TYRIMŲ KONTEKSTE

Interviu ir anketinės apklausos metu paaiškėjo, kad:

1. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse naudojamos panašios veiklos formos – dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, rečiau naudojamos apklaustos, neatliekami pasitenkinimo tyrimai. Anketinės apklausos metu gyventojai geriausiai įvertino Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos aspektus – aplinkos tvarkymo talkų rengimą, kultūrinių ir sporto renginių organizavimą, gyventojų susitikimų su valdžios atstovais ir politikais organizavimą. Silpniausias Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos aspektas yra lėšų bendruomenių veiklai paieška.
2. Interviu rezultatų analizė parodė, kad Zarasų miesto bendruomenei būdingi konfliktai tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumas, bendruomeninių organizacijų finansavimo, materialinio aprūpinimo stygius, bendruomeninių organizacijų veiklos ir valdymo efektyvumo stoka. Anketinės apklausos duomenimis, didžiausios Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemos yra bendruomenės narių pasyvumas, didesnio savivaldybės palaikymo stoka, bendruomenės lyderių stoka. Interviu rezultatų analizė parodė, kad Imbrado miestelio bendruomenė pasižymi panašiomis problemomis – konfliktais tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimu bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumu, taip pat nepasitikėjimu seniūnaičiu, seniūnaičio aktyvumo stoka. Anketinės apklausos duomenimis, didžiausios Imbrado miestelio bendruomenės veiklos problemos yra konfliktai tarp bendruomenės narių, didesnio savivaldybės palaikymo stoka, bendruomenės narių pasyvumas.
3. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės glaudžiai bendradarbiauja viena su kita. Zarasų miesto bendruomenė dar organizuoja bendruomenių lyderių susitikimus, rengia bendras talkas, kultūrinius renginius, bendrus susitikimus. Dažnai minima Imbrado miestelio bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis forma buvo bendrų lėšų

pritraukimas. Anketinės apklausos duomenimis, Zarasų miesto bendruomenėje ir Imbrado miestelio bendruomenėje dažniausiai naudojamos bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos yra: lankymasis vieni pas kitus, bendrų renginių organizavimas.

4. Gyventojų dalyvavimas Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veikloje yra pasyvus, ir tai galima siekti su bendruomenės narių motyvacijos stoka. Zarasų rajono savivaldybė daugiau deklaruoja, negu realiai imasi veiksmų skatindama gyventojų dalyvavimą bendruomeninėje veikloje. Nustatyta, kad Imbrado miestelio bendruomenės lyderiai, seniūnaitis beveik nesiima veiksmų didinti bendruomenės aktyvumą.
5. Tarp Zarasų rajono savivaldybės ir Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių stokojama partnerystės. Santykiai tarp savivaldybės ir bendruomenių dažniausiai formalūs, fragmentiški. Iš esmės Zarasų rajono savivaldybė gyventojus tik supažindina su esamomis programomis, paaiškina, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodo, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti. Savivaldybė čia atlieka manipuliavimo bendruomene vaidmenį, kuris neskatina gyventojų dalyvavimo. Anketinės apklausos rezultatai patvirtino, kad prasčiausias Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių bendradarbiavimas vyksta savivaldybės lygmenyje.
6. Ekspertai, vertindami seniūnaičių veiklą skatinant bendruomeniškumą, nurodė Zarasų miesto bendruomenei atstovaujančio seniūnaičio kompetencijos stoką. Anketinės apklausos metu Zarasų miesto gyventojai geriausiai įvertino seniūnaičio darbą seniūnaičių sueigoje, o Imbrado miestelio gyventojai – dalyvavimą gyventojų susitikimuose su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi, kitais savivaldybės atstovais.
7. Ekspertai nurodė, kad Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse reikėtų atlikti dažnesnes apklausas, taip pat atlikti pasitenkinimo tyrimus. Ekspertų nuomone, būtina rengti Zarasų miesto bendruomenės centrų rėmimo fondus.

Analizuojant šiame darbe atlikto empirinio tyrimo rezultatus kitų mokslinių tyrimų kontekste, reikia pripažinti, kad kitų tyrimų seniūnaitijų bendruomenės, ypač seniūnaičių veiklos organizavimo požiūriu nėra atlikta daug. Moksliniai tyrimai rodo žemą seniūnaičių aktyvumą ir galias planuojant, kurias būtina plėsti nes seniūnaičių vaidmuo yra tapęs formaliu, mažai atstovaujančiu žmonių interesus, nesuteikiančiu savivaldybės personalui informacijos (Urvikis, 2016, p. 172). Šiame tyrime kai kurie ekspertai taip pat akcentavo seniūnaičių aktyvumo stoką: „...*seniūnaičiai dažnai nedaro nieko, kad galėtų didinti bendruomenės aktyvumą*“ (E5). Taip pat jie pabrėžė, kad „*seniūnaičiai susiduria su tokiomis problemomis, kaip teisinis veiklos neapibrėžtumas, rekomendacinio pobūdžio įtaka*“ (E5); „*seniūnaičiams reikėtų suteikti didesnę savarankiškumą ir įgaliojimus veikti*“ (E3). Pastaroji problema buvo įvardinta ir A. Patapo ir J. Maculevič (2011) kokybiniame tyrime.

„Gera yra seniūnaitijų organizavimo idėja sudaryti prielaidas susikurti valdžią „iš apačios“. Tačiau ta idėja sunkiai realizuojama dėl to, kad Lietuvos visuomenė dar neturi pakankamai patirties ir įgūdžių, kad pati galėtų spręsti vietos reikalus“,- pažymi A. Patapas ir J. Maculevič (2011, p. 410). Šalia to reikėtų pabrėžti ir visuomenės motyvacijos stoką dalyvauti vietos valdyme. Tiek interviu, tiek anketinė apklausa patvirtino, kad Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenėse gyventojai yra pasyvūs, jų dalyvavimo motyvacija žema.

M. Urvikis (2016) daro išvadą, kad itin didelę naudą galėtų duoti seniūnaičių funkcijų stiprinimas, įtraukiant juos ir kitus vietos bendruomenių lyderius į viešųjų paslaugų planavimo procesus. Šiame darbe atliktame tyrime, kaip minėta, ekspertai pabrėžė būtinumą seniūnaičiams suteikti didesnę savarankiškumą ir įgaliojimus veikti (E5). Dabartiniu metu seniūnaičių įgaliojimai veikti dar yra gana riboti. A. Patapas ir J. Maculevič (2011) atliko Vilniaus rajono savivaldybės seniūnaitijų veiklos tyrimą, pasitelkdami interviu metodą. Interviu metu paaiškėjo, jog vietos bendruomenės atstovai aiškinasi seniūnaitijų gyventojų interesus itin retai, paprastai žmonės patys kreipiasi į juos. Tyrėjai priėjo prie išvados, kad seniūnaičiai veikia neefektyviai, kadangi patys iniciatyvą rodo itin retai, o gyventojai nežino, kokiais klausimais į juos kreiptis.

Seniūnaičių aktyvumo stoka buvo nustatyta ir šiame tyrime. Tikėtina, kad dalinai seniūnaičių pasyvumą lemia jų kompetencijos trūkumas, nes seniūnaičiai nevisiškai žino, kokios jų pareigos ir funkcijos, todėl ir riboja savo aktyvumą.

Apibendrinant galima teigti, kad didžiausios Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos problemos yra mažas gyventojų aktyvumas ir partnerystė nepagrįsti santykiai su Zarasų rajono savivaldybe. Piliečių pasyvumas ir partnerystės su savivaldybe stoka lemia mažesnę gyventojų įsitraukimą į bendruomenines veiklas, nedidelį dalyvavimo laipsnį. Tai rodo, kad bendruomenės dar turėtų pilietiškai bręsti ir pamažu inicijuoti pokyčius „iš apačios“.

IŠVADOS

1. Bendruomenė yra tam tikroje apibrėžtoje vietoje gyvenanti visuma žmonių, kuriuos vienija bendra patirtis, bendri viešieji interesai, bendri poreikiai ir kuri jungiasi, siekdama bendrų tikslų įgyvendinimo bei bendrų problemų sprendimo. Vietos bendruomenės pavyzdžiai gali būti seniūnijos bendruomenė, savivaldybės bendruomenė ir pan.
2. Seniūnaitijos yra teritoriniai dariniai, sudaromi iš seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių teritorijų, tose teritorijose gyvenančių gyventojų (susietų kaimynystės ryšiais) ir seniūnaičių kaip tų gyventojų išrinktų atstovų, kurie padeda vietinei valdžiai palaikyti ryšį su bendruomene. Seniūnaitijos veikia, kaip jungiamoji grandis tarp bendruomenės ir seniūnijų, savivaldybės. Per seniūnaičius bendruomenė gali daryti poveikį vietos valdymo institucijoms, nors gali į jas kreiptis ir tiesiogiai. Aktyvi bendruomenės dalis, įtraukta į vietos savivaldos tobulinimo procesus, aktyvūs seniūnaičiai yra svarbios vietos savivaldos subjektų sistemos grandys.
3. Dažniausiai išskiriami bendruomenių tipai – kaimo ir miesto, kurie sudaro šiuolaikinės bendruomenės pagrindą. Dar gali būti skiriamos teritorinės bendruomenės, kaimo (miesto) bendruomenės ir gyvenamosios vietovės bendruomenės. Teritorinė bendruomenė ir kaimo (miesto) bendruomenė yra organizacijos tipo socialiniai dariniai, o gyvenamosios vietovės bendruomenė yra bendruomenės tipo socialinis darinys.
4. Svarbi bendruomenių veiklos forma yra bendruomeninė organizacija – bendruomenių telkimosi organizaciniu principu vienetas, esantis bendruomenės viduje. Bendruomeninės organizacijos bendradarbiauja su seniūnaičiais, seniūnija, savivaldybe. Reikšmingiausios gyventojų dalyvavimo vietos valdyme formos – gyventojų bendradarbiavimas su vietos savivaldos subjektais ir partnerystė. Bendruomeninė veikla gyvenamosiose vietovėse gali reikštis veikla per seniūnaitį, per bendruomeninę organizaciją, rengiant susirinkimus, viešus svarstymus, apklausas.
5. Svarbiausi bendruomeninės veiklos principai: subsidiarumas, atsakingumas, informatyvumas, nešališkumas, sąžiningumas, solidarumas, savanoriškumas, atvirumas ir gebėjimas mokytis iš patirties, komandinis darbas.
6. Lietuvos įstatyminėje bazėje nėra aiškiai nusistovėjusios vietos bendruomenės sampratos. Vyrauja vietos bendruomenės koncepcija, kuri apima žmones (vietos gyventojus), viešąsias (savivaldos) institucijas ir tarp jų atsirandančius santykius, siekiant patenkinti viešuosius poreikius ir spręsti vietines problemas. Nacionaliniuose teisės aktuose bendro bendruomeninės organizacijos sąvokos apibrėžimo nėra, tačiau pastebima tendencija šią

sąvoką siaurinti, siejant ją su konkrečia gyvenamąja vietove. Bendruomenės veiklos formos nėra griežtai teisiškai apibrėžtos.

7. Lietuvoje seniūnijos yra per daug priklausomos nuo savivaldybių. Įstatyminių nuostatų dėl seniūnaičių veiklos įgyvendinimas yra dažnai formalus, per daug pasyvus. Įkuriant seniūnaitiją, liko neįvertintas tas faktas, kad bendruomenė nėra pasiruošusi įsitraukti į bendrą darbą su seniūnaitijomis. Be to, šis procesas yra privalomas (nekyla iš bendruomenės).
8. Tyrimo metu iškelta hipotezė, kad bendruomenių miesto ir kaimo vietovėse veiklos formos skiriasi, kaimo gyvenamųjų vietovių bendruomenės yra aktyvesnės, jų veiklos formos „glaudesnės“, lyginant su miesto gyvenamosiomis vietovėmis, nepasitvirtino.
9. Atlikus interviu ir anketinę apklausą bei palyginus Zarasų miesto, Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas, nenustatyta reikšmingų skirtumų, kurie rodytų, kad bendruomeninė veikla mieste ir kaime stipriai skiriasi. Egzistuoja panašaus pobūdžio bendruomeninės veiklos problemos tiek miesto, tiek kaimo bendruomenėse. Tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėse naudojamos panašios veiklos formos – dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, rečiau naudojamos apklausos, neatliekami pasitenkinimo tyrimai.
10. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veiklos efektyvumą riboja panašios problemos: konfliktai tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumas, didesnio savivaldybės palaikymo stoka. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse dažniausiai naudojamos bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos yra: lankymasis vieni pas kitus, bendrų renginių organizavimas.
11. Gyventojų dalyvavimas Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veikloje yra pasyvus. Tai galima siekti su gyventojų motyvacijos stoka. Zarasų rajono savivaldybė daugiau deklaruoja, negu realiai imasi veiksmų skatindama gyventojų dalyvavimą bendruomeninėje veikloje. Tarp Zarasų rajono savivaldybės ir Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių stokojama partnerystės. Santykiai tarp savivaldybės ir bendruomenių dažniausiai formalūs, fragmentiški. Zarasų miesto gyventojai geriausiai įvertino seniūnaičio darbą seniūnaičių sueigoje, o Imbrado miestelio gyventojai – dalyvavimą gyventojų susitikimuose su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi, kitais savivaldybės atstovais.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į empirinio tyrimo rezultatus ir tą faktą, kad Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse egzistuoja panašaus pobūdžio bendruomeninės veiklos problemos, abiem bendruomenėms siūlomi tie patys bendruomenės veiklos formų tobulinimo sprendimai:

1. Kadangi Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse retai rengiamos gyventojų apklausos ir visai neatliekami gyventojų pasitenkinimo tyrimai, būtina reguliariai Zarasų rajono savivaldybei, seniūnams ir seniūnaičiams organizuoti sistemingą ir reguliarių šių tyrimų atlikimą (pvz., pasitenkinimo tyrimams naudoti ne tik apklausas, bet ir interviu, pokalbius, grupines diskusijas), kad būtų galima nustatyti bendruomenės poreikius ir pageidavimus. Zarasų rajono savivaldybei reikėtų nustatyti konkrečius kriterijus, kaip matuoti gyventojų pasitenkinimą, kad būtų galima juos palyginti, kartojant tyrimus.
2. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių aktyvumą galima didinti per aktyvesnę seniūnaičių ir bendruomenės lyderių veiklą, gerosios patirties sklaidą iš kitų bendruomenių, Zarasų rajono savivaldybei realiai skatinant piliečių dalyvavimą vietos valdyme, kai piliečiai dalyvauja ir gali daryti poveikį vietos valdymo sprendimų priėmimo procesui. Skatindama piliečių dalyvavimą Zarasų rajono savivaldybė turėtų rengti atviras diskusijas su bendruomenėmis, leisti nuolat dalyvauti tarybos komiteto posėdžiuose, organizuoti gyventojų priėmimo valandas savivaldybėje, rengti dažnesnius savivaldybės atstovų susitikimus su gyventojais jų bendruomenėse, finansuoti bendruomeninių organizacijų steigimą ir veiklą, platinti nuolatinius informacinius pranešimus tarp gyventojų.
3. Zarasų rajono savivaldybei siūloma užmegzti partneriškus santykius su Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėmis, šių bendruomenių lyderius, seniūnaičius vertinant kaip lygiaverčius partnerius, o ne juos nuvertinant ir su jais palaikant tik formalius, fragmentiškus santykius. Vietos valdžios galios turėtų būti derybiškai padalintos tarp piliečių ir oficialiosios vietos valdžios atstovų, kurie bendradarbiauja planavimo ir sprendimų priėmimo srityse.
4. Seniūnaičiams siūloma didinti savo kompetenciją, žinias ir įgūdžius, dalyvaujant Zarasų rajono savivaldybės organizuojamuose mokymuose, mokantis gerosios patirties iš kitų sėkmingai veikiančių seniūnaičių, bendruomenės lyderių, rodant asmeninę iniciatyvą mokymuisi ir patirties gilinimui.
5. Zarasų rajono savivaldybei siūloma įrengti bendruomenės centrų rėmimo fondus. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių centrai galėtų pateikti metų veiklos programą, organizacinės – administracinės veiklos sąmatą ir pagal tai būtų skiriamas finansavimas tokios organizacijos išlaikymui.

LITERATŪRA

1. Adams K., Lawrence E., *Research Methods, Statistics and Applications*, SAGE Publications, Inc, 2015.
2. Aleksandravičius A., Žukovskis J., Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje, *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, Nr. 1(25), 2011, p. 7-15.
3. Al-Hossienie C. A., Chowdhury M. S., Islam F., Empowering Rural Women in Bangladesh: The Role of Union Parishad as a Local-Self Government Body. *SUST Journal of Public Administration*, No. 2(1), 2012, p. 78-86.
4. Ališauskas K., Jankauskienė A., Klovienė J., Bendruomenių dalyvavimas kaimo plėtroje, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3(16), 2009, p. 30-37.
5. Anderson A. A., Milligan Sh., Social Capital and Community Building, kn. *Community Change: Theories, Practice and Evidence*, Fulbright-Anderson K., Auspos P., Washington, D.C.: Aspen Institute, 2006, p. 21-60.
6. Astrauskas A., *Teritorinė bendruomenė, gyvenamosios vietovės bendruomenė, kaimo (miesto) bendruomenė: panašumai ir skirtumai: pranešimas*, 2011a.
7. Astrauskas A., Vietos savivaldos įstatymo nuostatos dėl bendruomenių ir bendruomeninių organizacijų, *Konferencija „Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje“*, 2010, p. 46-54.
8. Astrauskas A., Vietos savivaldos, savivaldybės ir savivaldybės valdžios samprata, *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2002, p. 15-28.
9. Astrauskas A., *Vietos savivalda: teoriniai ir praktiniai aspektai*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013a, 108 p.
10. Astrauskas A., Vietos savivaldos raida Lietuvoje 1990-2010 metais, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 2(12), 2013b, p. 260-271.
11. Astrauskas A., Vietos savivaldos raida Lietuvoje nuo 1990 metų iki dabar, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 2(10), 2011b, p. 283-298.
12. Atkočiūnienė V., Kaimo vietovės pokyčių valdymo socialiniai aspektai, *3-oji mokslinė praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“*, 2009.
13. Atkočiūnienė V., Lietuvos kaimo bendruomeninių organizacijų projektinės veiklos valdymo vertinimas, *5-oji mokslinė - praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“*, Kaunas: Akademija, 2012, p. 30-37.
14. Atkočiūnienė V., Aleksandravičius A., Kiaušienė I., Vazonienė G., Pakeltienė R., Lukė R., *Kaimo socialinės infrastruktūros vystymas siekiant užtikrinti teritorinę ir socialinę sanglaudą: mokslo studija*, Kaunas: Akademija, 2014, 216 p.

15. Bagdonienė L., *Regionų plėtra. Prisitaikymas prie kintančių sąlygų ir naujų gebėjimų ugdymas*, Kaunas: Technologija, 2005, 489 p.
16. Baležentis A., Seniūnijos vystymo problemų analizė, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 24, 2008, p. 72-78.
17. Baršauskienė V., Leliūgienė I., *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*, Kaunas: Technologija, 2001, 375 p.
18. Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas, *LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija*, 2011. Prieiga per internetą: <http://www.bendruomenes.lt/files/Bendruomeniniu_organizaciju_tyrimas.pdf> (žiūrėta 2016 09 14).
19. Bendruomenių socialinės plėtros 2011-2013 m. programa, patvirtinta LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. A1-31, *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 10-455.
20. Bishop P., Davis G., Mapping public participation in policy choices. *Australian Journal of Public Administration*, Vol. 61, No. 1, 2002, p. 14–29.
21. Blackshaw T., *Key Concepts in Community Studies*, London: Sage Publications, 2010, 232 p.
22. Blaug R., Horner L., Kenyon A., Lekhi R., *Public value and local communities. A literature review*, The Work Foundation, 2006, 69 p.
23. Block P., *Community: The Structure of Belonging*, San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2008, 257 p.
24. Bučaitė-Vilkė J., Considering local communities: the question of partnerships and public interest, *Socialinis darbas*, Nr. 8(2), 2009, p. 16-24.
25. Buškevičiūtė J., Sumaniojo viešojo valdymo koncepcijos paieškos: skirtingų teorinių priėgų kritinė analizė, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 12(2), 2014, p. 359–371.
26. Čepienė A., Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės išvalgos, *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, Nr. 8, 2011, p. 124-130.
27. Daugirdas V., Mačiulytė J., Decentralizacija ir teritorinė savivalda Lietuvoje, *Politologija*, Nr. 3(43), 2006, p. 91–110.
28. Dendhardt R. B., *Viešųjų organizacijų teorijos*, Vilnius: Algarvė, 2001, 304 p.
29. Duobaitė M., Seniūno vaidmuo valdant kaimo vietovių pokyčius, *4-oji mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“*, 2010, p. 20-25.
30. Europos vietos savivaldos chartija, *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 82-2418.
31. Figueira-McDonough J., *Community Analysis and Praxis*, Routledge, 2001, 256 p.
32. Grinys E., Seniūnijos laukia permainų, *Savivaldybių žinios*, Nr. 42(427), 2007, p. 12.
33. Guogis A., Šilinskytė A., „Naujasis viešasis valdymas“ kaip pilietinė vertybė: Lietuvos bendruomenių aktyvumo atvejis, *Tiltai*, Nr. 1, 2013, p. 27-38.

34. Gutauskas A., Ragauskas P., Stračinskienė L., Čilinskas K., *Skaidrios savivaldos link*, Vilnius: Firidas, 2005, 111 p.
35. Islam F., The role of local self-government institution for deepening democracy at the grass-root level in Bangladesh, *J. Public Adm. Policy Re*, No. 2(7), 2015, p. 29-38.
36. Jasaitis J., Savivaldos šiuolaikinės sistemos kūrimas, formuojantis žinių visuomenei, *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*, Nr. 2, 2011, p. 323-340.
37. Johnson L. C., *Socialinio darbo praktika*, Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 2003, 372 p.
38. Jonutytė I., *Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007, 257 p.
39. Jurevičienė D., Astrauskas A., Seniūnijų ir seniūno institucijos negalios, *Savivaldybių žinios*, Nr. 8(436), 2008.
40. Kondratienė V., *Subsidiarumo principas ir jo taikymas valstybės valdymui ir vietos savivaldai*, daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, 236 lap.
41. Kulakauskas A., Vietos bendruomenės (kaimynijos) – teritorinės savivaldos pamatas, *Konferencija „Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje“*, 2010, p. 26-32.
42. Kvale S., *Doing interviews*, Los Angeles (Calif): Sage Publications, 2007.
43. Kvieskienė G., Bardauskienė D., Į bendruomenę orientuota tvari plėtra, *Socialinis ugdymas / Socialinės inovacijos socialinių industrijų plėtrai*, Nr. 3(39), 2014, p. 6-22.
44. Leliūgienė I., Sadauskas J., Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija, *Socialinių mokslų studijos*, Nr. 3(4), 2011, p. 1281-1297.
45. Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
46. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, *Valstybės žinios*, Nr. 89, 1995. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289917&p_query> (žiūrėta 2016 06 12).
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos vietos bendruomenių savivaldos politikos pagrindų įstatymo projekto Nr. XII-1235(2), *TAR*, Nr. 19011, 2013. Prieiga per internetą: <<https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/805b6ec07bcf11e4bb60d9a84e36596f>> (žiūrėta 2016 06 11).
48. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 55-1049; *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 11-206; *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 91-2832; *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 113-4290.
49. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. i-533 3, 4, 6, 9, 103, 13, 14, 15, 16, 20, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 321 straipsniu įstatymas, *TAR*, 2016, Nr. 19345.

50. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 144-7430.
51. Marcinkevičiūtė L., Petrauskienė R., Socialinių paslaugų teikimo tobulinimo aktualijos kaimiškose seniūnijose, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 21, 2007, p. 28-37.
52. Matekonienė J., Navackaitė L., Dumbauskaitė J., Kaimo turizmo vieta tolydžioje kaimo plėtroje, *Regionų plėtra-2002: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga*, 2002, p. 132-136.
53. Nefas S., Funkcionali vietos bendruomenė kaip pilietinės visuomenės pagrindas, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 17, 2006, p. 81-88.
54. Nefas S., *Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose*, daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007a, 220 p.
55. Nefas S., Funkcionalių vietos bendruomenių veiklą sąlygojantys veiksniai, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3(16), 2009, p. 101–109.
56. Nefas S., Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiantys veiksniai, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 23, 2008, p. 98-107.
57. Nefas S., Savivaldžių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 20, 2007b, p. 70-80.
58. Nefas S., Vadybos funkcijų raiška Lietuvos vietos bendruomenių veikloje, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3(19), 2010, p. 238-244.
59. Nefas S., Smalskys V., Šlapkauskas V., *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje*, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, 218 p.
60. Novikovas A., Vietos savivaldos esmė ir socialinė paskirtis visuomenėje, *Jurisprudencija*, Nr. 77(69), 2007, p. 58-64.
61. Pahl R., Spencer L., Personal Communities: Not Simply Families of „Fate“ or „Choice“, *Current Sociology*, No. 52(2), 2004, p. 191-221.
62. Pakeltienė R., *Kaimiškų vietovių vystymo sinergijos potencialo stiprinimas*, daktaro disertacija, Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas, 2015, 174 lap.
63. Patapas A., Maculevič J. Seniūnaitijų organizavimo ir veiklos probleminiai aspektai, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 3(10), 2011, p. 403-412.
64. Paulauskas S., The virtualics and strategic self-management as tools for sustainable development. *Technological & Economic Development of Economy*, Vol. 14 Issue 1, 2008, p. 76-88.
65. Paulikas V., Vietos savivaldos administracinės teritorinės reformos Lietuvoje ir kitose valstybėse, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 2(12), 2013, p. 197-211.

66. Pavyzdinis gyvenamosios vietovės bendruomenės statusas, *LR Vidaus reikalų ministerija*, Nr. 1V-126, 2009. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=340891&p_tr2=2> (žiūrėta 2016 09 19).
67. Pavyzdiniai seniūnijos tarybos nuostatai, *LR Vidaus reikalų ministerija*, Nr. 1V-126, 2002. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.E531178E9338&lang=lt>> (žiūrėta 2016 09 19).
68. Petri A., Service-Learning from the Perspective of Community Organizations, *Journal of Public Scholarship in Higher Education*, No. 5, 2015, p. 93-110.
69. Petrulienė D., Vietovės rinkodaros reikšmė kaimiškųjų seniūnijų vystymuisi, *4-oji mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“*, 2010, p. 42-47.
70. Petukienė E., *Klientų dalyvavimo viešosiose paslaugose valdymas Lietuvos seniūnijose*, daktaro disertacija, Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2010, 208 lap.
71. Pierson J., *Going Local Working in Communities and neighbourhoods*, New York: Routledge, 2008, 216 p.
72. Pilipavičius V., Bendruomenė ir bendruomeninės veiklos prielaidos, *Vagos*, Nr. 77(30), 2007, p. 82-89.
73. Pilipavičius V., *Bendruomenės verslumo formavimas Lietuvos kaimo vietovėse*, daktaro disertacija, Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas, 2012, 229 p. Prieiga per internetą: <https://issuu.com/ktu_research/docs/pilipavicius_disertacija_galutine> (žiūrėta 2016 06 11).
74. Pilipavičius V., Bendruomeninio verslumo formavimas ir kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 4(24), 2011, p. 169-178.
75. Pilipavičius V., Bendruomenė ir organizacinės bendruomenės veiklos formos, *Ekonomikos ir vadybos fakulteto 2007 metų mokslinių tyrimų rezultatai: mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys*, Nr. 1(4), 2007, p. 48–54.
76. Pilipavičius V., Vidrevičienė I., Vietos savivalda ir kaimo savivaldumo formavimas, *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, Nr. 4(36), 2014, p. 937-945.
77. Pilipavičius V., Vilkevičiūtė J., Bendruomeninės veiklos strategiškumas kaimo plėtros kontekste, *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, Nr. 14(3), 2008, p. 118-127.
78. Raišienė A. G., Tarporganizacinis bendradarbiavimas vietos savivaldoje: partnerystės šalių atstovų susitikimų bruožai, *Socialiniai tyrimai*, Nr. 1(7), 2006, p. 114-119.

79. Riekašius R., Stumbraitė-Vilkišienė E., Apskričių viršinių administracijų panaikinimas: piliečių dalyvavimo aspektas, *Regional Formation and Development Studies*, No. 1(18), 216, p. 136-143.
80. Rondo-Brovett P., Saliterer I., Comparing Regions, Cities, and Communities: Local Government Benchmarking as an Instrument for Improving Performance and Competitiveness, *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, No. 12(3), 2007, p. 1-18.
81. Seniūnaičio žinynas, *Vidaus reikalų ministerija*, 2015. Prieiga per internetą: <https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Veikla/Veiklos%20sritis/Vietos%20savivalda/Seniunaicio_zinynas_2015.pdf> (žiūrėta 2016 09 14).
82. Skinner S., *Strengthening communities – a guide to capacity building for communities and the public sector*. Community Development Foundation, 2006, 150 p.
83. Staponienė V., Žilinskas G., Lietuvos Respublikos seniūnijų raidos aspektai, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 1(11), 2012, p. 117-128.
84. Stasiukynas A., Bendruomeninių ir nevyriausybinių ne pelno siekiančių organizacijų veiklos tradicijos ir vadybos perspektyvos Lietuvoje, *Socialinės technologijos*, Nr. 4(2), 2014, p. 370-384.
85. Strelčiūnas A., Kam neįtinka seniūnaičiai?, *Savivaldybių žinios*, Nr. 16(718), 2015, p. 19.
86. Survila A., Stasiukynas A., Bendruomenės dalyvavimo nepaprastų situacijų valdymo cikle lygių modelis, *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 4(14), 2015, p. 590-603.
87. Tracey P., Phillips N., Haugh H., Beyond Philanthropy: Community Enterprise as a Basis for Corporate Citizenship, *Journal of Business Ethics*, No. 58(4), 2005, p. 327-344.
88. Urmonienė D., Seniūnijų funkcijų harmonizavimas naujosios viešosios vadybos kontekste, 5-oji mokslinė - praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“, Kaunas: Akademija, 2012, p. 103-108.
89. Urvikis M., *Vietos savivaldos institucijų organizuojamų viešųjų paslaugų sistemos tobulinimas*, daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016, 258 lap.
90. Vaišnoraitė R., Kaimo vietovių pokyčių valdymas pagal principą „iš apačios į viršų“, *Studentų mokslinė konferencija „Jaunasis mokslininkas 2011“*, 2011, p. 147-152.
91. Valackienė A., Žalnierūnienė E., Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose: vietos bendruomenės atvejo analizė, *Tiltai*, Nr. 2, 2015, p. 21-38.
92. Valantiejus A., Sociologiniai bendruomenės sąvokos aspektai, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai*, Nr. 18, 2003, p. 461-473.
93. Vanagas R., *Naujosios viešosios vadybos diegimas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos sistemoje*, daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, 187 lap.

94. Vidrevičienė I., Žukovskis J., Lietuvos kaimo bendruomenių bei seniūnijų tikslai ir funkcijos, *4-oji mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“*, 2010, p. 67-73.
95. Zaleskienė I., Social Communication for Inclusive World, *Socialinis ugdymas*, Nr. 17(6), 2008, p. 93-97.
96. Žilinskas G., Vietos savivalda viešojo administravimo struktūroje, kn. *Viešojo administravimo efektyvumas*, Raipa A., Kaunas: Technologija, 2007, p. 198–224
97. Žiliukaitė R., Savanoriškų organizacijų veiklos efektyvumas: Lietuvos kaimiškųjų bendruomenių organizacijos, *Socialinis darbas*, Nr. 6(1), 2007, p. 15-26.
98. Žiliukaitė R., Ramonaitė A., Nevinskaitė L., Beresnevičiūtė V., Vinogradnaitė I., *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*, Vilnius: Versus aureus, 2006, 380 p.
99. Žukovskis J., Urmonienė D., Jodenytė R., Savivaldos institucijų įtaka kaimo raidai, taikant institucinės priklausomybės modelį, *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*, Nr. 1(5), 2013, p. 84-94.
100. Еремин А. Р., К вопросу о категориальных пределах местного самоуправления, *Правовая политика и правовая жизнь*, № 3, 2011, с. 90-95.
101. Фиглин Л. А., Муниципальные сообщества и развитие местного самоуправления, *Наука и общество*, № 1, 2013, с. 99-106.
102. Уздимаева Н. И., Местные сообщества и их роль в реализации права на местное самоуправление, *Современные проблемы науки и образования*, № 2(2), 2015, с. 1-11.

Strui E. Gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenės ir jų veiklos formos Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje Zarasų rajono savivaldybėje lyginamoji analizė / Magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. A. Astrauskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2017. – 79 p.

ANOTACIJA

Darbą sudaro trys pagrindinės (fundamentalios) dalys. Pirmoje dalyje analizuojama bendruomenių ir seniūnaitijų samprata ir atskleidžiamas jų vaidmuo vietos savivaldoje, nagrinėjami vietos bendruomenių tipai, veiklos formos ir principai. Pirmo skyriaus pabaigoje apžvelgiamas bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų teisinis reguliavimas Lietuvoje. Antroje dalyje konstruojama tyrimo metodologija, apibūdinama tyrimo instrumentų (interview klausimyno, anketos) struktūra, apibūdinama ir pagrindžiama kokybinio (interview) ir kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) imtis. Trečioje dalyje atliekama gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenių veiklos formų lyginamoji analizė, taikant interview ir anketinės apklausos metodus. Darbo pabaigoje konstruojamos išvados ir pateikiami pasiūlymai bendruomenių veiklai gerinti.

Pagrindiniai žodžiai: bendruomenė, seniūnaitija, gyvenamoji vieta, seniūnaitis, savivaldybė, vietos savivalda, piliečių dalyvavimas.

Strui E. Comparative analysis of residential areas (local community units) communities and their forms of activity in Zarasai town and Imbradas township in Zarasai district municipality / Master's thesis. Supervisor assoc. prof. dr. A. Astrauskas. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of Politics and Management, 2017. – 79 p.

ANOTACIJA

The paper consists of three main (fundamental) parts. The first part analyzes the concept of community and local community units and revealed their role in local government, analyzes the types, forms and principles of local communities. The first part ends with an overview of Lithuanian legal regulation of activities forms of community and local community units. The second part is constructed research methodology, described the structure of research instruments (interview questionnaire, survey questionnaire), described and justified the sample of qualitative (interview) and quantitative research (survey). The third part is carried out in comparative analysis of activities forms of residential areas communities, using an interview and survey methods. The conclusions are constructed and proposals are submitted to improve community-based activity in the end of paper.

Pagrindiniai žodžiai: community, local community unit, residential area, local community representative, municipality, local self-government, participation of citizen.

Strui E. Gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenės ir jų veiklos formos Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje Zarasų rajono savivaldybėje lyginamoji analizė / Magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. A. Astrauskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2017. – 79 p.

SANTRAUKA

Bendruomenės svarba vietos savivaldoje yra labai didelė. Nuo vietos bendruomenės veiklos aktyvumo priklauso bendruomenės gebėjimas spręsti vietos savivaldoje kylančias problemas. Gyvenamosiose vietovėse bendruomenės skiriasi savo dydžiu, teritorijos, kuriai atstovauja, plotu, aktyvumu. Pagal minėtus kriterijus galima išskirti dvi esmines gyvenamąsias vietoves – miestus ir kaimus, miestelius. Bendruomenių veiklos formų šiose gyvenamosiose vietovėse lyginamoji analizė yra aktuali, siekiant nustatyti specifinius bendruomenių veiklos formų bruožus. Tema pasirinkta, siekiant identifikuoti gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formų tobulinimo galimybes. Iki šiol nebuvo atliktas tyrimas, kuriame būtų lyginamos gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenės ir jų veiklos formos Zarasų mieste ir Imbrado miestelyje Zarasų rajono savivaldybėje. Moksliniame lygmenyje stokojama tyrimų, kuriais būtų analizuojamos, lyginamos ir vertinamos miesto ir miestelio/kaimo bendruomenių veiklos formos. Todėl tema yra nauja, o tai aktualizuoja sisteminio vertinimo, tyrimų ir lyginamosios analizės poreikį.

Šiame darbe tiriamos Zarasų rajono savivaldybės Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijos ir jų bendruomenės. Tyrimo problema formuluojama šiuo probleminiu klausimu: kuo panaši ir kuo skiriasi seniūnaitijų ir bendruomenių veiklos raiška mieste ir kaime? Tyrimo metu buvo iškeltas hipotezė: bendruomenių miesto ir kaimo vietovėse veiklos formos skiriasi. Kaimo gyvenamųjų vietovių bendruomenės yra aktyvesnės, jų veiklos formos „glaudesnės“, lyginant su miesto gyvenamosiomis vietovėmis. Darbo tikslas - atlikti Zarasų miesto ir Imbrado miestelio seniūnaitijų ir bendruomenių veiklų formų lyginamąją analizę Zarasų rajono savivaldybėje ir įvertinti bendruomenių miesto ir kaimo vietovėse veiklos formų skirtumus. Tyrimo uždaviniai: apibendrinti bendruomenių ir seniūnaitijų sąvokas bei pagrįsti jų svarbą vietos savivaldoje; išnagrinėti bendruomenių tipus, bendruomenių veiklos formas ir principus; išanalizuoti bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų įstatyminę bazę Lietuvoje; atlikti tyrimą, analizuojant bei lyginant Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas; pateikti siūlymus, kaip tobulinti Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių seniūnaitijų veiklos formas.

Darbe naudoti tyrimo metodai: mokslinės literatūros lyginamoji ir sisteminė analizė; dokumentų turinio analizė; lyginamoji analizė; interviu (kokybinis tyrimas); anketinė apklausa (kiekybinis tyrimas); interviu turinio analizė, aprašomoji statistika. Darbą sudaro trys pagrindinės (fundamentalios) dalys. Pirmoje dalyje analizuojama bendruomenių ir seniūnaitijų samprata ir atskleidžiamas jų vaidmuo vietos savivaldoje, nagrinėjami vietos bendruomenių tipai, veiklos formos ir principai. Pirmo skyriaus pabaigoje apžvelgiamas bendruomenių ir seniūnaitijų veiklos formų teisinis reguliavimas Lietuvoje. Antroje dalyje konstruojama tyrimo metodologija, apibūdinama tyrimo instrumentų (interviu klausimyno, anketos) struktūra, apibūdinama ir pagrindžiama kokybinio (interviu) ir kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) imtis. Trečioje dalyje atliekama gyvenamųjų vietovių (seniūnaitijų) bendruomenių veiklos formų lyginamoji analizė, taikant interviu ir anketinės apklausos metodus.

Tyrimo rezultatai rodo, kad hipotezė nepasitvirtino. Atlikus interviu ir anketinę apklausą bei palyginus Zarasų miesto, Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas, nenustatyta reikšmingų skirtumų, kurie rodytų, kad bendruomeninė veikla mieste ir kaime stipriai skiriasi. Egzistuoja panašaus pobūdžio bendruomeninės veiklos problemos tiek miesto, tiek kaimo bendruomenėse. Tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėse naudojamos panašios veiklos formos – dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, rečiau naudojamos apklausos, neatliekami pasitenkinimo tyrimai. Zarasų miesto ir

Imbrado miestelio bendruomenių veiklos efektyvumą riboja panašios problemos: konfliktai tarp bendruomenės narių, nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais, bendruomenės pasyvumas, didesnio savivaldybės palaikymo stoka. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenėse dažniausiai naudojamos bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos yra: lankymasis vieni pas kitus, bendrų renginių organizavimas. Gyventojų dalyvavimas Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenių veikloje yra pasyvus. Tai galima siekti su gyventojų motyvacijos stoka. Zarasų rajono savivaldybė daugiau deklaruoja, negu realiai imasi veiksmų skatindama gyventojų dalyvavimą bendruomeninėje veikloje. Tarp Zarasų rajono savivaldybės ir Zarasų miesto, Imbrado miestelio bendruomenių stokojama partnerystės. Santykiai tarp savivaldybės ir bendruomenių dažniausiai formalūs, fragmentiški.

Strui E. Comparative analysis of residential areas (local community units) communities and their forms of activity in Zarasai town and Imbradas township in Zarasai district municipality / Master's thesis. Supervisor assoc. prof. dr. A. Astrauskas. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of Politics and Management, 2017. – 79 p.

SUMMARY

The importance of the community in local government is very high. From the activity of the local community depends on the community's ability to solve problems in local government. Residential areas communities vary in size area, activity. In accordance with these criteria can distinguish two principal residential areas – cities and villages, towns. Comparative analysis of residential areas (local community units) communities and their forms of activity is relevant in order to identify specific forms of community activity characteristics. Subject chosen in order to identify the opportunities for improvement the forms of activity in local communities. Still was not carried out the research, which compared residential areas (local community units) communities and their forms of activity in Zarasai town and Imbradas township in Zarasai district municipality. There is a lack of investigations which would analyzed, compared and evaluated forms of activity in town and village communities. Therefore, there is a new theme, which actualize systematic evaluation, investigations and comparative analysis needs.

Research object is Zarasai town and Imbradas township local community units and communities in Zarasai district municipality. Research problem is formulated this problematic question: what is similar and what is different local community units activity in the town and village? The hypothesis: the forms of communities activities are different in the town and village. The communities of rural residential areas are more active, their activity forms are "closer" when compared with the town's residential areas. The aim of research - to make comparative analysis of residential areas (local community units) communities and their forms of activity in Zarasai town and Imbradas township in Zarasai district municipality and to evaluate differences between town's and rural residential areas communities. Tasks of research: to summarize the concepts of community and local community units and to base their importance in local government; to examine the types of communities, community-based forms and principles; to analyze the Lithuanian legal base of forms of activity in communities and local community units; to carry out the research, analyzing and comparing the forms of communities activity in Zarasai town and Imbradas township; to submit proposals on how to improve the forms of communities activity in Zarasai town and Imbradas township.

It was used these research methods: comparative and systematic analysis of scientific literature; content analysis of documents; comparative analysis; interview (qualitative research); survey (quantitative research); interview content analysis, descriptive statistics. The paper consists of three main (fundamental) parts. The first part analyzes the concept of community and local community units and revealed their role in local government, analyzes the types, forms and principles of local communities. The first part ends with an overview of Lithuanian legal regulation of activities forms of community and local community units. The second part is constructed research methodology, described the structure of research instruments (interview questionnaire, survey questionnaire), described and justified the sample of qualitative (interview) and quantitative research (survey). The third part is carried out in comparative analysis of activities forms of residential areas communities, using an interview and survey methods.

Results of the research show that the hypothesis is not confirmed. After the interview and survey and compared forms of activity in Zarasai town and Imbradas township, it was found no significant differences, showing that community-based activities in urban and rural areas have large differences. There are similar problems of community-based activity in both urban and rural areas. The forms of community-based activities in Zarasai town and Imbradas township are very similar – commonly used meetings, public hearings, the activities of community organizations, rarely

used the survey, not carried out satisfaction surveys. The efficiency of community-based activities in Zarasai town and Imbradas township is limited by similar problems: conflicts between members of the community, distrust community leaders, community passivity, lack of greater municipal support. The forms of cooperation with other communities in Zarasai town and Imbradas township are: a visit to each other, joint events. Citizen participation in community-based activities in Zarasai town and Imbradas township is passive. This can be achieved with the lack of citizen motivation. Zarasai district municipality more declares than actually taking action to promote public participation in community activities. There is a lack of partnership among Zarasai District Municipality and Zarasai town, Imbradas township communities. Relations between municipality and communities are generally formal, fragmentary.

PRIEDAI

Sąvokos „bendruomenė“ mokslinės interpretacijos

Metai	Šaltiniai	Sąvokos apibūdinimas	Pagrindinė idėja
2001	Baršauskienė, Leliūgienė, p. 35	Bendruomenė – tai geografinė teritorija su panašiomis politinėmis-teisinėmis sistemomis; socialinio prasmingumo tam tikrų santykių, tradicijų, normų ir elgesio sferoje forma ; struktūra bendroms problemoms spręsti bei siekti bendrų tikslų.	Geografinė teritorija. Socialinio prasmingumo forma. Struktūra bendroms problemoms spręsti.
2006	Blaug et al., p. 13	Bendruomenė yra visuma žmonių, kurie gyvena geografiniu požiūriu mikro teritorijoje , ji yra tikslinė viešųjų paslaugų teikimo rinka ir galutinis vartotojas , su kuriuo formuojami, užmezgami ir prižiūrimi socialiniai santykiai.	Visuma žmonių, kurie gyvena mikro teritorijoje, yra tikslinė viešųjų paslaugų teikimo rinka ir galutinis vartotojas.
2007b	Nefas, p. 76	Bendruomenė yra žmonių grupė, kurios narius jungia bendras interesus ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai žmonių grupei.	Žmonių grupė, kurios narius jungia bendras interesus.
2008	Block, p. 14	Bendruomenė interpretuojama, kaip visuma žmonių , tarpusavyje susijusių ne tik kaimyniniais saitais, turinčiais kažką bendro , bet ir kaip visuma žmonių, kuriuos sieja bendra patirtis .	Visuma žmonių, turinčiais kažką bendro ir su bendra patirtimi.
2008	Vanagas, p. 8	Bendruomenė – atitinkamoje savivaldybės teritorijoje nuolat gyvenantys asmenys, susieti bendrų viešųjų poreikių ir interesų .	Savivaldybės teritorijoje gyvenantys asmenys, susieti bendrų interesų.
2010	Blackshaw, p. 32	Bendruomenė yra lokalizacija (vieta), kurioje individas , kaip bendruomenės narys, susiformuoja kaip asmenybė , o kiekvieną asmenybę, nors ji ir pasižymi unikalumu, su kitais individais (bendruomenės nariais) jungia materialiai neapčiuopiamas, fizinės prigimties neturintis, todėl numanomas, jaučiamas bendrystės jausmas .	Vieta, kurioje individas susiformuoja kaip asmenybė ir kur su kitais individais jį jungia bendrystės jausmas.
2010	Vidrevičienė ir kt., p. 71	Bendruomenę būtų tikslinga apibūdinti kaip žmonių grupę, kuri dalijasi ta pačia erdve , panašiomis patirtimis ir / arba panašiais interesais, siekia bendrai suformuluotų tikslų .	Žmonių grupė, kuri dalijasi ta pačia erdve ir siekia bendrų tikslų.
2011	Aleksandravičius, Žukovskis, p. 15		
2011	Nefas ir kt., p. 145	Bendruomenė – tai funkcionuojanti socialinė tvarka . Yra tiek bendruomenės, kiek jos nariai laikosi bendrų elgesio taisyklių.	Funkcionuojanti socialinė tvarka.
2011	Leliūgienė, Sadauskas, p. 1284, 1288	Bendruomenė reiškia ryšį, apimantį bendrus įsitikinimus , tikėjimą, vertybes ir pajėgumą kovoti su bendruomenės problemomis, sujungiant žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti	Ryšys, apimantis bendrus įsitikinimus.
		Bendruomenė yra tam tikrus bendrumus turinti asmenų grupė , kuri yra linkusi jungtis, siekiant kartu spręsti aktualias jiems problemas ir teikiant abipusę pagalbą.	Tam tikrus bendrumus turinti asmenų grupė.
2011a	Astrauskas, p. 18	Ne visi socialiniai dariniai yra bendruomenės. Bendruomenės yra viena iš socialinių darinių grupių (rūšių) , kuri išskiriama klasifikuojant socialinius darinius pagal pasirinktus požymius. Bendruomenės atskirti nuo organizacijų galima pagal tokius požymius, kaip tokių socialinių darinių atsiradimo būdas ir tikslas, teisinis statusas ir įforminimas, organizuotumo ir vidaus tvarkos formalizuotumo lygis.	Viena iš socialinių darinių grupių (rūšių).
2015	Survila, Stasiukynas, p. 591	Bendruomenės yra sudarytos iš gyventojų, esančių tam tikroje vietovėje ir susietų vienas su kitu tai vietovei būdinga sąveika .	Gyventojai, esantys tam tikroje vietovėje ir susieti sąveika.

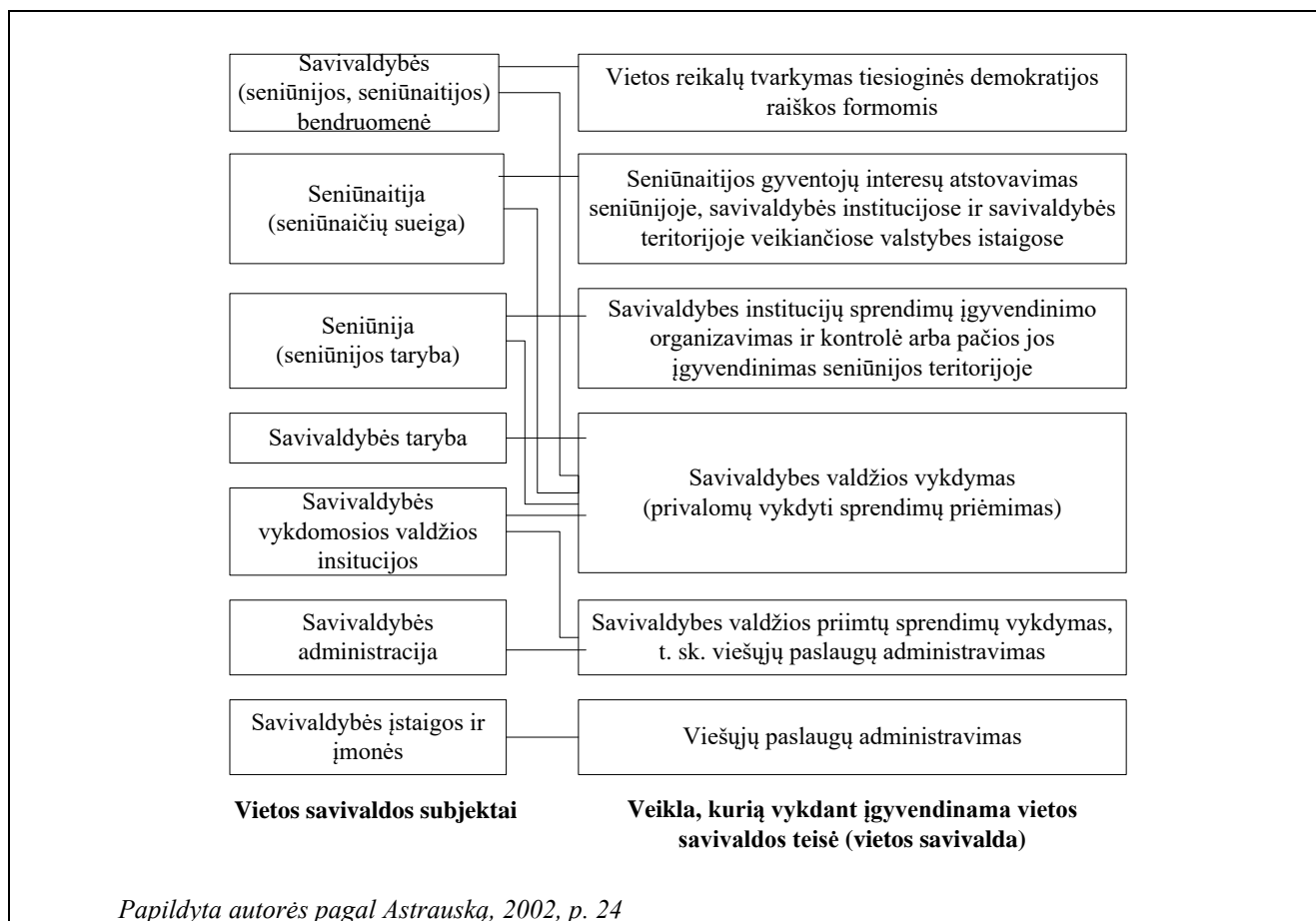
Sudaryta darbo autorės pagal 1 lentelėje nurodytus šaltinius.

Seniūnaičio veiklos, atliekamos aktyvinant vietos bendruomenę ir jai atstovaujant

1. atstovauja seniūnaitijos gyventojų interesams seniūnijoje, savivaldybės institucijose ir savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose;
2. skatina seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją (kelius, gatves, aikštes, kapines ir kitus infrastruktūros objektus), plėtoti ir organizuoti kaimo (miesto, miestelio) kultūrinį ir sportinį gyvenimą;
3. prireikus dalyvauja organizuojant gyventojų apklausas ir gyventojų susitikimus su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi arba šio įgaliotu atstovu, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų atstovais;
4. turi teisę gauti savivaldybės institucijų parengtus teisės aktų projektus ir priimtus teisės aktus, susijusius su seniūnaitijos gyventojais;
5. sueigoje seniūnaičiai sprendžia dėl projektų, kuriuos teikia seniūnaitijų teritorijose esančios bendruomeninės organizacijos, įgyvendinimo tikslingumo;
6. turi teisę dalyvauti savivaldybės tarybos komitetų ir savivaldybės tarybos posėdžiuose, kai svarstomi klausimai, susiję su seniūnaitijos gyventojais, ir pareikšti seniūnaitijos gyventojų nuomonę apie poreikius ir interesus šiais klausimais, siūlyti problemų sprendimo variantus;
7. dalyvauja savivaldybės tarybos komitetų, savivaldybės tarybos komisijų darbe; Etikos komisijoje seniūnaičiai turi sudaryti ne mažiau kaip 1/3 komisijos narių;
8. dalyvauja konkursų į seniūno pareigas komisijos darbe – konkurso komisiją sudaroma iš 7 narių, ne mažiau kaip 3 ir ne daugiau kaip 4 šios komisijos nariai turi būti tos seniūnijos gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai – seniūnaičiai;
9. gali dalyvauti svarstant klausimus dėl piniginės socialinės paramos skyrimo savivaldybės tarybos nustatyta tvarka;
10. dalyvauja seniūnaičių sueigose; sueigoje seniūnaičiai aptaria ir priima sprendimus dėl seniūnijos metinio veiklos plano projekto ir šio plano įgyvendinimo ataskaitos;
11. svarsto kitus jiems svarbius klausimus.

Cit. pagal Seniūnaičio žinyną, 2015, p. 17-18

Vietos savivalda kaip vietos savivaldos subjektų veikla

Gyvenamųjų vietovių vystymo veikėjų dalyvavimo valdant tipai ir jų charakteristikos

Tipai	Charakteristikos	Motyvai	Privalumai/Trūkumai
1. Pasyvus dalyvavimas	Tai yra atsiskaitymas žmonėms, neklausiant ir neįsiklausant į žmonių nuomonę ir pasiūlymus. Informacija, kuria dalinamasi priklauso išoriniams specialistams/ profesionalams, kurie formuoja pokyčių valdymo sprendimus.	Žmonėms sužino kas atsitiks ar jau atsitiko vietovėje.	Žmonės patys nesprendžia vietovės problemų ir nepriima sprendimų.
2. Dalyvavimas suteikiant informaciją	Žmonės dalyvauja atsakydami į klausimus, pateiktus įvairių tyrinėtojų, naudojant įvairias anketas ir panašius metodus.	Žmonės sužino kas atsitiks ar jau atsitiko vietovėje.	Žmonės neturi galimybių įtakoti procedūrų, tyrimų rezultatais nėra dalijamasi, nėra tikrinamas jų tikslumas.
3. Dalyvavimas konsultuojantis	Išoriniai specialistai/profesionalai apibrėžia problemas ir sprendimus bei gali modifikuoti, keisti juos priklausomai nuo žmonių nuomonės.	Žmonės dalyvauja kai jų yra atsiklausoma, išoriniai tyrinėtojai įsiklauso į žmonių požiūrius ir lūkesčius.	Toks konsultavimosi procesas neįtraukia žmonių į vietos plėtros sprendimų priėmimą, o profesionalai nėra įsipareigoję būtinai atsižvelgti į žmonių nuomonę.
4. Dalyvavimas iš materialinių paskatų	Žmonės dalyvauja suteikdami išteklius, pavyzdžiui darbo jėgą, patalpas už tai gaudami maisto, grynųjų pinigų ar kitų materialinių vertybių.	Gauti materialinių gėrybių.	Žmonės suteikia tik išteklius sprendimų priėmėjams, o tyrime, mokymosi procese ar sprendimų priėmime nedalyvauja. Toks dalyvavimas neturi tęstinumo ir baigiasi pasibaigus paskatinimui.
5. Funkcinis dalyvavimas	Žmonės dalyvauja suformuodami grupes, kurios spręstų projektų, kuriuos vykdo išorinės socialinės organizacijos iš anksto nuspęstus uždavinius. Žmonės paprastai nėra įtraukiami ankstyvose projekto planavimo stadijose, o tik tada, kai pagrindiniai sprendimai yra priimti. Šios žmonių grupės yra priklausomos nuo išorinių iniciatorių, bet gali tapti priklausomos ir nuo savęs.	Žmonės sužino kas nutiks jų gyvenamojoje vietovėje ir dalyvauja sprendimų priėmime, tikėdamiesi nulemti savo gyvenimo kokybę.	Šis metodas turi daugiau privalumų nei trūkumų, nes tam tikrų sričių specialistai tik reikiamu momentu klausia žmonių nuomonės, taip netrikdydami žmonių ir negaišdami laiko.
6. Sąveikaujantis dalyvavimas	Žmonės dalyvauja išteklių ir pokyčių analizavimo procesuose, kas veda prie veiksmų plano kūrimo, padeda formuoti naujoms vietinėms institucijoms ar stiprėti seniau sukurtoms. Čia siekiama įvairiapusio vystymosi ir formuojasi sistemingas struktūriškas mokymosi procesas.	Žmonės sužino kas nutiks jų gyvenamojoje vietovėje ir dalyvauja sprendimų priėmime, tikėdamiesi nulemti savo gyvenimo kokybę.	Žmonės tampa dalininkais, kuriant ir išlaikant vietos struktūras bei praktikas. Žmonės kontroliuoja vietos sprendimus.
7. Savęs mobilizacija	Tam, kad pakeistų sistemas, žmonės imasi iniciatyvų nepriklausomai nuo išorinių institucijų. Jie sukuria kontaktus su išorinėmis institucijomis, kad gautų išteklių ir reikalingos techninės pagalbos, bet tuo pat metu patys kontroliuoja kaip tie ištekliai yra išnaudojami.	Žmonės dalyvauja sprendimų priėmimo procese patys tikėdamiesi iš to gauti naudos (materialinės ir nematerialinės).	Tokia pačių inicijuota mobilizacija ir kolektyviniai veiksmai gali arba negali mesti iššūkių turto ir galios neteisinga.

Cit. pagal Atkočiūnienę, 2004; Vaišnoraitę, 2011; Pakeltienę, 2015, p. 21

Modernios vietos gyventojų dalyvavimo, bendruomenės ir atstovaujamosios valdžios sąveikos gerinimo formos

1. *Gyventojų forumai* – jie gali veikti narystės principu arba būti „atviri“. Nustatytais atvejais forumai gali pateikti rekomendacijas savivaldybių tarybų komitetams arba net dalyvauti priimant sprendimus. Pagal pobūdį forumai gali būti skirstomi į: besinaudojančių viešosiomis paslaugomis, kuriuose aptariamos problemos, susijusios su tam tikros paslaugos teikimu ar tobulinimu; probleminius, kuriuose svarsto bendruomenei aktualūs tam tikros srities klausimai; panašių interesų; mažų bendruomenių, kurių nariai yra dažniausiai tam tikros geografiškai apibrėžtos apylinkės (analogiškai Lietuvoje – seniūnijos) gyventojai. Jie sprendžia paslaugų teikimo tam tikros apylinkės gyventojams klausimus.
2. *Pasitenkinimo tyrimai*. Gali būti vienkartiniai arba reguliarūs, tiriantys tam tikrų viešųjų paslaugų teikimą. Tyrimai atliekami įvairiais būdais – paštu, lankantis pas gyventojus namuose ir kt. Jie gali apimti visus savivaldybės gyventojus arba tam tikrą ar tam tikros paslaugos vartotojų grupę.
3. *Besinaudojančių paslaugomis kontrolė* – kai gyventojai tiesiogiai kontroliuoja viešosios paslaugos teikimo organizavimą bei su tuo susijusius materialinius išteklius. Šia veikla paprastai užsiima gyventojų išrinktas komitetas.
4. *Gyventojų žiuri* – grupės, kurias vietos bendruomenės išsirenka, kad būtų sąžiningai atstovaujami bendruomenių interesai. Jos sukviečiamos aptarti tam tikrų savivaldybės institucijos iškeltų problemų. Gyventojų žiuri vertinimui pateikiami sprendimų projektai.
5. *Prisiekusieji gyventojų patarėjai* – besivystanti struktūra, sudaryta iš statistiškai atrinktų gyventojų, kurių nuomonės yra klausama keletą kartų per metus. Klausimų tematika gali būti gana įvairi – tiek konkrečios paslaugos teikimo problemos, tiek bendra savivaldybės strategija.
6. *Kooptacija (darbas savivaldybės tarybos komitete)*. Kooptuojami dažniausiai jau turintys atstovavimo bendruomenei patirtį gyventojai, kurie gali turėti tik patariamąjį balsą, arba dalyvauti priimant sprendimus.
7. *Interaktyvus tinklalapis*. Jis gali būti internete arba savivaldybės intranete. Tai įgalina gyventojus siųsti informaciją internetu dėl problemų, sprendžiamų vietos savivaldos institucijų, jas vertinti, siūlyti sprendimo būdus bei gauti atsakymą, t. y. užmegzti dialogą. Ši dalyvavimo forma įgauna vis didesnę mastą, jai skiriamas didelis dėmesys kaip sudėtinei e. valdžios strategijos įgyvendinimo daliai.
8. *Populiarusis pasiūlymas* – teisė siūlyti sprendimą, pateikiamą tik bendrais bruožais ar net paruošus preliminarų sprendimo projektą.
9. *Vietos gyventojų nuomonių apklausa* – grindžiamos atsitiktinumo principu, kai apklausiami skirtingų socialinių grupių bendruomenės atstovai. Tai klasikinis būdas sužinoti gyventojų reakciją į konkrečią problemą.

Cit. pagal Gutauską ir kt., 2005, p. 52–54.

Bendruomenės atstovo ir seniūnaičio skirtumai

Bendruomenės atstovas	Seniūnaitis
Neprivaloma rinkti.	Privaloma rinkti.
Renka gyvenamosios vietovės ar kelių gyvenamųjų vietovių bendruomenės gyventojai.	Renka seniūnaitijų, sudaromų iš seniūnijos prižiūrimos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių, gyventojai.
Kandidatūras gali pasiūlyti kiekvienas susirinkime ar apklausoje dalyvaujantis pilnametis gyvenamosios vietovės gyventojas, seniūnas ir visuomeninės organizacijos.	Kandidatūras gali siūlyti gyventojai, nevyriausybines organizacijas, asociacijas, įstaigų ir organizacijų kolektyvai, veikiantys seniūnaitijoje.
Kiekvienas pilnametis gyvenamosios vietovės gyventojas turi teisę pats iškelti savo kandidatūrą.	Numatyta galimybė pačiam išsikelti savo kandidatūrą.
Rinkimų būdas – susirinkimas, jei dėl gyventojų neaktyvumo rinkimai neįvyksta, tada organizuojama apklausa.	Rinkimų būdai: susirinkimas – seniūnaitijose iki 500 gyventojų, apklausa – seniūnaitijose per 500 gyventojų .
Bendruomenės atstovai gali išrinkti visuomeninę seniūnijos tarybą ir jos pirmininką.	Seniūnaičiai seniūnijos prižiūrimos teritorijos gyvenamųjų vietovių bendruomenėms rūpimus klausimus svarsto ir sprendimus priima seniūnaičių sueigoje.

Cit. pagal Patapą, Maculevič, 2011, p. 405.

Seniūnijos tarybos ir seniūnaičių sueigos skirtumai

Seniūnijos taryba	Seniūnaičių sueiga
Seniūnijos taryba gali būti sudaroma.	Seniūnaičių sueiga privalo būti organizuojama.
Atstovai į seniūnijos tarybą renkami atstovų susirinkime.	Seniūnaičių sueigoje dalyvauja visi seniūnaičiai.
Į posėdžius renkasi reguliariai, ne rečiau negu kartą per mėnesį.	Į posėdžius renkasi pagal poreikius.
Bendruomenės atstovai į seniūnijos tarybą renkami 4 metams.	Seniūnaičiai dalyvauja sueigoje iki kadencijos pabaigos, t. y. 2 metus.
Klausimams nagrinėti seniūnijos taryba gali sudaryti komitetus arba darbo grupes, pakviesti į jas ir kitus seniūnijos gyventojus, suinteresuotus asmenis.	Nenumatyta galimybė sudaryti komitetų arba darbo grupių. Klausimas nagrinėjamas pasisakius kiekvienam norinčiam sueigos dalyviui.
Jei seniūnijos tarybos narys praleido be pateisinamos priežasties daugiau kaip 3 posėdžius, jo veikla gali būti sustabdyta seniūnijos tarybos sprendimu.	Nenumatyta galimybė sustabdyti seniūnaičio veiklos sueigoje arba jo pašalinti iš pareigų

Cit. pagal Patapą, Maculevič, 2011, p. 406.

Interviu klausimynas

Gerbiamas Eksperte,

Šiuo metu atliekamas tyrimas, kuriuo siekiama iširti Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas. Mums labai svarbu sužinoti Jūsų nuomonę įvairiais Jūsų bendruomenės veiklos formų organizavimo aspektais. Tai aktualu ir Jums, nes, remiantis tyrimu, bus siūlomi sprendimai, kaip būtų galima pagerinti Jūsų bendruomenės veiklą. Išsakykite savo nuomonę.

1. Kokios yra esminės Jūsų bendruomenės veiklos formos? Kiek jos geba tenkinti bendruomenės poreikius?
2. Kokios yra dominuojančios Jūsų bendruomenės veiklos problemos? Kaip jas bandote spręsti?
3. Kaip Jūsų bendruomenė bendradarbiauja su kitomis bendruomenėmis? Kiek šiuo bendradarbiavimu Jūsų bendruomenė yra patenkinta?
4. Kokie motyvai, Jūsų nuomone, motyvuoja gyventojus dalyvauti bendruomeninėje veikloje? Kas Jūsų bendruomenėje daroma, kad gyventojus geriau motyvuoti?
5. Kiek aktyvus gyventojų dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose ir vietos valdyme? Ką būtų galima padaryti aktyvinant gyventojų dalyvavimą?
6. Kaip Jūsų bendruomenė bendradarbiauja su savivaldybe, seniūnais ir seniūnaičiais? Kiek bendruomenė patenkinta šiuo bendradarbiavimu?
7. Kokios Jūsų bendruomenėje taikomos bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos? Kiek jos geba tenkinti bendruomenės poreikius?
8. Kiek svarbi yra seniūnaičio veikla Jūsų bendruomenėje skatinant bendruomeniškumą? Kaip vertintumėte seniūnaičio darbą aktyvinant Jūsų bendruomenę? Kokias išskirtumėte seniūnaičių veiklos problemas?
9. Kaip vertintumėte savivaldybės darbą aktyvinant Jūsų bendruomenę? Ko savivaldybė šame procese galėtų imtis papildomai?
10. Ką, Jūsų nuomone, reikėtų daryti, kad būtų galima pagerinti Jūsų bendruomenės veiklą? Kiek šie pasiūlymai yra realiai įgyvendinami?

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS!

Anketa

Gerbiamas Respondente,

Šiuo metu atliekamas tyrimas, kuriuo siekiama ištirti Zarasų miesto bei Imbrado miestelio gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklos formas. Mums labai svarbu sužinoti Jūsų nuomonę įvairiais Jūsų bendruomenės veiklos formų organizavimo aspektais. Tai aktualu ir Jums, nes, remiantis tyrimu, bus siūlomi sprendimai, kaip būtų galima pagerinti Jūsų bendruomenės veiklą. Anketa pildykite pasirinkdami vieną iš atsakymo variantų arba vertinimo balų. Pažymėti galite įvairiai: kryželiu, apskritimu ir pan.

1. Įvertinkite Jūsų bendruomenės veiklą 5 balų skalėje, kai 1 balas - labai neigiamai vertinate veiklą...5 balai - labai teigiamai vertinate veiklą:

Bendruomenės veikla	Labai neigiamai vertinu			Labai teigiamai vertinu	
	←			→	
	1	2	3	4	5
Rūpinimasis jaunimo laisvalaikio užimtumu	☐	☐	☐	☐	☐
Rūpinimasis informacijos sklaida	☐	☐	☐	☐	☐
Projektų rengimas	☐	☐	☐	☐	☐
Aplinkos tvarkymo talkų rengimas	☐	☐	☐	☐	☐
Sporto renginių organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Kultūrinių renginių organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Gyventojų susitikimų su valdžios atstovais ir politikais organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Gyventojų mokymų organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Lėšų bendruomenės veiklai paieška	☐	☐	☐	☐	☐
Atstovavimas bendruomenei, ryšių palaikymas su gyventojais	☐	☐	☐	☐	☐

2. Įvertinkite Jūsų bendruomenės veiklos problemas 5 balų skalėje, kai 1 balas - problema visai nebūdinga...5 balai - problema labai būdinga Jūsų bendruomenei:

Bendruomenės veiklos problemos	Visai nebūdinga			Labai būdinga	
	←			→	
	1	2	3	4	5
Konfliktai tarp bendruomenės narių	☐	☐	☐	☐	☐
Prasti santykiai su seniūnaičiu	☐	☐	☐	☐	☐
Nepasitikėjimas lyderiais – bendruomenių iniciatoriais	☐	☐	☐	☐	☐
Bendruomenės lyderių stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Bendruomenės lyderių žinių stoka apie bendruomenės veiklos organizavimą	☐	☐	☐	☐	☐
Bendruomenės narių pasyvumas	☐	☐	☐	☐	☐
Seniūnaičių pasyvumas	☐	☐	☐	☐	☐
Žinių ir įgūdžių bendruomenėje stygius	☐	☐	☐	☐	☐
Didesnio savivaldybės palaikymo stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Įrangos veiklai trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐
Tinkamų patalpų stygius	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymų stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų konsultacijų bendruomenės veiklos aspektais stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Informavimo apie bendruomenės veiklą trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐
Akivaizdaus bendruomenių veiklos rezultatyvumo stoka	☐	☐	☐	☐	☐

3. Įvertinkite Jūsų bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formas 5 balų skalėje, kai 1 balas - bendradarbiavimo forma visai nebūdinga...5 balai - bendradarbiavimo forma labai būdinga Jūsų bendruomenei:

Bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formos	Visai nebūdinga			Labai būdinga	
	←			→	
	1	2	3	4	5
Dalijimasis patirtimi	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas bendruose mokymuose	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrų projektų kūrimas	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrų renginių organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Lankymasis vieni pas kitus	☐	☐	☐	☐	☐

4. Įvertinkite motyvus, dėl kurių gyventojai dalyvauja bendruomeninėje veikloje (galite pasirinkti kelis atsakymo variantus):

- Poreikis bendrauti, neužsidaryti namuose
- Tikisi su kaimynų pagalba, bendrai efektyviau spręsti ūkinius, organizacinius gyvenamosios aplinkos rūpesčius
- Nori pasidalinti žiniomis, patirtimi su bendruomenės nariais, prisidėti prie bendros gerovės
- Poreikis dalyvauti saviveiklos kolektyvuose, kultūrinėje veikloje, savirealizacija
- Noras jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių
- Galimybė asmeninėmis pastangomis prisidėti prie bendruomenės klausimų sprendimo
- Saugumo jausmas, geresnės galimybės pažinti kaimynus
- Nes taip elgiasi kaimynai, nenori iškristi iš bendro konteksto

5. Įvertinkite Jūsų bendruomenės dalyvavimą bendruomeninėse organizacijose 5 balų skalėje, kai 1 balas - dalyvavimas labai pasyvus...5 balai - labai aktyvus:

Kriterijus	Labai pasyvus			Labai aktyvus	
	←			→	
	1	2	3	4	5
Dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose	☐	☐	☐	☐	☐

6. Įvertinkite Jūsų bendruomenės dalyvavimą vietos valdyme, pasirinkdami, Jūsų nuomone, tą stadiją, kuri geriausiai atitinka Jūsų situaciją bendruomenėje:

- Piliečių kontrolė - viešosios politikos formavimo ir tvirtinimo institucijose piliečiams turint absoliučią daugumą balsų priimant sprendimus
- Galios delegavimas - piliečiai turi lemiamą balsų skaičių priimant sprendimus lyginant su oficialios valdžios atstovais
- Partnerystė - valdžios galios yra derybiškai padalintos tarp piliečių ir oficialiosios valdžios atstovų, kurie bendradarbiauja planavimo ir sprendimų priėmimo srityse
- Nuteikimas savo naudai - įtraukiami keli „patogesni“ piliečiai į įvairias patariamąsias tarybas, komisijas ir pan., suteikiant balso galią, tačiau paliekant galutinio sprendimo teisę valdžios atstovams
- Konsultavimas - siekiama sužinoti bendruomenės nuomonę. Dažniausi šios pakopos įrankiai: nuomonių apklausa, susitikimai su bendruomenėmis, viešieji klausymai
- Informavimas - piliečių informavimas apie jų teises, pareigas, pasirinkimo galimybes be grįžtamojo ryšio iš piliečių
- Terapija - siekiama adaptuoti piliečius prie esamos situacijos, „gydant“ jų nesugebėjimą prisitaikyti
- Manipuliavimas bendruomene - piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaiškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti

7. Įvertinkite Jūsų bendruomenės bendradarbiavimą su kitais subjektais 5 balų skalėje, kai 1 balas - bendradarbiavimas labai prastas...5 balai - bendradarbiavimas labai geras:

Bendradarbiavimas su kitais subjektais	Labai prastas					Labai geras				
	←					→				
	1	2	3	4	5					
Seniūnai	☐	☐	☐	☐	☐					
Seniūnaičiai	☐	☐	☐	☐	☐					
Savivaldybė	☐	☐	☐	☐	☐					
Verslininkai	☐	☐	☐	☐	☐					
Nevyriausybinių organizacijos	☐	☐	☐	☐	☐					
Žemės ūkio konsultavimo tarnyba	☐	☐	☐	☐	☐					
Policija	☐	☐	☐	☐	☐					
Mokykla	☐	☐	☐	☐	☐					
Kitos bendruomenės	☐	☐	☐	☐	☐					

8. Įvertinkite Jūsų bendruomenėje pasitaikančias bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas pagal jų taikymo dažnumą 5 balų skalėje, kai 1 balas - visai nenaudojama...5 balai - labai dažnai naudojama:

Bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos	Visai nenaudojama					Labai dažnai naudojama				
	←					→				
	1	2	3	4	5					
Susirinkimai	☐	☐	☐	☐	☐					
Vieši svarstymai	☐	☐	☐	☐	☐					
Apklausa	☐	☐	☐	☐	☐					
Pasitenkinimo tyrimai	☐	☐	☐	☐	☐					
Veikla per seniūnaitį	☐	☐	☐	☐	☐					
Veikla per bendruomenines organizacijas	☐	☐	☐	☐	☐					

9. Įvertinkite seniūnaičio įtaką skatinant bendruomeniškumą 5 balų skalėje, kai 1 balas - nėra jokios įtakos...5 balai - labai didelė įtaka:

Kriterijus	Nėra jokios įtakos					Labai didelė įtaka				
	←					→				
	1	2	3	4	5					
Seniūnaičio įtaka skatinant bendruomeniškumą	☐	☐	☐	☐	☐					

10. Įvertinkite seniūnaičio veiklos kokybę Jūsų bendruomenėje 5 balų skalėje, kai 1 balas - labai prasta kokybė...5 balai - labai gera kokybė:

Kriterijai	Labai prasta kokybė					Labai gera kokybė				
	←					→				
	1	2	3	4	5					
Veikla, nukreipta bendruomenės aktyvinimui	☐	☐	☐	☐	☐					
Veikla, nukreipta gyventojų atstovavimui vietos valdžios institucijose	☐	☐	☐	☐	☐					

11. Įvertinkite seniūnaičio veiklą aktyvinant Jūsų bendruomenę 5 balų skalėje, kai 1 balas - labai prastai vertinu...5 balai - labai gera vertinu:

Kriterijai	Labai prasta vertinu		Labai gera vertinu		
	←		→		
	1	2	3	4	5
Skatinimas seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją	☐	☐	☐	☐	☐
Skatinimas seniūnaitijos gyventojus plėtoti ir organizuoti gyvenamosios vietovės kultūrinį ir sportinį gyvenimą	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas organizuojant gyventojų apklausas	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas gyventojų susitikimuose su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų atstovais	☐	☐	☐	☐	☐
Darbas seniūnaičių sueigoje	☐	☐	☐	☐	☐

12. Jūs esate (pasirinkite geriausią Jūsų statusą atitinkanti atsakymo variantą):

- Bendruomenės lyderis
- Bendruomeninės organizacijos narys
- Seniūnaitis
- Savivaldybės tarybos narys/savivaldybės darbuotojas
- Eilinis bendruomenės narys

13. Jūs gyvenate:

- Zarasų mieste
- Imbrado miestelyje

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS!

Interviu klausimų ir atsakymų suvestinė

Kriterijai	Zarasų rajono savivaldybės darbuotojas	Zarasų miesto seniūnas	Imbrado miestelio seniūnaitis	Zarasų miesto bendruomenės lyderis	Imbrado miestelio bendruomenės lyderis
	Ekspertas1	Ekspertas2	Ekspertas3	Ekspertas4	Ekspertas5
1.Kokios yra esminės Jūsų bendruomenės veiklos formos? Kiek jos geba tenkinti bendruomenės poreikius?	Tiek Zarasų mieste, tiek Imbrado miestelyje yra naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas. Apklauskos vykdomos rečiau. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami. Susirinkimų, viešų svarstymų metu stengiamasi atsižvelgti į bendruomenės reikalavimus, palaikomas grįžtamasis ryšys, todėl tokiu būdu geriau tenkinami bendruomenės narių poreikiai.	Zarasų mieste vykdoma įvairius susirinkimus ir viešus svarstymus, kurių metu gyventojai gali išsakyti savo nuomonę, teikti pasiūlymus. Tokiu būdu jie gali daryti įtaką bendruomenės gyvenimo sutvarkymui ir pagerinimui. Manau, reikėtų dažniau atlikti apklauskas, tačiau jos nemažai kainuoja tiek laiko, tiek finansinių sąnaudų požiūriu.	Imbrado miestelyje tarpusavyje derinamos ganėtinai įvairios bendruomenės veiklos formos. Esminės formos yra susirinkimai ir svarstymai viešoje erdveje. Taip pat dažnai naudojama veikla per seniūnaitį, kuris palaiko ryšius su seniūnija ir savivaldybe, gali išsakyti bendruomenės reikalavimus ir norus. Seniūnaitis veikia kaip savotiškas tarpininkas tarp savivaldybės ir Imbrado miestelio.	Bendruomenė dalyvauja viešuose svarstymuose, susirinkimuose, kur gali išsakyti savo nuogąstavimus ir pageidavimus. Stokojama pasitenkinimo tyrimų, nes, nesant tokio pobūdžio tyrimams, sunku diagnozuoti, kiek bendruomenės nariai yra patenkinti savo poreikių tenkinimu. Apklauskos kartais atliekamos formaliai, trūksta gilesnių tyrimų, orientuotų į realius bendruomenės problemų sprendimus. Gyventojai aktyviai veikia per bendruomenines organizacijas	Dažniausiai apsiribojama viešaisiais svarstymais ir susirinkimais. Veikla vykdoma ir per bendruomenines organizacijas. Visgi kai kurie gyventojai ir stokoja motyvacijos dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje. Palaikomi aktyvūs santykiai su seniūnaitiu, kuris palaiko ryšį su savivaldos institucijomis.

<p>2.Kokios yra dominuojančios Jūsų bendruomenės veiklos problemos? Kaip jas bandote spręsti?</p>	<p>Sakyčiau, kad egzistuoja tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėms bendros problemos. Kaip būna gyvenime, pasitaiko konfliktų tarp bendruomenės narių. Tai žmogiškasis veiksnys. Kai kada egzistuoja nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais. Visgi didžiausia problema laikyčiau bendruomenės narių pasyvumą. Bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios.</p>	<p>Dažniausiai kyla finansinio pobūdžio problemų, kurios yra itin opios bendruomeninėms organizacijoms. Kalba eina apie įrangos veiklai atlikti trūkumą, patalpų stygių. Trūksta elementaraus palaikymo iš savivaldybės, ne tik finansinio, bet ir moralinio palaikymo. Dažnai jaučiasi santykių tarp bendruomenės ir savivaldybės formalumas, nėra savivaldybės noro realiai padėti spręsti bendruomenines problemas. Savivaldybė išklauso gyventojų nusiskundimus, tačiau jų realiai nesprenžia.</p>	<p>Labai trūksta informacinio palaikymo. Šiuo atveju labai praverstų specialistų konsultacijos bendruomenės veiklos aspektais, detalesnis informavimas apie bendruomenės veiklą. Kai kada egzistuoja trintis tarp bendruomenės narių, kurie perauga ir į rimtesnius konfliktus. Konfliktų kyla ir tarp bendruomenės lyderių, kurie ne visada nori nusileisti kitų nuomonei (kad ir kompetentingai...).</p>	<p>Mano galva, didžiausia problema yra gyventojų aktyvumo stoka. Gyventojai nėra motyvuoti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, aktyviai įsitraukti į viešus svarstymus. Iš dalies tai savivaldybės, bendruomenės lyderių nesugebėjimo motyvuoti gyventojus trūkumas. Gyventojai nemano, kad kažką realiai galėtų pakeisti, todėl ir pasižymi aktyvumo stoka. Be to, tarp gyventojų egzistuoja paprasto nesusikalbėjimo problemų.</p>	<p>Imbrado miestelio gyventojai galėtų būti aktyvesni. Be to, santykiai tarp gyventojų ir seniūnaičio kartais stokoja pasitikėjimo vieni kitais. Tarp bendruomenės, seniūnaičio, savivaldybės reikėtų didesnio bendradarbiavimo. Būtent bendradarbiavimo stoka ir lemia gyventojų mažą gebėjimą paveikti bendruomenės problemų sprendimą. Savivaldybė turėtų į mus žiūrėti kaip į lygiaverčius partnerius, tačiau taip nėra. Viskas per daug formalu, oficialu... Reikėtų ir aktyvesnės seniūnaičio veiklos.</p>
<p>3.Kaip Jūsų bendruomenė bendradarbiauja su kitomis bendruomenėmis? Kiek šiuo bendradarbiavimu Jūsų bendruomenė yra patenkinta?</p>	<p>Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius. Visas bendradarbiavimo procesas vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Savivaldybė nesiekia šiam procesui daryti jokio poveikio, tai pačių bendruomenių reikalas.</p>	<p>Zarasų miesto bendruomenė aktyviai komunikuoja su Zarasų rajono bendruomenėmis. Egzistuoja įvairios bendradarbiavimo formos: rengiamos bendros talkos aplinkos tvarkymui atlikti, rengiami kultūriniai renginiai, organizuojami bendri Zarasų rajono gyventojų susitikimai su valdžios atstovais ir politikais.</p>	<p>Vyksta aktyvus bendradarbiavimas su Zarasų miesto gyventojais. Rengiame kartu sporto, kultūrinius renginius, keičiamės žiniomis ir patirtimi, vyksta aktyvi informacijos sklaida bendruomenėse. Esame labai patenkinti esama situacija, nes tai padeda mums mokytis vieni iš kitų, leidžia mums augti, tobulėti.</p>	<p>Dažnai susitinka Zarasų rajono bendruomenių lyderiai, kurie diskutuoja bendruomenių gyvenimo gerinimo klausimais. Bendradarbiaujame su Zarasų rajono bendruomenėmis, siekdami užtikrinti jaunimui laisvalaikio užimtumą, kartais rengiame bendrus projektus.</p>	<p>Imbrado miestelio bendruomenė generuoja bendras pastangas su kitomis Zarasų rajono bendruomenėmis, kai ieško lėšų bendruomenių veiklai finansuoti. Bendras kelių bendruomenių pastangų generavimas ir veiksmų apjungimas leidžia lengviau pritraukti finansines lėšas, todėl iš to naudos gauna iš karto kelios bendruomenės.</p>

<p>4.Kokie motyvai, Jūsų nuomone, motyvuoja gyventojus dalyvauti bendruomeninėje veikloje? Kas Jūsų bendruomenėje daroma, kad gyventojus geriau motyvuoti?</p>	<p>Gyventojai nelabai patenkinti bendruomeninių organizacijų veikla, nes pastebi jų trūkumus. Bendruomeninės organizacijos turi vykdyti organizacijų plėtrą, įtraukiant jaunus, naujus ir iniciatyvius žmones. Paskutiniu metu pastebimos bendruomeninės organizacijos, kurios veikia tik epizodiškai, neaišku, ką atstovauja, neturi ryšio su vietos gyventojais. Tokių organizacijų pirmininkai savo veiklą vykdo tik kai jiems patogiu. Tokios organizacijos diskredituoja visą bendruomeninį judėjimą. Dėl to pačios bendruomeninės organizacijos kaltos, nes demotyvuoja gyventojus. Norint kažką pakeisti, reikia keistis pačioms bendruomeninėms organizacijoms. Bendruomeninių organizacijų pirmininkai turi mokėti įsiklausyti į organizacijos narių pageidavimus.</p>	<p>Bendruomeninė organizacija yra visos bendruomenės nuomonės išreiškėja ir atstovė. Gyventojai turi norėti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje. Todėl jie turi gerai žinoti, ką bendruomenėje atlieka bendruomeninė organizacija. Informacija ir ryšys tarp bendruomeninės organizacijos ir vietos bendruomenės gyventojų turi būti abipusis. Atvirų durų dienos bendruomenės centre, savanoriškų darbų pristatymai visuomenei padeda gyventojus motyvuoti įsitraukti į bendruomeninių organizacijų veiklą.</p>	<p>Manau, lemia du pagrindiniai motyvai. Tai iniciatyvių žmonių noras pasidalinti žiniomis, patirtimi su bendruomenės nariais, prisidėti prie bendros gerovės. Antras motyvas yra individualus poreikis dalyvauti saviveiklos kolektyvuose, kultūrinėje veikloje. Didelį darbą motyvuodami gyventojus atlieka bendruomenės lyderiai, kurie motyvuoja žmones burtis į bendruomenines organizacijas, kad galėtų tinkamai atstovauti bendruomenės interesus.</p>	<p>Bendruomenės nariai tiesiog elementariai jaučia poreikį bendrauti, todėl ir jungiasi į bendruomenines organizacijas. Kita vertus motyvacinis poveikis būtų didesnis, jeigu savivaldybės aktyviau prisidėtų steigdamas bendruomenės centrų rėmimo fondus. Bendruomenių centrai galėtų pateikti metų veiklos programą, organizacinės - administracinės veiklos sąmatą ir pagal tai būtų skiriamas finansavimas tokios organizacijos išlaikymui.</p>	<p>Bendruomenės lyderiai atlieka svarbų žmonių subūrimo vaidmenį, nes gyventojai jaučia poreikį jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių. Lyderiai savo patirtimi, žiniomis, elgsena motyvuoja gyventojus dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, leisdami suprasti, kad pokyčiai bendruomenėje galimi tik tuomet, kai nori keistis patys bendruomenės nariai. Niekas nepasikeis ir niekas neatneš pokyčių iš šalies, jeigu šiuose pokyčiuose nedalyvaus, jų neinicijuos susivokusi vietos bendruomenė. Todėl Imbrado miestelyje esminį motyvacinį vaidmenį atlieka bendruomenės lyderiai, kurie buria aplink save bendraminčius, generuoja bendras visuomenines pastangas ir aktyvina žmonių veiksmus dalyvauti bendruomeninėse akcijose ir veiklose. Šie lyderiai veikia kaip savotiški Imbrado miestelio bendruomenės pastangų sužadintojai.</p>
--	---	---	---	--	---

<p>5.Kiek aktyvus gyventojų dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose ir vietos valdyme? Ką būtų galima padaryti aktyvinant gyventojų dalyvavimą?</p>	<p>Bendruomenės dalyvavimas valstybės ir savivaldybių institucijoms priimančioms sprendimus ugdo piliečių atsakomybę, spartina pilietinės visuomenės formavimąsi, o tai užtikrina demokratijos plėtrą. Iš principo Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis.</p>	<p>Svarbus aktyvaus gyventojų dalyvavimo užtikrinimo veiksnys – abipusė konstruktyvi komunikacija tarp gyventojų ir vietos politikų ar savivaldybės administracijos, grįžtamasis ryšys iš vietos valdžios ir nuolatinis, tikras, o ne „rinkimasis“ rūpinimasis gyventojų problemomis ir tų problemų sprendimas. Zarasų miesto gyventojų dalyvavimą vertinčiau kaip vidutiniškai aktyvų.</p>	<p>Gyventojai bendruomeninėse organizacijose ir vietos valdyme dalyvauja ne itin noriai. Pati bendruomenė yra pakankamai pasyvi. Gyventojams tenka dažnai aiškinti, kad jie turi realių svertų ir galimybių paveikti vietos valdymą, tačiau ne visuomet gyventojai tuo patiki. Žmonės nemano, kad gali kažką realiai pakeisti, todėl stokoja aktyvumo. Reikėtų aktyvesnės bendruomenės lyderių veiklos, kad paskui save galėtų „patraukti“ gyventojus ir taip stimuliuoti jų aktyvumą.</p>	<p>Laisvose ir demokratinėse valstybėse bendruomeniniai santykiai formuojami valdžios pasidalijimo valstybės, ekonominės veiklos plėtra verslo bei organizuotomis piliečių grupėmis bendruomeninių organizacijų sektoriuose, principais. Mūsų bendruomenei dar trūksta didesnio aktyvumo. Taip iš dalies yra dėl to, kad vietos valdžia ignoruoja bendruomenės veiksmus. Iš esmės vyksta manipuliavimas bendruomene - piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti. Tuo viskas ir pasibaigia.</p>	<p>Gyventojų atstovams – seniūnaičiams – dažnai trūksta pagrindinių žinių, kad jie galėtų tinkamai atstovauti savo bendruomenei. O ir pati bendruomenė yra ganėtinai pasyvi. Nei bendruomenės lyderiai, nei seniūnaičiai dažnai nedaro nieko, kad galėtų didinti bendruomenės aktyvumą. Iš tikrųjų tai atlikti sunku, nes sudėtinga pakeisti „įsišaknijusią“ visuomenės nuomonę. Tam reikia laiko.</p>
<p>6.Kaip Jūsų bendruomenė bendradarbiauja su savivaldybe, seniūnais ir seniūnaičiais? Kiek bendruomenė patenkinta šiuo bendradarbiavimu?</p>	<p>Zarasų miesto savivaldybė ir Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės žiūri kaip į partnerius, su kuriais siekia palaikyti konstruktyvius santykius. Tokius pačius santykius palaiko su seniūnais ir seniūnaičiais, siekia juos įtraukti į vietos valdžios sprendimų priėmimo procesus.</p>	<p>Kartais Zarasų rajono savivaldybės meras rengia susitikimus su vietos bendruomene. Tokie susitikimai su vietos bendruomene padeda suprasti realias seniūnijų gyventojų problemas ir planuoti būsimus darbus.</p>	<p>Nemanau, kad savivaldybė mūsų savivaldybę laiko sau lygiaverčiu partneriu. Stokojama nuosekliai bendradarbiavimo ir įsiklausymo į gyventojų problemas.</p>	<p>Kartais Zarasų rajono savivaldybė, siekdama sužinoti bendruomenės nuomonę, naudoja nuomonių apklausas, susitikimus su bendruomene. Žinoma, tai gerai, tačiau reikėtų dažnesnio tarpusavio kontaktavimo, o ne fragmentiškų santykių apraiškų.</p>	<p>Santykiai tarp savivaldybės ir mūsų bendruomenės galėtų būti vaisingesni, nes stokojama geresnio tarpusavio supratimo ir grįžtamojo ryšio. Demokratinėse visuomenėse į bendruomenės narius, seniūnaičius turėtų žiūrėti kaip į partnerius, tačiau praktikoje taip, deja, nėra.</p>

<p>7. Kokios Jūsų bendruomenėje taikomos bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formos? Kiek jos geba tenkinti bendruomenės poreikius?</p>	<p>Jau minėjau, kad tiek Zarasų mieste, tiek Imbrado miestelyje yra naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas. Apklausos vykdomos rečiau. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami.</p>	<p>Bendruomenių stiprinimas yra būtina sąlyga, kad būtų aktyvūs piliečiai. Zarasų mieste yra keletas bendruomeninių organizacijų, tačiau jos neturi net normalių patalpų. Stokojama savivaldybės paramos. Kompiuterių, interneto svetainių, interneto ryšio šios organizacijos beveik neturi. Tad sunku įsivaizduoti, kaip jos gali bendradarbiauti su valdžia.</p>	<p>Esminės formos yra susirinkimai ir svarstymai viešoje erdvėje. Taip pat dažnai naudojama veikla per seniūnaitį. Pagrindinės seniūnaičio pareigos ir užduotys – atstovauti mūsų bendruomenės gyventojų interesams vietos savivaldos institucijose, skatinti seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją, plėtoti ir organizuoti bendruomenės kultūrinį ir sportinį gyvenimą. Tai labai atsakingos, svarbios, o kartu ir pakankamai sudėtingai įgyvendinamos užduotys.</p>	<p>Svarbiausia, kaip minėjau, kad bendruomenė dalyvauja viešuose svarstymuose, susirinkimuose, kur gali išsakyti savo reikalavimus ir pageidavimus.</p>	<p>Pasikartosiu: dažniausiai mūsų bendruomenėje apsiribojama viešaisiais svarstymais ir susirinkimais. Dalinė veikla vykdoma per bendruomenines organizacijas.</p>
<p>8. Kiek svarbi yra seniūnaičio veikla Jūsų bendruomenėje skatinant bendruomeniškumą? Kaip vertintumėte seniūnaičio darbą aktyvinant Jūsų bendruomenę? Kokias išskirtumėte seniūnaičių veiklos problemas?</p>	<p>Didžiausią naudą teikia seniūnaičių dalyvavimas rengiant ir svarstant Zarasų rajono savivaldybės sprendimų projektus, kai sprendžiami klausimai yra susiję su seniūnaičių atstovaujama vietovių bendruomenių ir seniūnaitijų viešaisiais reikalais. Seniūnaičiai yra iniciatyvūs, kai skatina seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją. Todėl seniūnaičių veiklą iš esmės aš vertinčiau ganėtinai teigiamai.</p>	<p>Seniūnaičiai suteikia realią pagalbą seniūnijoms. Dalį sunkaus seniūno darbo krūvio galima perkelti ant seniūnaičių pečių. Kiekvieno žmogaus susistabdęs gatvėje nepakalbinsi, o kai susirenka aptarti iškilusių reikalų ir prie stalo susėda seniūnaičiai, galima sakyti, kad sėdi kabinete visas miestas. Kai seniūnaičiai gerai žino savo teritoriją aktualijas, problemas, atsižvelgiant į jų pastebėjimus, nuomones, galima nustatyti konkretesnius darbus.</p>	<p>Seniūnaičio veikla mūsų bendruomenėje skatinant bendruomeniškumą yra labai svarbi. Ir tai ne mano vieno nuomonė... Siekiant efektyvesnės seniūnaičio veiklos, reikėtų didesnio Imbrado seniūnaitijos gyventojų aktyvumo, palaikymo, didesnio gyventojų suinteresuotumo prisidėti prie bendros veiklos. Be to, seniūnaičiams reikėtų suteikti didesnę savarankiškumą ir įgaliojimus veikti.</p>	<p>Ne visada lengva su seniūnaičiu palaikyti tiesioginį kontaktą, nes būna atvejų, kai mūsų nuomonės nesutampa. Šis nesusikalbėjimas atsiranda, esu įsitikinęs, dėl seniūnaičio kompetencijos stokos. Todėl seniūnaičiui reikėtų gilinti savo kompetenciją, kad galėtų geriau suprasti vietos bendruomenės problemas.</p>	<p>Manau, kad seniūnaičiai susiduria su tokiomis problemomis, kaip teisinis veiklos neapibrėžtumas, rekomendacinio pobūdžio įtaka. Seniūnaičiai neretai stokoja reikiamų gebėjimų, įgūdžių ir kompetencijų. Jie ne visada tiksliai supranta savo pareigas ir užduotis, todėl tam tikrais atvejais kyla klausimų dėl seniūnaičių veiklos veiksmingumo ir efektyvumo.</p>

<p>9. Kaip vertintumėte savivaldybės darbą aktyvinant Jūsų bendruomenę? Ko savivaldybė šame procese galėtų imtis papildomai?</p>	<p>Siekiame su bendruomenėmis palaikyti nuolatinius ryšius, įsiklausyti į jų pasiūlymus, norime konstruktyviai bendradarbiauti. Laikomės nuostatos, kad aktyvi bendruomenė yra mūsų siekiamybė. Rengiame susitikimus, viešus svarstymus, inicijuojame iš bendruomenės grįžtamojo ryšio sklaidą.</p>	<p>Bendruomenės turi būti vietos valdžios partneriu, nuimančiu nuo vietos valdžios dalį administracinės naštos, savotišku filtru vietos gyventojų poreikiams identifikuoti. Deja, partneriškų santykių tarp savivaldybės ir bendruomenės stokojama.</p>	<p>Savivaldybė tik formaliai teigia, kad aktyvina Imbrado miestelio bendruomenę, bet realiai mažai, ką daro. Mūsų bendruomenė nejaučia, kad galėtų daryti realią įtaką vietos valdžios sprendimų priėmimui.</p>	<p>Nors savivaldybė kartais atlieka apklausas, kuriomis siekia identifikuoti bendruomenės aktyvumo motyvus ir/ar pasyvumo priežastis, tačiau to per mažai...</p>	<p>Kadangi Zarasų rajono savivaldybė nelaiko Imbrado miestelio bendruomenės lygiaverčiais partneriais, tai nesiima sisteminių sprendimų, kuriais galėtų aktyvinti bendruomenę. Taip savivaldybei netgi geriau, nes aktyvi bendruomenė gali iškelti šios institucijos darbų broką.</p>
<p>10. Ką, Jūsų nuomone, reikėtų daryti, kad būtų galima pagerinti Jūsų bendruomenės veiklą? Kiek šie pasiūlymai yra realiai įgyvendinami?</p>	<p>Demokratinėse valstybėse vietos bendruomenių vaidmuo valstybės gyvenime yra seniai suvoktas. Vietos bendruomenės yra svarbios ne tik dėl plėtojamų kultūrinių, švietėjiškų veiklų ar socialinių verslų, tačiau dėl to, kad jos, būdamos apatinė valdžios piramidės grandimi, tampa savotišką tautos nuotaikų transliuotoju. Reikėtų atlikti bendruomenių pasitenkinimo savivaldybės veikla tyrimą ir tada nuspręsti, ką būtų galima patobulinti.</p>	<p>Manau, savivaldybei reikėtų skirti didesnę dėmesį bendruomeninių organizacijų veiklai finansuoti. Dabar normalaus finansavimo ir paramos nėra. Be bendruomeninių organizacijų indėlio sunku kalbėti apie konstruktyviai veikiančią pilietinę bendruomenę.</p>	<p>Reikėtų dažniau atlikti Imbrado miestelio bendruomenės gyventojų apklausas, kurių metu būtų galima išsiaiškinti opias bendruomeninės veiklos problemas, nustatyti tobulinimo galimybes.</p>	<p>Bendruomenės lyderiams reikėtų būti labiau aktyvesniems, skatinant bendruomenės narių iniciatyvumą. Lyderiai savo pavyzdžiu turi parodyti, kaip galima atlikti bendruomenei naudingą veiklą.</p>	<p>Jokių pasiūlymų neturiu. Esminės pastabos atsispindi mano pateiktuose atsakymuose.</p>

Interviu kategorijos, subkategorijos ir teiginiai (N=5)

Kategorijos	Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
I. Bendruomenės veiklos formos	Zarasų miesto bendruomenės veiklos formos	Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas	1. Tiek Zarasų mieste, tiek Imbrado miestelyje yra naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas1
			2. Susirinkimų, viešų svarstymų metu stengiamasi atsižvelgti į bendruomenės reikalavimus, palaikomas grįžtamasis ryšys, todėl tokiu būdu geriau tenkinami bendruomenės narių poreikiai.	Ekspertas1
			3. Zarasų mieste vykdomė įvairius susirinkimus ir viešus svarstymus, kurių metu gyventojai gali išsakyti savo nuomonę, teikti pasiūlymus. Tokiu būdu jie gali daryti įtaką bendruomenės gyvenimo sutvarkymui ir pagerinimui.	Ekspertas2
			4. Bendruomenė dalyvauja viešuose svarstymuose, susirinkimuose, kur gali išsakyti savo nuogastavimus ir pageidavimus.	Ekspertas4
			5. Gyventojai aktyviai veikia per bendruomenines organizacijas	Ekspertas4
		Rečiau naudojamos apklausos	6. Apklausos vykdomos rečiau.	Ekspertas1
			7. Manau, reikėtų dažniau atlikti apklausas, tačiau jos nemažai kainuoja tiek laiko, tiek finansinių sąnaudų požiūriu.	Ekspertas2
			8. Apklausos kartais atliekamos formaliai, trūksta gilesnių tyrimų, orientuotų į realius bendruomenės problemų sprendimus.	Ekspertas4
			9. Nors savivaldybė kartais atlieka apklausas, kuriomis siekia identifikuoti bendruomenės aktyvumo motyvus ir/ar pasyvumo priežastis, tačiau to per mažai...	Ekspertas4
			10. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami.	Ekspertas1
	Imbrado miestelio bendruomenės veiklos formos	Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas, veikla per seniūnaitį	11. Stokojama pasitenkinimo tyrimų, nes, nesant tokio pobūdžio tyrimams, sunku diagnozuoti, kiek bendruomenės nariai yra patenkinti savo poreikių tenkinimu.	Ekspertas4
			12. Tiek Zarasų mieste, tiek Imbrado miestelyje yra naudojamos įvairios bendruomenės veiklos formos. Dažniausiai naudojami susirinkimai, vieši svarstymai, veikla per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas1
			13. Imbrado miestelyje tarpusavyje derinamos ganėtinai įvairios bendruomenės veiklos formos. Esminės formos yra susirinkimai ir svarstymai viešojoje erdvėje.	Ekspertas3
			14. Taip pat dažnai naudojama veikla per seniūnaitį, kuris palaiko ryšius su seniūnija ir savivaldybe, gali išsakyti bendruomenės reikalavimus ir norus.	Ekspertas3
			15. Palaikomi aktyvūs santykiai su seniūnaitiu, kuris palaiko ryšį su savivaldos institucijomis.	Ekspertas5
		16. Dažniausiai apsiribojama viešaisiais svarstymais ir susirinkimais. Veikla vykdoma ir per bendruomenines organizacijas.	Ekspertas5	
		Rečiau naudojamos apklausos	17. Apklausos vykdomos rečiau.	Ekspertas1
		Neatliekami pasitenkinimo tyrimai	18. Pasitenkinimo tyrimai neatliekami.	Ekspertas1

II. Bendruomenės veiklos problemos	Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemos	Konfliktai tarp bendruomenės narių	19. Sakyčiau, kad egzistuoja tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėms bendros problemos. Kaip būna gyvenime, pasitaiko konfliktų tarp bendruomenės narių. Tai žmogiškasis veiksnys.	Ekspertas1
		Nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais	20. Kai kada egzistuoja nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais.	Ekspertas1
		Bendruomenės pasyvumas	21. Visgi didžiausia problema laikyčiau bendruomenės narių pasyvumą. Bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios.	Ekspertas1
			22. Mano galva, didžiausia problema yra gyventojų aktyvumo stoka.	Ekspertas4
			23. Gyventojai nemano, kad kažką realiai galėtų pakeisti, todėl ir pasižymi aktyvumo stoka. Be to, tarp gyventojų egzistuoja paprasto nesusikalbėjimo problemų.	Ekspertas4
		Bendruomeninių organizacijų finansavimo, materialinio aprūpinimo stygius	24. Dažniausiai kyla finansinio pobūdžio problemų, kurios yra itin opios bendruomeninėms organizacijoms. Kalba eina apie įrangos veiklai atlikti trūkumą, patalpų stygių. Trūksta elementaraus palaikymo iš savivaldybės, ne tik finansinio, bet ir moralinio palaikymo.	Ekspertas2
			25. Zarasų mieste yra keletas bendruomeninių organizacijų, tačiau jos neturi net normalių patalpų. Stokojama savivaldybės paramos. Kompiuterių, interneto svetainių, interneto ryšio šios organizacijos beveik neturi. Tad sunku įsivaizduoti, kaip jos gali bendradarbiauti su valdžia.	Ekspertas2
		Bendruomeninių organizacijų veiklos ir valdymo efektyvumo stoka	26. Gyventojai nelabai patenkinti bendruomeninių organizacijų veikla, nes pastebi jų trūkumus. Bendruomeninės organizacijos turi vykdyti organizacijų plėtrą, įtraukiant jaunos, naujus ir iniciatyvius žmones.	Ekspertas1
			27. Paskutiniu metu pastebimos bendruomeninės organizacijos, kurios veikia tik epizodiškai, neaišku, ką atstovauja, neturi ryšio su vietos gyventojais. Tokių organizacijų pirmininkai savo veiklą vykdo tik kai jiems patogiu. Tokios organizacijos diskredituoja visą bendruomeninį judėjimą.	Ekspertas1
	28. Dėl to pačios bendruomeninės organizacijos kaltos, nes demotyvuoja gyventojus. Norint kažką pakeisti, reikia keisti pačioms bendruomeninėms organizacijoms. Bendruomeninių organizacijų pirmininkai turi mokėti įsiklausyti į organizacijos narių pageidavimus.		Ekspertas1	
	Imbrado miestelio bendruomenės veiklos problemos	Konfliktai tarp bendruomenės narių	29. Sakyčiau, kad egzistuoja tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėms bendros problemos. Kaip būna gyvenime, pasitaiko konfliktų tarp bendruomenės narių. Tai žmogiškasis veiksnys.	Ekspertas1
			30. Kai kada egzistuoja trintis tarp bendruomenės narių, kurie perauga ir į rimtesnius konfliktus. Konfliktų kyla ir tarp bendruomenės lyderių, kurie ne visada nori nusileisti kitų nuomonei.	Ekspertas3
		Nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais	31. Kai kada egzistuoja nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais.	Ekspertas1
		Nepasitikėjimas seniūnaičiu, seniūnaičio aktyvumo stoka	32. Be to, santykiai tarp gyventojų ir seniūnaičio kartais stokoja pasitikėjimo vieni kitais. Tarp bendruomenės, seniūnaičio, savivaldybės reikėtų didesnio bendradarbiavimo. Būtent bendradarbiavimo stoka ir lemia gyventojų mažą gebėjimą paveikti bendruomenės problemų sprendimą. <...> Reikėtų ir aktyvesnės seniūnaičio veiklos.	Ekspertas5
		Informacinio palaikymo stoka	33. Labai trūksta informacinio palaikymo. Šiuo atveju labai praverstų specialistų konsultacijos bendruomenės veiklos aspektais, detalesnis informavimas apie bendruomenės veiklą.	Ekspertas3
		Bendruomenės pasyvumas	34. Visgi didžiausia problema laikyčiau bendruomenės narių pasyvumą. Bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios.	Ekspertas1
	35. Imbrado miestelio gyventojai galėtų būti aktyvesni.		Ekspertas5	

III. Bendradarbia- vimo su kitomis bendruomenėmis formos	Zarasų miesto bendruomenės bendradarbia- vimo su kitomis bendruomenėmis formos	Bendradarbiavimas savo iniciatyva	36. Visas bendradarbiavimo procesas vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Savivaldybė nesiekia šiam procesui daryti jokio poveikio, tai pačių bendruomenių reikalas.	Ekspertas1
		Aktyvus bendradarbiavimas	37. Zarasų miesto bendruomenė aktyviai komunikuoja su Zarasų rajono bendruomenėmis.	Ekspertas2
		Bendruomenių lyderių susitikimai	38. Dažnai susitinka Zarasų rajono bendruomenių lyderiai, kurie diskutuoja bendruomenių gyvenimo gerinimo klausimais.	Ekspertas4
		Glaudžių ryšių palaikymas, keitimasis patirtimi, bendri renginiai	39. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius.	Ekspertas1
			40. Bendradarbiaujame su Zarasų rajono bendruomenėmis, siekdami užtikrinti jaunimui laisvalaikio užimtumą, kartais rengiame bendrus projektus.	Ekspertas4
	Bendros talkos, kultūriniai renginiai, bendri susitikimai	41. Egzistuoja įvairios bendradarbiavimo formos: rengiamos bendros talkos aplinkos tvarkymui atlikti, rengiami kultūriniai renginiai, organizuojami bendri Zarasų rajono gyventojų susitikimai su valdžios atstovais ir politikais.	Ekspertas2	
	Imbrado miestelio bendruomenės bendradarbia- vimo su kitomis bendruomenėmis formos	Bendradarbiavimas savo iniciatyva	42. Visas bendradarbiavimo procesas vyksta pačių bendruomenių iniciatyva. Savivaldybė nesiekia šiam procesui daryti jokio poveikio, tai pačių bendruomenių reikalas.	Ekspertas1
		Aktyvus bendradarbiavimas	43. Vyksta aktyvus bendradarbiavimas su Zarasų miesto gyventojais.	Ekspertas3
		Glaudžių ryšių palaikymas, keitimasis patirtimi, bendri renginiai	44. Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės palaikio viena su kita glaudžius ryšius. Mokosi gerosios patirties, keičiasi žiniomis, veda bendrus renginius.	Ekspertas1
			45. Rengiame kartu sporto, kultūrinius renginius, keičiamės žiniomis ir patirtimi, vyksta aktyvi informacijos sklaida bendruomenėse. Esame labai patenkinti esama situacija, nes tai padeda mums mokytis vieni iš kitų, leidžia mums augti, tobulėti.	Ekspertas3
Bendrų lėšų pritraukimas		46. Imbrado miestelio bendruomenė generuoja bendras pastangas su kitomis Zarasų rajono bendruomenėmis, kai ieško lėšų bendruomenių veiklai finansuoti. Bendras kelių bendruomenių pastangų generavimas ir veiksmų apjungimas leidžia lengviau pritraukti finansines lėšas, todėl iš to naudos gauna iš karto kelios bendruomenės.	Ekspertas5	
IV. Gyventojų motyvacija dalyvauti bendruomenės veikloje	Zarasų miesto gyventojų motyvacija	Motyvacijos svarba	47. Bendruomeninė organizacija yra visos bendruomenės nuomonės išreiškėja ir atstovė. Gyventojai turi norėti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje. Todėl jie turi gerai žinoti, ką bendruomenėje atlieka bendruomeninė organizacija.	Ekspertas2
			48. Informacija ir ryšys tarp bendruomeninės organizacijos ir vietos bendruomenės gyventojų turi būti abipusis	Ekspertas2
		Motyvacijos stoka	49. Gyventojai nėra motyvuoti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, aktyviai įsitraukti į viešus svarstymus. Iš dalies tai savivaldybės, bendruomenės lyderių nesugebėjimo motyvuoti gyventojus trūkumas.	Ekspertas4
		Poreikis bendrauti	50. Bendruomenės nariai tiesiog elementariai jaučia poreikį bendrauti, todėl ir jungiasi į bendruomenines organizacijas.	Ekspertas4
		Atvirų durų dienos bendruomenės centre, savanoriškų darbų pristatymai	51. Atvirų durų dienos bendruomenės centre, savanoriškų darbų pristatymai visuomenei padeda gyventojus motyvuoti įsitraukti į bendruomeninių organizacijų veiklą.	Ekspertas2
	Imbrado miestelio gyventojų motyvacija	Motyvacijos stoka	52. Visgi kai kurie gyventojai stokoja motyvacijos dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje.	Ekspertas5
		Noras pasidalinti žiniomis, patirtimi	53. Tai iniciatyvių žmonių noras pasidalinti žiniomis, patirtimi su bendruomenės nariais, prisidėti prie bendros gerovės.	Ekspertas3
		Poreikis dalyvauti bendroje veikloje	54. Antras motyvas yra individualus poreikis dalyvauti saviveiklos kolektyvuose, kultūrinėje veikloje.	Ekspertas3

IV. Gyventojų motyvacija dalyvauti bendruomenės veikloje	Imbrado miestelio gyventojų motyvacija	Bendruomenės lyderių vaidmuo	55. Didelį darbą motyvuodami gyventojus atlieka bendruomenės lyderiai, kurie motyvuoja žmones burtis į bendruomenines organizacijas, kad galėtų tinkamai atstovauti bendruomenės interesus.	Ekspertas3
			56. Bendruomenės lyderiai atlieka svarbų žmonių subūrimo vaidmenį, nes gyventojai jaučia poreikį jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių.	Ekspertas5
			57. Lyderiai savo patirtimi, žiniomis, elgsena motyvuoja gyventojus dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, leisdami suprasti, kad pokyčiai bendruomenėje galimi tik tuomet, kai nori keistis patys bendruomenės nariai.	Ekspertas5
			58. Niekas nepasikeis ir niekas neatneš pokyčių iš šalies, jeigu šiuose pokyčiuose nedalyvaus, jų neinicijuos susivokusi vietos bendruomenė. Todėl Imbrado miestelyje esminį motyvacinį vaidmenį atlieka bendruomenės lyderiai, kurie buria aplink save bendraminčius, generuoja bendras visuomenines pastangas ir aktyvina žmonių veiksmus dalyvauti bendruomeninėse akcijose ir veiklose.	Ekspertas5
			59. Šie lyderiai veikia kaip savotiški Imbrado miestelio bendruomenės pastangų sužadintojai katalizatoriai.	Ekspertas5
V. Gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Zarasų miesto gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Dalyvavimo svarba	60. Demokratinėse valstybėse vietos bendruomenių vaidmuo valstybės gyvenime yra seniai suvoktas. Vietos bendruomenės yra svarbios ne tik dėl plėtojama kultūrinių, švietėjiškų veiklų ar socialinių verslų, tačiau dėl to, kad jos, būdamos apatine valdžios piramidės grandimi, tampa savotiškų tautos nuotaikų transliuotoju	Ekspertas1
			61. Bendruomenės dalyvavimas valstybės ir savivaldybių institucijoms priimant sprendimus ugdo piliečių atsakomybę, spartina pilietinės visuomenės formavimąsi, o tai užtikrina demokratijos plėtrą.	Ekspertas1
			62. Svarbus aktyvaus gyventojų dalyvavimo užtikrinimo veiksnys – abipusė konstruktyvi komunikacija tarp gyventojų ir vietos politikų ar savivaldybės administracijos, grįžtamasis ryšys iš vietos valdžios ir nuolatinis, tikras, o ne „rinkiminių“ rūpinimasis gyventojų problemomis ir tų problemų sprendimas.	Ekspertas2
			63. Laisvose ir demokratinėse valstybėse bendruomeniniai santykiai formuojami valdžios pasidalijimo valstybės, ekonominės veiklos plėtra verslo bei organizuotomis piliečių grupėmis bendruomeninių organizacijų sektoriuose, principais.	Ekspertas4
			64. Bendruomenių stiprinimas yra būtina sąlyga, kad būtų aktyvūs piliečiai.	Ekspertas2
		Teigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	65. Iš principo Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus.	Ekspertas1
			66. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis.	Ekspertas1
		Neigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	67. Iš esmės vyksta manipuliavimas bendruomene - piliečiai supažindinami su esamomis programomis, paaiškinama, kad jos yra susijusios su piliečių poreikiais, nurodoma, kokį vaidmenį jie turėtų atlikti. Tuo viskas ir pasibaigia.	Ekspertas4
			Vidutinis gyventojų aktyvumas	68. Zarasų miesto gyventojų dalyvavimą vertinčiau kaip vidutiniškai aktyvų.
		69. Mūsų bendruomenei dar trūksta didesnio aktyvumo. Taip iš dalies yra dėl to, kad vietos valdžia ignoruoja bendruomenės veiksmus.		Ekspertas4

V. Gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Imbrado miestelio gyventojų dalyvavimas bendruomenės veikloje	Teigiamas savivaldybės poveikis dalyvavimui	70. Iš principo Zarasų rajono savivaldybėje suteikta galimybė piliečiams bendrauti su miesto valdžia bei teikti pasiūlymus. Savivaldybė ragina gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus.	Ekspertas1
		Gyventojų aktyvumo stoka	71. Savivaldybė siekia, kad gyventojų dalyvavimas būtų kiek galima aktyvesnis.	Ekspertas1
			72. Gyventojai bendruomeninėse organizacijose ir vietos valdyme dalyvauja ne itin noriai.	Ekspertas3
			73. Pati bendruomenė yra pakankamai pasyvi. Gyventojams tenka dažnai aiškinti, kad jie turi realių svirtų ir galimybių paveikti vietos valdymą, tačiau ne visuomet gyventojai tuo patiki. Žmonės nemano, kad gali kažką realiai pakeisti, todėl stokoja aktyvumo.	Ekspertas3
			74. O ir pati bendruomenė yra ganėtinai pasyvi.	Ekspertas5
		Bendruomenės lyderių, seniūnaičių aktyvumo stoka	75. Reikėtų aktyvesnės bendruomenės lyderių veiklos, kad paskui save galėtų „patraukti“ gyventojus ir taip stimuliuoti jų aktyvumą.	Ekspertas3
76. Nei bendruomenės lyderiai, nei seniūnaičiai dažnai nedaro nieko, kad galėtų didinti bendruomenės aktyvumą. Iš tikrųjų tai atlikti sunku, nes sudėtinga pakeisti „įsišaknijusią“ visuomenės nuomonę. Tam reikia laiko.	Ekspertas5			
VI. Bendruomenės bendradarbiavimas su savivaldybe	Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimas	Santykiai grįsti partneryste	77. Zarasų miesto savivaldybė į Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenes žiūri kaip į partnerius, su kuriais siekia palaikyti konstruktyvius santykius. Tokius pačius santykius palaiko su seniūnais ir seniūnaičiais, siekia juos įtraukti į vietos valdžios sprendimų priėmimo procesus.	Ekspertas1
			78. Siekiame su bendruomenėmis palaikyti nuolatinius ryšius, įsiklausyti į jų pasiūlymus, norime konstruktyviai bendradarbiauti. <...> aktyvi bendruomenės yra mūsų siekiamybė. Rengiame susitikimus, viešus svarstymus, inicijuojame iš bendruomenės grįžtamojo ryšio sklaidą.	Ekspertas1
		Partnerystės stoka	79. Bendruomenės turi būti vietos valdžios partneriu, nuimančiu nuo vietos valdžios dalį administracinės naštos, savotišku filtru vietos gyventojų poreikiams identifikuoti. Deja, partneriškų santykių tarp savivaldybės ir bendruomenės stokojama.	Ekspertas2
		Formalūs santykiai su savivaldybe	80. Dažnai jaučiasi santykių tarp bendruomenės ir savivaldybės formalumas, nėra savivaldybės noro realiai padėti spręsti bendruomenines problemas. Savivaldybė išklauso gyventojų nusiskundimus, tačiau jų realiai nesprenžia.	Ekspertas2
		Fragmentiški santykiai	81. Kartais Zarasų rajono savivaldybė, siekdama sužinoti bendruomenės nuomonę, naudoja nuomonių apklausas, susitikimus su bendruomene. Žinoma, tai gerai, tačiau reikėtų dažnesnio tarpusavio kontaktavimo, o ne fragmentiškų santykių apraiškų.	Ekspertas4
		Susitikimų organizavimas	82. Kartais Zarasų rajono savivaldybės meras rengia susitikimus su vietos bendruomene. Tokie susitikimai su vietos bendruomene padeda suprasti realias seniūnijų gyventojų problemas ir planuoti būsimus darbus.	Ekspertas2
	Imbrado miestelio bendruomenės bendradarbiavimas	Partnerystės nebuvimas	83. Savivaldybė turėtų į mus žiūrėti kaip į lygiaverčius partnerius, tačiau taip nėra.	Ekspertas5
			84. Nemanau, kad savivaldybė mūsų savivaldybę laiko sau lygiaverčiu partneriu. Stokojama nuoseklus bendradarbiavimo ir įsiklausymo į gyventojų problemas.	Ekspertas3
			85. Santykiai tarp savivaldybės ir mūsų bendruomenės galėtų būti vaisingesni, nes stokojama geresnio tarpusavio supratimo ir grįžtamojo ryšio. Demokratinėse visuomenėse į bendruomenės narius, seniūnaičius turėtų žiūrėti kaip į partnerius, tačiau praktikoje taip, deja, nėra.	Ekspertas5
			86. Kadangi Zarasų rajono savivaldybė nelaiko Imbrado miestelio bendruomenės lygiaverčiais partneriais, tai nesiima sisteminių sprendimų, kuriais galėtų aktyvinti bendruomenę. Taip savivaldybei netgi geriau, nes aktyvi bendruomenė gali iškelti šios institucijos darbų broką.	Ekspertas5
Formalūs santykiai	87. Savivaldybė tik formaliai teigia, kad aktyvina Imbrado miestelio bendruomenę, bet realiai mažai, ką daro. Bendruomenė nejaučia, kad galėtų daryti realią įtaką vietos valdžios sprendimų priėmimui.	Ekspertas3		

VII. Seniūnaičio veikla skatinant bendruomeniškumą	Seniūnaičio veikla Zarasų miesto bendruomenėje	Teigiamai vertinama seniūnaičių veikla	88. Didžiausią naudą teikia seniūnaičių dalyvavimas rengiant savivaldybės sprendimų projektus.	Ekspertas1
			89. Seniūnaičiai yra iniciatyvūs, kai skatina seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją. Todėl seniūnaičių veiklą iš esmės aš vertinčiau ganėtinai teigiamai.	Ekspertas1
			90. Seniūnaičiai suteikia realią pagalbą seniūnijoms. Dalį sunkaus seniūno darbo krūvio galima perkelti ant seniūnaičių pečių. Kiekvieno žmogaus susistabdęs gatvėje nepakalbinsi, o kai susirenka aptarti iškilusių reikalų ir prie stalo susėda seniūnaičiai, galima sakyti, kad sėdi kabinete visas miestas.	Ekspertas2
			91. Kai seniūnaičiai gerai žino savo teritorijų aktualijas, problemas, atsižvelgiant į jų pastebėjimus, nuomones, galima nustatyti konkretesnius darbus.	Ekspertas2
	Seniūnaičio veikla Imbrado miestelio bendruomenėje	Kompetencijos stoka	92. Ne visada lengva su seniūnaičiu palaikyti tiesioginį kontaktą, nes būna atvejų, kai nuomonės nesutampa. Šis nesusikalbėjimas atsiranda dėl seniūnaičio kompetencijos stokos. Todėl seniūnaičiui reikėtų gilinti savo kompetenciją, kad galėtų geriau suprasti vietos bendruomenės problemas.	Ekspertas4
			Pareigų ir užduočių svarba bei sudėtingumas	93. Pagrindinės seniūnaičio pareigos ir užduotys – atstovauti mūsų bendruomenės gyventojų interesams vietos savivaldos institucijose, skatinti seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją <...>. Tai atsakingos, svarbios, o kartu ir pakankamai sudėtingai įgyvendinamos užduotys.
		94. Manau, kad seniūnaičiai susiduria su tokiais problemomis, kaip teisinis veiklos neapibrėžtumas, rekomendacinio pobūdžio įtaka.		Ekspertas5
		95. Seniūnaičio veikla mūsų bendruomenėje skatinant bendruomeniškumą yra labai svarbi.		Ekspertas3
		Tarpininkavimo veikla		96. Seniūnaitis veikia kaip savotiškas tarpininkas tarp savivaldybės ir Imbrado miestelio.
		Žinių, gebėjimų ir kompetencijų stoka	97. Gyventojų atstovams – seniūnaičiams – dažnai trūksta pagrindinių žinių, kad jie galėtų tinkamai atstovauti savo bendruomenę.	Ekspertas5
98. Seniūnaičiai neretai stokoja reikiamų gebėjimų, įgūdžių ir kompetencijų. Jie ne visada tiksliai supranta savo pareigas ir užduotis, todėl tam tikrais atvejais kyla klausimų dėl seniūnaičių veiklos veiksmingumo ir efektyvumo.	Ekspertas5			
VIII. Bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai	Zarasų miesto bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai	Dažnesnės apklausos	99. ...dažniau atlikti apklausas, tačiau jos nemažai kainuoja tiek laiko, tiek finansinių sąnaudų požiūriu.	Ekspertas2
		Pasitenkinimo tyrimai	100. Reikėtų atlikti bendruomenių pasitenkinimo savivaldybės veikla tyrimą ir tada nuspręsti, ką būtų galima patobulinti.	Ekspertas1
		Bendruomenės centrų rėmimo fondai	101. Motyvacinis poveikis būtų didesnis, jeigu savivaldybės aktyviau prisidėtų steigdamas bendruomenės centrų rėmimo fondus. Bendruomenių centrai galėtų pateikti metų veiklos programą, organizacinės - administracinės veiklos sąmatą ir pagal tai būtų skiriamas finansavimas.	Ekspertas4
			102. Manau, savivaldybei reikėtų skirti didesnę dėmesį bendruomeninių organizacijų veiklai finansuoti. Dabar normalaus finansavimo ir paramos nėra. Be bendruomeninių organizacijų indėlio sunku kalbėti apie konstruktyviai veikiančią pilietinę bendruomenę.	Ekspertas2
		Didesnis bendruomenės lyderių aktyvumas	103. Bendruomenės lyderiams reikėtų būti labiau aktyvesniems, skatinant bendruomenės narių iniciatyvumą. Lyderiai <...> turi parodyti, kaip galima atlikti bendruomenei naudingą veiklą.	Ekspertas4
	Imbrado miestelio bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai	Dažnesnės apklausos	104. Reikėtų dažniau atlikti Imbrado miestelio bendruomenės gyventojų apklausas, kurių metu būtų galima išsiaiškinti opias bendruomeninės veiklos problemas, nustatyti tobulinimo galimybes.	Ekspertas3
		Pasitenkinimo tyrimai	105. Reikėtų atlikti bendruomenių pasitenkinimo savivaldybės veikla tyrimą ir tada nuspręsti, ką būtų galima patobulinti.	Ekspertas1
		Didesnis seniūnaičių savarankiškumas ir įgaliojimai veikti	106. Siekiant efektyvesnės seniūnaičio veiklos, reikėtų didesnio Imbrado seniūnaitijos gyventojų aktyvumo, palaikymo, didesnio gyventojų suinteresuotumo prisidėti prie bendros veiklos. Be to, seniūnaičiams reikėtų suteikti didesnę savarankiškumą ir įgaliojimus veikti.	Ekspertas3

Anketos klausimų ir atsakymų suvestinė (N=170)

Klausimas/atsakymas	Zarasų miesto gyventojai (N)					Imbrado miestelio gyventojai (N)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.Įvertinkite bendruomenės veiklą 5 balų skalėje, kai 1 balas - neigiamai vertinate veiklą...5 balai - teigiamai vertinate veiklą:										
Rūpinimasis jaunimo laisvalaikio užimtumu	2	8	28	36	26	4	6	24	18	18
Rūpinimasis informacijos sklaida	4	10	26	38	22	0	2	34	20	14
Projektų rengimas	6	6	24	40	24	0	0	26	34	10
Aplinkos tvarkymo talkų rengimas	0	0	16	40	44	0	0	14	14	42
Sporto renginių organizavimas	0	0	24	36	40	0	2	12	14	42
Kultūrinių renginių organizavimas	0	0	20	38	42	0	0	10	16	44
Gyventojų susitikimų su valdžios atstovais ir politikais organizavimas	0	2	22	48	28	0	0	12	14	44
Gyventojų mokymų organizavimas	2	8	34	30	26	0	4	8	22	26
Lėšų bendruomenės veiklai paieška	4	22	44	16	14	4	8	20	30	8
Atstovavimas bendruomenei, ryšių palaikymas su gyventojais	0	4	28	42	26	2	4	14	16	34
2.Įvertinkite bendruomenės veiklos problemas 5 balų skalėje, kai 1 balas - problema visai nebūdinga...5 balai - problema labai būdinga bendruomenei:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Konfliktai tarp bendruomenės narių	10	16	18	22	34	4	8	10	4	44
Prasti santykiai su seniūnaičiu	14	22	38	14	12	8	22	20	14	6
Nepasitikėjimas lyderiais – bendruomenių iniciatoriais	6	8	28	22	36	18	22	10	14	6
Bendruomenės lyderių stoka	4	10	20	20	46	8	32	10	14	6
Bendruomenės lyderių žinių stoka apie bendruomenės veiklos organizavimą	6	8	28	22	36	8	22	20	14	6
Bendruomenės narių pasyvumas	4	6	16	32	42	4	8	6	20	32
Seniūnaičių pasyvumas	14	22	38	14	12	8	22	20	14	6
Žinių ir įgūdžių bendruomenėje stygius	14	22	38	14	12	10	14	34	6	6
Didesnio savivaldybės palaikymo stoka	6	8	16	20	50	4	6	10	14	36
Įrangos veiklai trūkumas	6	8	28	22	36	8	22	20	14	6
Tinkamų patalpų stygius	6	8	28	22	36	8	22	20	14	6
Mokymų stoka	14	20	44	12	10	20	14	24	6	6
Specialistų konsultacijų bendruomenės veiklos aspektais stoka	14	20	44	12	10	10	24	24	6	6
Informavimo apie bendruomenės veiklą trūkumas	20	14	44	12	10	20	14	14	16	6
Akivaizdaus bendruomenių veiklos rezultatyvumo stoka	12	24	38	12	14	10	14	34	6	6
3.Įvertinkite bendruomenės bendradarbiavimo su kitomis bendruomenėmis formas 5 balų skalėje, kai 1 balas - bendradarbiavimo forma visai nebūdinga...5 balai - bendradarbiavimo forma labai būdinga bendruomenei:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Dalijimasis patirtimi	0	10	28	34	28	2	24	24	14	6
Dalyvavimas bendruose mokymuose	36	20	20	16	8	14	26	14	12	4
Bendrų projektų kūrimas	22	20	30	14	14	12	24	16	10	8
Bendrų renginių organizavimas	2	6	20	18	54	0	0	14	14	42
Lankymasis vieni pas kitus	0	0	22	24	54	0	0	12	12	46

Klausimas/atsakymas	Zarasų miesto gyventojai (N)					Imbrado miestelio gyventojai (N)				
4.Įvertinkite motyvus, dėl kurių gyventojai dalyvauja bendruomeninėje veikloje:										
☐ Poreikis bendrauti, neužsidaryti namuose	32					20				
☐ Tikisi su kaimynų pagalba, bendrai efektyviau spręsti ūkinius, organizacinius gyvenamosios aplinkos rūpesčius	8					4				
☐ Nori pasidalinti žiniomis, patirtimi su bendruomenės nariais, prisidėti prie bendros gerovės	5					4				
☐ Poreikis dalyvauti saviveiklos kolektyvuose, kultūrinėje veikloje, savirealizacija	5					4				
☐ Noras jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių	22					16				
☐ Galimybė asmeninėmis pastangomis prisidėti prie bendruomenės klausimų sprendimo	6					4				
☐ Saugumo jausmas, geresnės galimybės pažinti kaimynus	16					8				
☐ Nes taip elgiasi kaimynai, nenori iškristi iš bendro konteksto	6					10				
5.Įvertinkite bendruomenės dalyvavimą bendruomeninėse organizacijose 5 balų skalėje, kai 1 balas - dalyvavimas labai pasyvus...5 balai - labai aktyvus:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Dalyvavimas bendruomeninėse organizacijose	34	32	20	8	6	26	24	10	6	4
Klausimas/atsakymas	Zarasų miesto gyventojai (N)					Imbrado miestelio gyventojai (N)				
6.Įvertinkite Jūsų bendruomenės dalyvavimą vietos valdyje, pasirinkdami, Jūsų nuomone, tą stadiją, kuri geriausiai atitinka Jūsų situaciją bendruomenėje:										
☐ Piliečių kontrolė	2					1				
☐ Galios delegavimas	2					1				
☐ Partnerystė	2					1				
☐ Nuteikimas savo naudai	6					2				
☐ Konsultavimas	8					4				
☐ Informavimas	12					6				
☐ Terapija	14					10				
☐ Manipuliacija bendruomene	54					45				
7.Įvertinkite bendruomenės bendradarbiavimą su kitais subjektais 5 balų skalėje, kai 1 balas - bendradarbiavimas prastas... 5 balai - bendradarbiavimas labai geras:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Seniūnai	2	4	10	20	64	4	4	8	28	26
Seniūnaičiai	4	6	14	28	48	4	4	10	20	32
Savivaldybė	10	8	48	22	12	10	14	30	8	8
Verslininkai	12	14	50	16	8	12	16	28	4	10
Nevyriausybines organizacijos	4	6	14	28	48	0	4	16	20	30
Žemės ūkio konsultavimo tarnyba	4	6	14	28	48	2	6	20	22	20

Policija	6	8	16	30	40	2	6	20	22	20
Mokykla	6	8	16	30	40	2	6	20	22	20
Kitos bendruomenės	4	10	16	28	42	4	4	8	28	26
8.Įvertinkite Jūsų bendruomenėje pasitaikančias bendravimo ir bendrų reikalų tvarkymo formas pagal jų taikymo dažnumą 5 balų skalėje, kai 1 balas - visai nenaudojama...5 balai - labai dažnai naudojama:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Susirinkimai	2	6	14	18	60	2	4	8	10	46
Vieši svarstymai	2	6	14	18	60	2	4	8	10	46
Apklausos	24	36	30	10	0	32	10	18	10	0
Pasitenkinimo tyrimai	34	46	20	0	0	28	28	14	0	0
Veikla per seniūnaitį	6	18	24	20	32	2	4	20	8	36
Veikla per bendruomenines organizacijas	6	8	20	26	40	4	6	14	18	28
9.Įvertinkite seniūnaičio įtaką skatinant bendruomeniškumą 5 balų skalėje, kai 1 balas - nėra jokios įtakos...5 balai - labai didelė įtaka:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Seniūnaičio įtaka skatinant bendruomeniškumą	16	20	30	20	14	6	8	10	12	34
10.Įvertinkite seniūnaičio veiklos kokybę Jūsų bendruomenėje 5 balų skalėje, kai 1 balas - labai prasta kokybė...5 balai - labai gera kokybė:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Veikla, nukreipta bendruomenės aktyvinimui	6	26	28	20	20	4	6	14	20	26
Veikla, nukreipta gyventojų atstovavimui vietos valdžios institucijose	8	8	20	24	40	4	6	10	20	30
11.Įvertinkite seniūnaičio veiklą aktyvinant Jūsų bendruomenę 5 balų skalėje, kai 1 balas - labai prastai vertinu...5 balai - labai gera vertinu:	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Skatinimas seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją	2	12	24	32	30	4	6	8	14	38
Skatinimas seniūnaitijos gyventojus plėtoti ir organizuoti gyvenamosios vietovės kultūrinį ir sportinį gyvenimą	4	10	20	32	34	4	6	8	14	38
Dalyvavimas organizuojant gyventojų apklausas	10	20	42	20	8	12	14	30	8	6
Dalyvavimas gyventojų susitikimuose su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų atstovais	4	8	20	30	38	2	4	6	22	36
Darbas seniūnaičių sueigoje	6	10	10	14	60	4	4	14	34	14
Klausimas/atsakymas	Zarasų miesto gyventojai (N)					Imbrado miestelio gyventojai (N)				
12.Jūs esate:										
☐ Bendruomenės lyderis	4					2				
☐ Bendruomeninės organizacijos narys	20					10				
☐ Seniūnaitis	2					1				
☐ Savivaldybės tarybos narys/savivaldybės darbuotojas	6					2				
☐ Eilinis bendruomenės narys	68					55				
13.Jūs gyvenate:										
☐ Zarasų mieste	100					0				
☐ Imbrado miestelyje	0					70				

Bendruomenės veiklos problemos

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto bendruomenės veiklos problemos	Konfliktai tarp bendruomenės narių	1. Sakyčiau, kad egzistuoja tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėms bendros problemos. Kaip būna gyvenime, pasitaiko konfliktų tarp bendruomenės narių. Tai žmogiškasis veiksnys.	Ekspertas1
	Nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais	2. Kai kada egzistuoja nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais.	Ekspertas1
	Bendruomenės pasyvumas	3. Visgi didžiausia problema laikyčiau bendruomenės narių pasyvumą. Bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios.	Ekspertas1
		4. Mano galva, didžiausia problema yra gyventojų aktyvumo stoka.	Ekspertas4
		5. Gyventojai nemano, kad kažką realiai galėtų pakeisti, todėl ir pasižymi aktyvumo stoka. Be to, tarp gyventojų egzistuoja paprasto nesusikalbėjimo problemų.	Ekspertas4
	Bendruomeninių organizacijų finansavimo, materialinio aprūpinimo stygius	6. Dažniausiai kyla finansinio pobūdžio problemų, kurios yra itin opios bendruomeninėms organizacijoms. Kalba eina apie įrangos veiklai atlikti trūkumą, patalpų stygių. Trūksta elementaraus palaikymo iš savivaldybės, ne tik finansinio, bet ir moralinio palaikymo.	Ekspertas2
		7. Zarasų mieste yra keletas bendruomeninių organizacijų, tačiau jos neturi net normalių patalpų. Stokojama savivaldybės paramos. Kompiuterių, interneto svetainių, interneto ryšio šios organizacijos beveik neturi. Tad sunku įsivaizduoti, kaip jos gali bendradarbiauti su valdžia.	Ekspertas2
	Bendruomeninių organizacijų veiklos ir valdymo efektyvumo stoka	8. Gyventojai nelabai patenkinti bendruomeninių organizacijų veikla, nes pastebi jų trūkumus. Bendruomeninės organizacijos turi vykdyti organizacijų plėtrą, įtraukiant jaunas, naujus ir iniciatyvius žmones.	Ekspertas1
		9. Paskutiniu metu pastebimos bendruomeninės organizacijos, kurios veikia tik epizodiškai, neaišku, ką atstovauja, neturi ryšio su vietos gyventojais. Tokių organizacijų pirmininkai savo veiklą vykdo tik kai jiems patogu. Tokios organizacijos diskredituoja visą bendruomeninį judėjimą.	Ekspertas1
		10. Dėl to pačios bendruomeninės organizacijos kaltos, nes demotyvuoja gyventojus. Norint kažką pakeisti, reikia keistis pačioms bendruomeninėms organizacijoms. Bendruomeninių organizacijų pirmininkai turi mokėti įsiklausyti į organizacijos narių pageidavimus.	Ekspertas1
Imbrado miestelio bendruomenės veiklos problemos	Konfliktai tarp bendruomenės narių	11. Sakyčiau, kad egzistuoja tiek Zarasų miesto, tiek Imbrado miestelio bendruomenėms bendros problemos. Kaip būna gyvenime, pasitaiko konfliktų tarp bendruomenės narių. Tai žmogiškasis veiksnys.	Ekspertas1
		12. Kai kada egzistuoja trintis tarp bendruomenės narių, kurie perauga ir į rimtesnius konfliktus. Konfliktų kyla ir tarp bendruomenės lyderių, kurie ne visada nori nusileisti kitų nuomonei.	Ekspertas3
	Nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais	13. Kai kada egzistuoja nepasitikėjimas bendruomenės lyderiais.	Ekspertas1
	Nepasitikėjimas seniūnaičiu, seniūnaičio aktyvumo stoka	14. Be to, santykiai tarp gyventojų ir seniūnaičio kartais stokoja pasitikėjimo vieni kitais. Tarp bendruomenės, seniūnaičio, savivaldybės reikėtų didesnio bendradarbiavimo. Būtent bendradarbiavimo stoka ir lemia gyventojų mažą gebėjimą paveikti bendruomenės problemų sprendimą. <...> Reikėtų ir aktyvesnės seniūnaičio veiklos.	Ekspertas5
	Informacinio palaikymo stoka	15. Labai trūksta informacinio palaikymo. Šiuo atveju labai praverstų specialistų konsultacijos bendruomenės veiklos aspektais, detalesnis informavimas apie bendruomenės veiklą.	Ekspertas3
	Bendruomenės pasyvumas	16. Visgi didžiausia problema laikyčiau bendruomenės narių pasyvumą. Bendruomenėms trūksta pilietinės visuomenės savybių, supratimo, kad bendruomenė pati gali sėkmingai spręsti daugelį savo problemų, inicijuoti pokyčius iš apačios.	Ekspertas1
		17. Imbrado miestelio gyventojai galėtų būti aktyvesni.	Ekspertas5

Gyventojų motyvacija dalyvauti bendruomenės veikloje

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto gyventojų motyvacija	Motyvacijos svarba	1. Bendruomeninė organizacija yra visos bendruomenės nuomonės išreiškėja ir atstovė. Gyventojai turi norėti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje. Todėl jie turi gerai žinoti, ką bendruomenėje atlieka bendruomeninė organizacija.	Ekspertas2
		2. Informacija ir ryšys tarp bendruomeninės organizacijos ir vietos bendruomenės gyventojų turi būti abipusis	Ekspertas2
	Motyvacijos stoka	3. Gyventojai nėra motyvuoti dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, aktyviai įsitraukti į viešus svarstymus. Iš dalies tai savivaldybės, bendruomenės lyderių nesugebėjimo motyvuoti gyventojus trūkumas.	Ekspertas4
	Poreikis bendrauti	4. Bendruomenės nariai tiesiog elementariai jaučia poreikį bendrauti, todėl ir jungiasi į bendruomenines organizacijas.	Ekspertas4
	Atvirų durų dienos bendruomenės centre, savanoriškų darbų pristatymai	5. Atvirų durų dienos bendruomenės centre, savanoriškų darbų pristatymai visuomenei padeda gyventojus motyvuoti įsitraukti į bendruomeninių organizacijų veiklą.	Ekspertas2
Imbrado miestelio gyventojų motyvacija	Motyvacijos stoka	6. Visgi kai kurie gyventojai stokoja motyvacijos dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje.	Ekspertas5
	Noras pasidalinti žiniomis, patirtimi	7. Tai iniciatyvių žmonių noras pasidalinti žiniomis, patirtimi su bendruomenės nariais, prisidėti prie bendros gerovės.	Ekspertas3
	Poreikis dalyvauti bendroje veikloje	8. Antras motyvas yra individualus poreikis dalyvauti saviveiklos kolektyvuose, kultūrinėje veikloje.	Ekspertas3
	Bendruomenės lyderių vaidmuo	9. Didelį darbą motyvuodami gyventojus atlieka bendruomenės lyderiai, kurie motyvuoja žmones burtis į bendruomenines organizacijas, kad galėtų tinkamai atstovauti bendruomenės interesus.	Ekspertas3
		10. Bendruomenės lyderiai atlieka svarbų žmonių subūrimo vaidmenį, nes gyventojai jaučia poreikį jungtis prie aktyvių žmonių, lyderių.	Ekspertas5
		11. Lyderiai savo patirtimi, žiniomis, elgsena motyvuoja gyventojus dalyvauti bendruomeninių organizacijų veikloje, leisdami suprasti, kad pokyčiai bendruomenėje galimi tik tuomet, kai nori keistis patys bendruomenės nariai.	Ekspertas5
		12. Niekas nepasikeis ir niekas neatneš pokyčių iš šalies, jeigu šiuose pokyčiuose nedalyvaus, jų neinicijuos susivokusi vietos bendruomenė. Todėl Imbrado miestelyje esminį motyvacinį vaidmenį atlieka bendruomenės lyderiai, kurie buria aplink save bendraminčius, generuoja bendras visuomenines pastangas ir aktyvina žmonių veiksmus dalyvauti bendruomeninėse akcijose ir veiklose.	Ekspertas5
		13. Šie lyderiai veikia kaip savotiški Imbrado miestelio bendruomenės pastangų sužadintojai.	Ekspertas5

Bendruomenės bendradarbiavimas su savivaldybe

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto bendruomenės bendradarbiavimas	Santykiai grįsti partneryste	1. Zarasų miesto savivaldybė į Zarasų miesto ir Imbrado miestelio bendruomenės žiūri kaip į partnerius, su kuriais siekia palaikyti konstruktyvius santykius. Tokius pačius santykius palaiko su seniūnais ir seniūnaičiais, siekia juos įtraukti į vietos valdžios sprendimų priėmimo procesus.	Ekspertas1
		2. Siekiame su bendruomenėmis palaikyti nuolatinius ryšius, įsiklausyti į jų pasiūlymus, norime konstruktyviai bendradarbiauti. <...> aktyvi bendruomenės yra mūsų siekiamybė. Rengiame susitikimus, viešus svarstymus, inicijuojame iš bendruomenės grįžtamojo ryšio sklaidą.	Ekspertas1
	Partnerystės stoka	3. Bendruomenės turi būti vietos valdžios partneriu, nuimančiu nuo vietos valdžios dalį administracinės naštos, savotišku filtru vietos gyventojų poreikiams identifikuoti. Deja, partneriškų santykių tarp savivaldybės ir bendruomenės stokojama.	Ekspertas2
	Formalūs santykiai su savivaldybe	4. Dažnai jaučiasi santykių tarp bendruomenės ir savivaldybės formalumas, nėra savivaldybės noro realiai padėti spręsti bendruomenines problemas. Savivaldybė išklauso gyventojų nusiskundimus, tačiau jų realiai nesprenžia.	Ekspertas2
	Fragmentiški santykiai	5. Kartais Zarasų rajono savivaldybė, siekdama sužinoti bendruomenės nuomonę, naudoja nuomonių apklausas, susitikimus su bendruomene. Žinoma, tai gerai, tačiau reiktų dažnesnio tarpusavio kontaktavimo, o ne fragmentiškų santykių apraiškų.	Ekspertas4
	Susitikimų organizavimas	6. Kartais Zarasų rajono savivaldybės meras rengia susitikimus su vietos bendruomene. Tokie susitikimai su vietos bendruomene padeda suprasti realias seniūnijų gyventojų problemas ir planuoti būsimus darbus.	Ekspertas2
Imbrado miestelio bendruomenės bendradarbiavimas	Partnerystės nebuvimas	7. Savivaldybė turėtų į mus žiūrėti kaip į lygiaverčius partnerius, tačiau taip nėra.	Ekspertas5
		8. Nemanau, kad savivaldybė mūsų savivaldybę laiko sau lygiaverčiu partneriu. Stokojama nuoseklus bendradarbiavimo ir įsiklausymo į gyventojų problemas.	Ekspertas3
		9. Santykiai tarp savivaldybės ir mūsų bendruomenės galėtų būti vaisingesni, nes stokojama geresnio tarpusavio supratimo ir grįžtamojo ryšio. Demokratinėse visuomenėse į bendruomenės narius, seniūnaičius turėtų žiūrėti kaip į partnerius, tačiau praktikoje taip, deja, nėra.	Ekspertas5
		10. Kadangi Zarasų rajono savivaldybė nelaiko Imbrado miestelio bendruomenės lygiaverčiais partneriais, tai nesuma sisteminių sprendimų, kuriais galėtų aktyvinti bendruomenę. Taip savivaldybei netgi geriau, nes aktyvi bendruomenė gali iškelti šios institucijos darbų broką.	Ekspertas5
	Formalūs santykiai	11. Savivaldybė tik formaliai teigia, kad aktyvina Imbrado miestelio bendruomenę, bet realiai mažai, ką daro. Bendruomenė nejaučia, kad galėtų daryti realią įtaką vietos valdžios sprendimų priėmimui.	Ekspertas3

Seniūnaičio veikla skatinant bendruomeniškumą

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Seniūnaičio veikla Zarasų miesto bendruomenėje	Teigiamai vertinama seniūnaičių veikla	1. Didžiausią naudą teikia seniūnaičių dalyvavimas rengiant savivaldybės sprendimų projektus.	Ekspertas1
		2. Seniūnaičiai yra iniciatyvūs, kai skatina seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją. Todėl seniūnaičių veiklą iš esmės aš vertinčiau ganėtinai teigiamai.	Ekspertas1
		3. Seniūnaičiai suteikia realią pagalbą seniūnijoms. Dalį sunkaus seniūno darbo krūvio galima perkelti ant seniūnaičių pečių. Kiekvieno žmogaus susistabdęs gatvėje nepakalbinsi, o kai susirenka aptarti iškilusių reikalų ir prie stalo susėda seniūnaičiai, galima sakyti, kad sėdi kabinete visas miestas.	Ekspertas2
		4. Kai seniūnaičiai gerai žino savo teritoriją aktualijas, problemas, atsižvelgiant į jų pastebėjimus, nuomones, galima nustatyti konkretesnius darbus.	Ekspertas2
	Kompetencijos stoka	5. Ne visada lengva su seniūnaičiu palaikyti tiesioginį kontaktą, nes būna atvejų, kai nuomonės nesutampa. Šis nesusikalbėjimas atsiranda dėl seniūnaičio kompetencijos stokos. Todėl seniūnaičiui reikėtų gilinti savo kompetenciją, kad galėtų geriau suprasti vietos bendruomenės problemas.	Ekspertas4
Seniūnaičio veikla Imbrado miestelio bendruomenėje	Pareigų ir užduočių svarba bei sudėtingumas	6. Pagrindinės seniūnaičio pareigos ir užduotys – atstovauti mūsų bendruomenės gyventojų interesams vietos savivaldos institucijose, skatinti seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją <...>. Tai atsakingos, svarbios, o kartu ir pakankamai sudėtingai įgyvendinamos užduotys.	Ekspertas3
		7. Manau, kad seniūnaičiai susiduria su tokiais problemomis, kaip teisinis veiklos neapibrėžtumas, rekomendacinio pobūdžio įtaka.	Ekspertas5
		8. Seniūnaičio veikla mūsų bendruomenėje skatinant bendruomeniškumą yra labai svarbi.	Ekspertas3
	Tarpininkavimo veikla	9. Seniūnaitis veikia kaip savotiškas tarpininkas tarp savivaldybės ir Imbrado miestelio.	Ekspertas3
	Žinių, gebėjimų ir kompetencijų stoka	10. Gyventojų atstovams – seniūnaičiams – dažnai trūksta pagrindinių žinių, kad jie galėtų tinkamai atstovauti savo bendruomenę.	Ekspertas5
11. Seniūnaičiai neretai stokoja reikiamų gebėjimų, įgūdžių ir kompetencijų. Jie ne visada tiksliai supranta savo pareigas ir užduotis, todėl tam tikrais atvejais kyla klausimų dėl seniūnaičių veiklos veiksmingumo ir efektyvumo.		Ekspertas5	

Bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai

Pirminės subkategorijos	Antrinės subkategorijos	Teiginiai	Respondentų kodiniai pavadinimai
Zarasų miesto bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai	Dažnesnės apklausos	1. ...dažniau atlikti apklausas, tačiau jos nemažai kainuoja tiek laiko, tiek finansinių sąnaudų požiūriu.	Ekspertas2
	Pasitenkinimo tyrimai	2. Reikėtų atlikti bendruomenių pasitenkinimo savivaldybės veikla tyrimą ir tada nuspręsti, ką būtų galima patobulinti.	Ekspertas1
	Bendruomenės centrų rėmimo fondai	3. Motyvacinis poveikis būtų didesnis, jeigu savivaldybės aktyviau prisidėtų steigdamas bendruomenės centrų rėmimo fondus. Bendruomenių centrai galėtų pateikti metų veiklos programą, organizacinės - administracinės veiklos sąmatą ir pagal tai būtų skiriamas finansavimas.	Ekspertas4
		4. Manau, savivaldybei reikėtų skirti didesnę dėmesį bendruomeninių organizacijų veiklai finansuoti. Dabar normalaus finansavimo ir paramos nėra. Be bendruomeninių organizacijų indėlio sunku kalbėti apie konstruktyviai veikiančią pilietinę bendruomenę.	Ekspertas2
	Didesnis bendruomenės lyderių aktyvumas	5. Bendruomenės lyderiams reikėtų būti labiau aktyvesniems, skatinant bendruomenės narių iniciatyvumą. Lyderiai <...> turi parodyti, kaip galima atlikti bendruomenei naudingą veiklą.	Ekspertas4
Imbrado miestelio bendruomenės veiklos gerinimo sprendimai	Dažnesnės apklausos	6. Reikėtų dažniau atlikti Imbrado miestelio bendruomenės gyventojų apklausas, kurių metu būtų galima išsiaiškinti opias bendruomeninės veiklos problemas, nustatyti tobulinimo galimybes.	Ekspertas3
	Pasitenkinimo tyrimai	7. Reikėtų atlikti bendruomenių pasitenkinimo savivaldybės veikla tyrimą ir tada nuspręsti, ką būtų galima patobulinti.	Ekspertas1
	Didesnis seniūnaičių savarankiškumas ir įgaliojimai veikti	8. Siekiant efektyvesnės seniūnaičio veiklos, reikėtų didesnio Imbrado seniūnaitijos gyventojų aktyvumo, palaikymo, didesnio gyventojų suinteresuotumo prisidėti prie bendros veiklos. Be to, seniūnaičiams reikėtų suteikti didesnę savarankiškumą ir įgaliojimus veikti.	Ekspertas3